

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Martin Falc

Ideologický základ hnutí FARC a jeho proměna

The Ideological Basis of the FARC Movement and its Transformation

Praha 2013

Vedoucí práce: prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc.

Poděkování:

Děkuji prof. PhDr. Josefu Opatrnému, Csc. za ochotné vedení diplomové práce a přínosné odborné rady.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 16. května 2013

.....
Martin Falc

Klíčová slova:

FARC, obchod s narkotiky, terorismus, ozbrojený boj, gerila, PCC, komunismus, ideologie

Keywords:

FARC, drug trade, terrorism, armed warfare, guerrilla, PCC, communism, ideology

Abstrakt (česky):

Tato práce se zabývá zkoumáním geneze ideologické podstaty hnutí FARC a důsledky změn v jeho vývoji, které ovlivnily vedení ozbrojeného boje. Postupně jsou probírány rozličné aspekty, jež různou měrou působí na chod gerilového uskupení. V první řadě se jedná o ideologické kořeny hnutí, události vedoucí ke vzniku FARC a legitimitu politického programu. Následně je poukázáno na funkčnost bezpečnostní politiky kolumbijských prezidentů za posledních třicet let. Nezanedbatelný vliv na formování hnutí má jeho participace na obchodu s narkotiky, která mění mechanismus fungování gerily i pohled veřejnosti na takovou organizaci. Na základě studie daných aspektů a analýzy třech základních složek gerilového uskupení, jmenovitě složky politické, vojenské a ekonomické, bylo vytvořeno schéma mapující jejich hierarchické přeskupení, jež zapříčinilo transformaci této organizace.

Abstract (in English):

This work studies the genesis of the FARC's ideological nature and the consequences of changes in its development which have had an impact on the conduct of warfare. A number of aspects which, in varying degrees, affect the direction of the guerrilla group are analysed successively. Firstly, the roots of the movement are discussed along with events which led to the creation of the FARC and the legitimacy of its political program. Thereafter, the functionality of the security policy of Colombian presidents for the last thirty years is examined. Participation in the illegal drug trade, which constantly changes the guerrilla's mechanism of functioning, has had appreciable influence on the process of forming the movement and consequently on the public view of the organization. Based on the study of the stated aspects and the analysis of three key constituents of guerrilla movement – political, military and economic components – a scheme describing the hierarchic realignment that has resulted in the consequent transformation of the organization was created.

Obsah

Seznam zkratek.....	8
Úvod.....	9
1. Komunismus v Kolumbii a ideologický základ hnutí FARC.....	12
1.1 Počátky komunismu a vliv SSSR v Kolumbii.....	12
1.2 Nevydařené agrární reformy a jejich důsledky.....	17
1.3 Teorie rolnických povstání v kolumbijském kontextu.....	20
1.4 Události kolem IX. panamerické konference.....	22
1.5 Komunismus a jeho interpretace v kolumbijském prostředí.....	23
1.6 Původ gerilových vůdců a proměna ozbrojených skupin.....	26
1.7 Formování prvních gerilových uskupení.....	27
1.8 Postavy gerilového boje a události předcházející vzniku FARC.....	31
1.9 Zrod hnutí FARC a jeho ideologické základny.....	32
1.10 Sovětský vliv na PCC a rolnické zbory půdy.....	39
1.11 Proměna hnutí FARC a ztráta ideologické podpory.....	41
1.12 Vytrácení politického programu hnutí FARC.....	43
2. Analýza funkčnosti (nejen) bezpečnostní politiky kolumbijských prezidentů od osmdesátých let 20. století až do současnosti v kontextu aktivity levicových ozbrojených hnutí.....	45
2.1 Prezident Belisario Betancur.....	45
2.2 Prezident Virgilio Barco Vargas.....	46
2.3 Prezident César Gaviria Trujillo.....	47
2.4 Prezident Ernesto Samper Pizano.....	48
2.5 Prezident Andrés Pastrana Arango.....	48
2.6 Prezident Álvaro Uribe Vélez.....	50
2.7 Prezident Juan Manuel Santos.....	51
2.8 Výsledný rozbor.....	53
3. Napojení FARC na obchod s narkotiky.....	54
3.1 Problematika financování ozbrojeného hnutí.....	54
3.2 Nástin historie obchodu s narkotiky v Kolumbii.....	55
3.3 FARC a obchod s kokainem.....	61
3.4 Současné tendence drogového průmyslu na kolumbijském území.....	68
3.5 Alternativní zemědělské plodiny, jejich (ne)rentabilita a legalizace koky.....	71
3.6 Provázanost vztahů drogového průmyslu v Kolumbii.....	73
4. Fenomén terorismu v Kolumbii a kriminalizace gerilového hnutí.....	74
4.1 Problematika transformace hnutí FARC.....	74
4.2 FARC jako teroristická organizace.....	75
4.3 Definice partyzánského boje podle Carla Schmitta.....	77
4.4 Sociologická klasifikace gerilového hnutí podle Pizarra Leongómeze.....	79
4.5 Závěrečné pojednání.....	86

5. Schéma vývoje hnutí FARC.....	88
<i>5.1 Mechanismus tří základních složek gerilového uskupení.....</i>	<i>88</i>
<i>5.2 Proměna hierarchických vztahů.....</i>	<i>90</i>
<i>5.3 Současný stav ozbrojeného hnutí a řešení konfliktu.....</i>	<i>93</i>
Závěr.....	96
Seznam použité literatury.....	99
Přílohy.....	I

Seznam zkratek

AUC – *Autodefensas Unidas de Colombia* (Spojená kolumbijská domobrana)
CIA – *Central Intelligence Agency* (Ústřední zpravodajská služba)
ELN – *Ejército de Liberación Nacional* (Armáda národního osvobození)
EPL – *Ejército Popular de Liberación* (Lidová osvobozenecská armáda)
FARC – *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia* (Kolumbijské revoluční ozbrojené síly)
FARC-EP – *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia–Ejército de Pueblo* (Kolumbijské revoluční ozbrojené síly–Lidová armáda)
IHL – *International Humanitarian Law* (Mezinárodní humanitární právo)
INCB – *International Narcotics Control Board* (Mezinárodní rada pro kontrolu narkotik)
INCODER – *Instituto Colombiano de Desarrollo Rural* (Kolumbijský institut pro zemědělský rozvoj)
JUCO – *Juventud Comunista Colombiana* (Komunistická mládež Kolumbie)
M-19 – *Movimiento 19 de abril* (Hnutí 19. dubna)
MAS – *Muerte a Secuestradores* (Smrt únosců)
MB – *Movimiento Bolivariano* (Bolívarske hnutí)
MIT – *Massachusetts Institute of Technology* (Massachusettský technický institut)
MLN – *Movimiento Latino Nacional* (Národní hnutí Latinské Ameriky)
NFO – *Nueva Forma de Operar* (Nový operační modus)
OAS – *Organization of American States* (Organizace amerických států)
PCC – *Partido Comunista Colombiano* (Komunistická strana Kolumbie)
PCCC – *Partido Comunista Clandestino Colombiano / de Colombia* (Tajná komunistická strana Kolumbie)
PSR – *Partido Socialista Revolucionario* (Socialistická revoluční strana)
RPG – *Rocket-propelled grenade* (Ruční protitankový granátomet)
UNODC – *United Nations Office on Drugs and Crime* (Úřad pro drogy a kriminalitu při OSN)
UP – *Unión Patriótica* (Vlastenecká unie)
URNG – *Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca* (Guatemalská národní revoluční fronta)
ZRC – *Zonas de Reserva Campesina* (Zóny zemědělských záloh)

Úvod

Kolumbijský stát je od šedesátých let 20. století sužován krvavým ozbrojeným konfliktem, ve kterém v současnosti hrají největší roli gerilová hnutí, drogoví obchodníci či kartely a polovojenské oddíly. Právě ozbrojená levicová uskupení stála na počátku tohoto konfliktu, jenž nebere konce. Eduardo Pizarro definuje kolumbijský ozbrojený konflikt jako „nepravidelný vleklý ideologicky opodstatněný interní ozbrojený konflikt s mezinárodním přesahem“.¹

Gerilové hnutí FARC se v době svého vzniku vyprofilovalo jako ozbrojený oddíl, který se vymezil vůči sociální nespravedlnosti a majetkovým nepoměrům panujícím na kolumbijském území. Až díky zásahu zahraničních činitelů (např. Kominterny) a Komunistické strany Kolumbie dostaly rolnický odpor a ozbrojené uskupení ideologický rozměr.

Tato práce se zabývá vytrácením politického programu hnutí FARC a jeho ideologického základu, jehož kořeny jsou značně diskutabilní. Každá z kapitol se pokouší analyzovat určitý aspekt kolumbijské gerily a jeho dopad na vedení ozbrojeného boje.

První kapitola mapuje události vedoucí ke vzniku FARC a nastoluje otázky autentičnosti ideologické podstaty. K rozboru jsme využili literatury, jež se věnuje obecně komunismu v Latinské Americe či přímo v Kolumbii a čerpali jsme i z děl odborníků na kolumbijský gerilový boj. Pro zpracování otázky komunismu v Latinské Americe byly přínosné zejména monografie Víctora Alby *Historia del Comunismo en América Latina*, která kriticky nahlíží na působení Sovětského svazu v zemích Latinské Ameriky a na to, jakým způsobem se vliv komunismu podepsal na historickém vývoji tohoto regionu a *Soviet Relations with Latin America 1918–1968* od Stephena Clissolda, jenž poukazuje na události (např. lidové nepokoje), které předcházely vzniku komunistických stran a navázání oficiálních styků se SSSR. V obecných pojednáních o principech (ne)fungování komunismu se odkazujeme mimo jiné na díla *Communism and Its Collapse* od Stephena Whitea a *Stalinism: The Essential Readings* od Davida L. Hoffmanna. Při studiu ozbrojeného hnutí FARC jsme čerpali z *Las FARC, fracaso de un terrorismo* od Eduarda Mackenzieho (u něž je patrná výrazná pravicová

¹PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 56.

politická orientace) a zejména pak z rozsáhlých specializovaných monografií odborníka na FARC Eduarda Pizarra Leongómeze [např. *Las FARC (1949–2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra* a *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*]. Při zpracování jsme použili i úzce profilované studie, např. *La cuestión agraria y su incidencia en los orígenes de las FARC* od Marulandy Herrána, *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008* od odborného týmu vedeného Carlosem Medinou Gallegem, článek o původu venkovských revolt od Thedy Skocpol *What makes peasants revolutionary* a monografii s výmluvným názvem *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?* od Daniela Pécauta. Zároveň byly vzaty na zřetel i texty a výpovědi příslušníků FARC (*FARC, veinte años: de Marquetalia a la Uribe* od Carlose Aranga, *Diario de la resistencia de Marquetalia*, deník sepsaný samotným Arenasem a další).

Druhá část rozebírá funkčnost bezpečnostní politiky státu během úřadování několika prezidentů od osmdesátých let do dnešní doby. V této kapitole jsme vycházeli zejména z díla *Historia Básica de Colombia* od Javiera Ocampo Lópeze, dále ze sborníku *Nueva Historia de Colombia. VII Historia Política desde 1986* a využili jsme také aktuální články z renomovaných kolumbijských periodik (*El Tiempo* či *El Espectador*).

Historie obchodu s narkotiky v Kolumbii (zaměřená zejména na kokainovou produkci), zapojení hnutí FARC do obchodu s drogami a z toho plynoucí důsledky v ideologické rovině jsou tématem kapitoly třetí. Bylo nezbytné zohlednit spojitost mezi financováním a politickou činností FARC; totiž je politické působení podřízené ilegálnímu získávání prostředků – kultivaci a obchodu s kokou a kokainovou pastou?² V této části vycházíme především z textů odborníků na problematiku narkotik (Andrés López Restrepo, Ricardo Rocha García, Gustavo Duncan) sebraných v *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*, ze studií pojednávajících o financování ozbrojených povstaleckých uskupení (např. *El desafío global de los conflictos locales* od P. Colliera, *The Interaction of Narcotics and Conflict* od S. E. Cornella nebo *The Political Economy of Violence: The War-System in Colombia* od N. Richaniho) a v neposlední řadě z publikace *El orden de la guerra: Las FARC-EP entre la organización y la política* od Ferro Mediny a Uribe Ramón. Nová data týkající se objemu

²DUNCAN, Gustavo. Narcotraficantes, mafiosos y guerreros. Historia de una subordinación. In DUNCAN, Gustavo; VARGAS, Ricardo et al. *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*. Bogotá: Fundación Seguridad y Democracia, 2005, s. 29.

vyprodukovaného kokainu a obratu obchodu s narkotiky v Kolumbii byla zpracována z výročních zpráv a jiných dokumentů vydaných Úřadem pro drogy a kriminalitu při OSN (UNODC) či jinými nezávislými institucemi.

Čtvrtá kapitola se pokouší definovat stav, v němž se uskupení FARC nachází v dnešní době za využití sociologické studie Eduarda Pizarra, teorie o partyzánském odboji Carla Schmitta a odborných pojednání o terorismu od několika autorů (M. Chernicka, D. Pécauta, B. O'Learyho a J. Tirmana).

Pátá kapitola předkládá navrhované schéma přerodu hnutí FARC vytvořené na základě analýzy třech aspektů tohoto uskupení – složky politické, vojenské a ekonomické, jež byly jako dílčí témata probírány v předchozích kapitolách.

Ozbrojené konflikty obecně představují komplikovaný jev, jehož podstata mnohdy zůstává veřejnosti skryta. Jak tvrdí S. N. Kalyvas, občanské války³ lze připodobnit „ruské matrjošce“, jelikož jejich pravé jádro je často skryto pod zavádějící fasádou, kterou působí na své okolí. Nezřídka jsou pak náboženské války ve skutečnosti střetem třídním, třídní spory konflikty etnické, či etnické války drancováním a krveprolitím atd. Čím více detailů a informací člověk získává, tím obtížnější je rozkrýt, jaká je skutečná podstata konfliktu.⁴

³Je nezbytné podotknout, že kolumbijský ozbrojený konflikt nezapadá podle všech kritérií Nicholase Sambanise do klasické definice občanské války. Mezi tato kritéria patří mimo jiné i stírání rozdílů mezi povstaleckým hnutím a zločineckou organizací. Autor se dokonce v tomto případě odkazuje na situaci v Kolumbii po roce 1993. In SAMBANIS, Nicholas. What Is Civil War? Conceptual and Empirical Complexities of an Operational Definition. *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 48, No. 6 (Dec., 2004), s. 829.

⁴KALYVAS, Stathis N. *The Ontology of "Political Violence": Action and Identity in Civil Wars* [online]. September 2003, Vol. 1/No. 3 [cit. 2013-04-06]. s. 476. Dostupný z: <http://stathis.research.yale.edu/files/The%20Ontology%20of%20Political%20Violence.pdf>.

1. Komunismus v Kolumbii a ideologický základ hnutí FARC

1.1 Počátky komunismu a vliv SSSR v Kolumbii

Kolumbie, stejně jako celá Latinská Amerika, se v průběhu 20. století stala živnou půdou pro ideologie komunismu a socialismu. Jednalo se o umělé roubování ideologie na kulturu, která neměla předpoklady k jejímu přijetí. Jak uvádí Víctor Alba ve svém díle *Historia del Comunismo en América Latina*, šlo o: „[levicové] doktríny [...] byly importovány [evropskými] přistěhovalci, převzaty lidem, ale nebyly asimilovány. Dělnické hnutí při vypuknutí Ruské revoluce nevytvořilo v Latinské Americe vlastní taktiku, strategii ani doktrínu určenou ryze pro tento kontinent.“⁵

Když v roce 1920 Lenin na II. sjezdu Kominterny představil světu známých 21 podmínek přijetí do Komunistické internacionály, ukázal svou nekompromisní politiku, která se snažila nastolit světový komunismus. Provádění čistek v komunistických stranách, hluboké uvědomění jejich členů a šíření propagandy programově prověřené Kominternou mezi civilisty a ozbrojenými složkami (ať již legálním či ilegálním způsobem) se nacházelo na předních místech seznamu.⁶

Další podmínka se týkala vedení třídního boje. Pokud komunisté nemohou šířit komunismus legálním způsobem, je nutné vést práci v ilegalitě či ozbrojenou formou. Právě v této pasáži textu je zmiňován i americký kontinent. Když v šedesátých letech neúspěch sovětského jednání při berlínské krizi ukázal, že SSSR stojí proti mocnému soupeři (Spojeným státům americkým), pozornost Komunistické strany Sovětského svazu se upřela k rozvojové části světa, mimo jiné i na Latinskou Ameriku.⁷ Po celém kontinentu došlo k zintenzivnění aktivit komunistických hnutí finančně a ideologicky podporovaných ze SSSR. Jak již ve dvacátých letech nabádal Lenin, komunismus se často šířil ozbrojenými konflikty

⁵ALBA, Víctor. *Historia del Comunismo en América Latina*. México: Ediciones Occidentales, 1954, s. 19.

⁶MCDERMOTT, Kevin – AGNEW, Jeremy. *The Comintern: a History of International Communism from Lenin to Stalin*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan Press, 1996; FRANK, Pierre. *Histoire de l'Internationale Communiste*. Paris: Éditions La Brèche, 1979, s. 110.

⁷Již během Suezské krize v padesátých letech se Sovětský svaz přesvědčil, že Spojené státy americké nahradily po druhé světové válce tradiční světové velmoci (Anglii, Francii a Německo) při pokusu o nastolení systému *balance of power*. Po berlínské krizi následované umístěním sovětských raket středního doletu na Kubu se již Sovětský svaz neodvážil přímo ohrozit americké zájmy. In KISSINGER, Henry. *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster, 1994, s. 593.

končícími ve většině případů buď státním převratem nebo dlouhotrvajícím rozvratem společnosti za nepolevující činnosti levicových geril. Ať již chtěl Lenin šířit komunistickou osvětu jakkoli, vždy musel počítat s podporou dělnictva, rolnictva a, jak se přesvědčíme později, studentstva. Ve svém článku *Partyzánská válka (Партизанская война)* připouští nové způsoby boje, které však vždy musí vycházet z vůle lidu. Nebyla-li tato podmínka naplněna, docházelo často k rozpoutání nekontrolovatelného sledu násilností páchaných na samotném obyvatelstvu (zejména rolnického původu) a ke zpronevření levicové ideologie.

V letech 1917 a 1918 se v banánové oblasti Santa Marta vytvořila první rolnická sdružení připomínající odbory s anarchistickými tendencemi. Vznikla první lidová uskupení, jež však nikdy nesloužila účelům kolumbijského komunismu a která komunisté pouze využili jako zástěrku k prosazení politiky SSSR a upevnění sovětského vlivu.

K prvnímu intenzivnějšímu styku se socialismem a komunismem na politické úrovni došlo v Kolumbii ve dvacátých letech 20. století.⁸ V roce 1922 byla založena Socialistická revoluční strana (*Partido Socialista Revolucionario*⁹) a roku 1928 Komunistická strana Kolumbie (*Partido Comunista Colombiano*, dále jen PCC). PCC se zrodilo uprostřed masivní ofenzívy Kominterny, která se pokoušela formovat vznikající latinskoamerická politická uskupení, jež se dovolávala komunismu. Samo založení této strany bylo údajně zinscenováno sovětskými agenty vyslanými do Bogoty.¹⁰

Mezi ně patřil např. Silvestre Savitski, jedna z tajemných osobností působících ve službách bolševického komunismu již na počátku dvacátých let, a to nejen na území

⁸První socialistické myšlenky přišly do Latinské Ameriky již po porážce Pařížské komuny v roce 1871 společně s evropskými emigranty. Nenalezly však v novém prostředí příznivé podmínky. Teprve kolem roku 1910 se ve společnosti začalo více hovořit o socialistickém hnutí a v roce 1913 se uskutečnily první stávky zaměstnanců velkých průmyslových podniků. Ve dvacátých letech se pak začaly formovat skupiny levicových aktivistů, aby daly vzniknout Komunistické straně Kolumbie. In MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 33; BAQUERO, Rafael. *Treinta años de historia del Partido Comunista de Colombia*. Bogotá, 1960.

⁹Mnoho komunistů působilo před založením komunistické strany právě v Socialistické revoluční straně. In CLISSOLD, Stephen. *Soviet Relations with Latin America 1918–1968*. London: Oxford University Press, 1970, s. 14.

¹⁰Je nutné si uvědomit, že Kolumbie oficiálně uznala Sovětský svaz v roce 1935, ale diplomatické styky navázala až roku 1943. Náhlým přerušením diplomatických styků po nepokojích v Bogotě roku 1948 se tak neoficiální intervence sovětských agentů staly nejúčinnějším nástrojem SSSR pro šíření komunismu. In Tamtéž, s. 37.

Kolumbie.¹¹ Taková praxe byla běžná i v jiných částech světa. (V New Yorku například působil Ludwig Martens.¹²)

Víctor Alba upozorňuje na charakteristické rysy šíření komunismu v Latinské Americe. Navzdory působení sovětských agentů, kteří vytvářeli podle nařízení Kremlu aparáty za účelem zvýšení vlivu na společnost (často podvratnými způsoby), nedošlo v Latinské Americe k integraci těchto subjektů do samotné struktury komunistických stran. Důvodem byla nedůvěra ve vojenský potenciál a efektivitu komunistické indoktrinace ozbrojenců.¹³

Neexistoval žádný kompetentní komunista, jenž by se z marxisticko-leninských pozic věnoval studiu latinskoamerické reality. Mezitím, co Kominternu bohatě financovala činnost svých agentů a vysílala na mise do Latinské Ameriky další a další svěřence (s náležitou marxisticko-leninskou průpravou a vzděláním v technikách sabotáže, politické propagandy, špionáže atd.), začala se projevovat krátkozrakost její zahraniční politiky. Kreml totiž do studia situace v Latinské Americe neinvestoval žádné finanční prostředky a sovětsí agenti tak byli vysíláni do neznámého prostředí. Právě proto, že neznali nálady a požadavky lidových vrstev, zaměřovali se na podvratnou činnost a podněcovali odborové iniciativy (často končící krvelačným masakrem), zanechalo jejich působení na společnost negativní dopad. Obyvatelstvo začalo na komunismus pohlížet jako na nechtěný import další imperiální velmoci.¹⁴

„Založení komunistické strany v Kolumbii moskevskými agenty vyslanými do Bogoty bylo prvním politickým krokem Kominterny v Latinské Americe. Autoritativní přístup Moskvy a specifické politické tendence nového uskupení zanechaly trvalé stopy. Tato politická strana se zrodila jako cizí těleso, jako řídicí orgán transplantovaný zvenčí. Nebyla výsledkem marxistické revoluce v Kolumbii, ani důsledkem lidové vzpoury či produktem úvah uvnitř kolumbijského dělnického hnutí [...]. Komunistická strana Kolumbie byla

¹¹Silvestre Savitski je enigmatickou osobností s pozoruhodným životním osudem. Jednalo se s velkou pravděpodobností o příslušníka ruské armády, jenž zpronevěřil státní peníze a přes Japonsko uprchl do Latinské Ameriky, aby se zde věnoval politické činnosti. Nelze vyvrátit možnost, že se jednalo o nastrčeného agenta civilní či vojenské sovětské rozvědky. In MEDINA, Medófilo. *Historia del Partido Comunista de Colombia*. Bogotá: CEIS, 1979, s. 73.

¹²MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 39-40.

¹³ALBA, Víctor. *Historia del Comunismo en América Latina*. México: Ediciones Occidentales, 1954, s. 35.

¹⁴Tamtéž, s. 47-55.

založena zkostratělou skupinou izolovaných jedinců – moskevských vazalů. Nejednalo se o důkaz vůle kolumbijského dělnictva ani žádné jiné vrstvy kolumbijské společnosti.“¹⁵

Vliv Komunistické strany Sovětského svazu se zejména v průběhu druhé poloviny 20. století prosazoval v komunistických stranách mnoha států a ukázal světu, že tzv. lidové demokracie mají k demokracii hodně daleko a tzv. zájem lidu je ve skutečnosti pouze zájem SSSR na rozšiřování sféry svého vlivu v imperialistickém boji o moc.¹⁶ Potlačení maďarských studentů, vpád sovětských vojsk do Maďarska v roce 1956, konec pražského jara roku 1968, čistky na úrovni vysoké politiky, ruské gulagy, vpád do Afghánistánu v roce 1980, intervence v krvavých mocenských bojích v Asii, Africe a Americe. Výčet by bezpochyby zabral celou jednu kapitolu.¹⁷

Když v listopadu roku 1928 dělníci na banánových plantážích patřících United Fruit Co. v oblasti Santa Marta vyhlásili stávkou, netušili, že se jejich boj stane záminkou ke zviditelnění a posílení moci Revoluční socialistické strany Kolumbie, silně poznamenané komunistickou doktrínou. V té době stranu řídil Francouz Austine (vlastním jménem Octave Rabaté) a Američan John Sacks (vlastním jménem Joseph Kornfeder). Komunisté se tak zmocnili řízení celé stávky. Problém však nastal v okamžiku, kdy došlo k rozkolu mezi samotnými komunisty. Jedni pokládali celé dění za stávkou, ti troufalejší se však již hlásili k revoluci (Mahecha a Castrillón). Situace se vyhrotila tak, že vláda pozastavila ústavní záruky v celé oblasti Magdaleny a vojsko dostalo pokyn rozptýlit povstání, při němž zahynuly dvě stovky civilistů. Dvanáct tisíc rozlícených stávkujících se postavilo na odpor a podařilo se jim narušit vojenskou operaci. Celková bilance byla tragická: 1004 mrtvých, 3680 zraněných a 500 zadržených. V okamžiku, kdy stávka dostala za agitace komunistů revoluční ráz, ztratila podporu široké veřejnosti.¹⁸

Na tomto případě, který nebyl v latinskoamerickém kontextu ojedinělý, můžeme pozorovat jeden z důvodů skutečného neúspěchu komunistických stran a hnutí v regionu, totiž nedostatečnou účast na organizaci a řízení odborových iniciativ.¹⁹

¹⁵MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 32-33.

¹⁶WHITE, Stephen. *Communism and Its Collapse*. London: Routledge, 2001, s. 13.

¹⁷KISSINGER, Henry. *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster, 1994.

¹⁸ALBA, Víctor. *Historia del Comunismo en América Latina*. México: Ediciones Occidentales, 1954, s. 66-68.

Zdokumentované a zcela prokazatelné zapojení agentů Kominterny do událostí narušujících stabilitu a bezpečnost státu přispělo k silnějším represím ze strany úřadů a k nedůvěřivému postoji široké veřejnosti. Kolumbie nebyla ojedinělým případem. Komunisté a agenti Kominterny s chabou ideologickou průpravou měli na svědomí mnoho špatně zorganizovaných a provedených propagandistických akcí po celém světě.²⁰ SSSR a Komunistická internacionála si tak v podstatě samy zajistily nefunkčnost sovětského způsobu šíření komunismu ve světě.

Když došlo v roce 1930 za působení agenta Kominterny známého pod jménem Jaime Nevares²¹ k oficiálnímu založení Komunistické strany Kolumbie, bylo mnoho místních komunistů či levicově smýšlejících Kolumbijců, k nimž měl prostý lid vztah a kteří představovali jakési lidové hrdiny,²² marginalizováno. Socialistická revoluční strana, jejíž členové mohli zosobňovat skutečnou socialistickou revoluci, byla zdiskreditována a násilně zrušena. Byla prohlášena skupinou zrádců socialismu či socialistických fašistů. Poslední fáze vzniku komunistického hnutí v mezích zákona byla u konce.

„[Tento proces] značí počátek proměny kolumbijského komunismu v jednotně smýšlející stalinistickou sektu. Vedení bojů v Kolumbii tak nadále bude umělé a neautentické. Vznikne izolovaný aparát s penězi a instrukcemi z Moskvy, který nahradí přirozené vůdce sociálního a politického boje a bude rozhodovat o všem a proti všem. Vědomí, že jedná ve službách

¹⁹V otevřeném dopisu Kominterny adresovaném Revoluční socialistické straně z února 1929 se výbor odvolává na „urputný a heroický boj pracovníků na plantážích, který ukázal neobyčejný revoluční zápal a obětavého a bojovného ducha kolumbijských pracovníků.“ Dopis dále uvádí, že se dosud v kolumbijské společnosti nevytvořil soudržný proletariát a armáda působila jednotně, což by mohl být důvod neúspěchu komunismu. In CLISSOLD, Stephen. *Soviet Relations with Latin America 1918–1968*. London: Oxford University Press, 1970, s. 131.

²⁰BERSTEIN, Serge – BECKER, Jean-Jacques. *Histoire de l'anticommunisme en France*. Paris: Olivier Orban Éditions, 1987.

²¹Identita agenta Komunistické internacionály je dosud nevyřešenou hádankou. Jaime Nevares užívající i jméno James Hartfeld či Harfield jen stěží mohl být Manuel Gómez, člen komunistické strany v USA, odborník na Latinskou Ameriku. Gómez byl totiž po účasti na VI. sjezdu Kominterny vyloučen ze své strany. In MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 63.

²²Jednalo se např. o Maríu Cano, jež hájila dělnická práva a aktivně se účastnila na politickém dění za Socialistickou revoluční stranu. V roce 1930 jí bylo znemožněno se politicky angažovat a začala pracovat jako dělnice v tiskárně v departamentu Antioquia a později v místní knihovně. In VELÁSQUEZ TORO, Magdala. Cano, María [online]. *Revista Credencial*. N°6. Junio de 1990, Banco de la República [cit. 2012-08-24]. Dostupné z: <http://www.banrepcultural.org/blaavirtual/biografias/maria-cano-credencial>.

mezinárodní mocnosti dodala tomuto minoritnímu a neústupnému uskupení neúměrné ambice.²³

Odtržení lidu od politické strany, která mu byla blízká, tak přálo slepé radikalizaci třídního boje, členů komunistického hnutí a ve svém důsledku i samotné demokratické opozice. Živná půda pro vznik ozbrojených skupin a agresivního vedení propagandy byla připravena.

1.2 Nevysazené agrární reformy a jejich důsledky

Pro lepší vhled do problematiky a pochopení kolumbijské reality od třicátých let 20. století je nutné analyzovat státní reformy a politické nálady ve společnosti. Ve třicátých letech se na politické scéně poprvé objevila potřeba vyřešit vztahy mezi vlastníky půdy, jejich nájemníky a zaměstnanci. Všechny kolumbijské vlády si v tomto období byly vědomy naléhavosti situace a řešení agrární reformy považovaly za klíčové pro demokratickou modernizaci státu. V roce 1930 se stal prezidentem liberál Enrique Olaya Herrera, který projevil zájem o ochranu dělníků a rolníků (zavedl osmihodinovou pracovní dobu, důchody a ochranu zaměstnanců).²⁴ V letech 1934 až 1938 usedl na prezidentské křeslo Alfonso López Pumarejo. Jeho ambiciózní agrární, soudní a pracovní reformy měly zamezit sepjetí lidu s komunismem. Paradoxně však došlo ke zvýšení indexu chudoby, protože ukazatelé zemědělské produkce stagnovaly a vývoz kávy klesal. V tomto období se tak otevřelo pole působnosti pro demagogy a buřiče levicového vyznání.²⁵ Léta 1938–1940, kdy stál v čele státu Eduardo Santos, se kvůli propadu cen kávy nazývají *Gran Pausa* (Velká pauza). Prezident se zasloužil o založení mnoha veřejných institucí, mimo jiné např. Institutu oblastního úvěru, jenž měl sloužit ke zlepšení životních podmínek rolníků. Do nástupu konzervativního prezidenta v roce 1946 pak opět úřadoval López Pumarejo, který v období po druhé světové válce čelil, tak jako ve svém prvním volebním období, silné opozici revolučních reformistů a zároveň konzervativní opozici protirevoluční. Následující období konzervativní hegemonie trvalo od roku 1946 do roku 1953 a vystřídali se během něj u moci tři prezidenti. Za prvního z nich, Mariana Ospiny Péreze, vláda vyvinula iniciativu v rozvoji

²³MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 64.

²⁴OCAMPO LÓPEZ, Javier. *Historia Básica de Colombia*. Bogotá: Editores Colombia, 2010, s. 289-290.

²⁵MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 80.

kávového průmyslu a v podpoře středních a malých výrobců. Ani vojenské diktatuře Gustava Rojase Pinilla v letech 1953–1957 nebyla politika sociálních reforem cizí a režim se pokusil nalézt populistické řešení mnoha sociálních problémů.²⁶

Pokus prezidenta Pumareja o agrární reformu ve třicátých letech se paradoxně stal příčinou vzniku ozbrojených hnutí. Vyhlášením zákona 200, jehož mottem bylo *tierra para el que la trabaja* (půda těm, kdo ji obdělávají), byla neobdělávané půda poskytnuta bezzemkům. Zákon stanovil majitelům pro nevyužívanou půdu lhůtu deseti let. Pokud do této doby vlastník nezačal zemi obdělávat, měla půda díky dekretu o zaniknutí vlastnictví propadnout státu, jenž ji předal nemajetným rolníkům. Reforma měla za cíl dosáhnout ozdravení vlastnického práva, zefektivnit ekonomické využití půdy a celkově posílit hospodářský rozvoj. Druhý zákon, který mimo jiné zakázal nájemcům půdy trvalé pěstování plodin na jednom kusu půdy, však narušil chod dobře nasměrované zemědělské reformy a předznamenal konec sociální politiky státu. Zákon totiž prodloužil lhůtu pro využití neobdělávané půdy o dalších pět let. Když pak v roce 1949 vypuklo násilí a stát téměř ztratil kontrolu nad situací, vypršení patnáctileté lhůty proběhlo bez povšimnutí.²⁷

Střet zájmů byl očividný. Bezzemci se odmítali i přes možné a druhým zákonem garantované výpovědi nájemní smlouvy obdělávaných pozemků vzdát a vlastníci nechtěli o dobře obhospodařovaná pole přijít. Rolníkům bohužel nakonec nezbylo nic jiného, než půdu od majitelů koupit, přesídlit na jinou neobdělávanou půdu nebo své nároky na půdu prosazovat násilím. Mnoho z nich se rozhodlo pro poslední možnost, čímž byla rozpoutána vlna nepokojů.

V roce 1961 byl vydán nový zákon 135, jenž dal vzniknout Národnímu zemědělskému výboru a s ním i konceptu agrární reformy: předání půdy rolníkům, převzetí půdy pro následné zapojení do procesu výroby a sociální podpora. Zákon se navíc pokoušel v kolumbijském prostředí zamezit šíření komunismu, aby se zde neopakovala kubánská zkušenost z roku 1959. Tato snaha však neuspěla z jednoho prostého důvodu. Na reformu

²⁶OCAMPO LÓPEZ, Javier. *Historia Básica de Colombia*. Bogotá: Editores Colombia, 2010, s. 296-303.

²⁷MARULANDA HERRÁN, Adriana. *La cuestión agraria y su incidencia en los orígenes de las FARC*. Bogotá: Ediciones Uniandes, 2003, s. 26-30; MEDINA GALLEGU, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 105-106.

shora bylo již pozdě.²⁸ Navíc, jak uvádí levicově smýšlející James J. Brittain, reformou byla zasažena cca dvě procenta zemědělské půdy, z níž mělo být přerozděleno pouze necelé procento.²⁹

Kolumbijské vlády (liberální i konzervativní) tak do konce padesátých let, tedy počátku působení ozbrojených hnutí na kolumbijském území, vyvíjely nemalé úsilí v sociální politice státu.³⁰ Ačkoliv se zákon 200 stal v důsledku příčinou nepokoje, násilí a vyhozených vztahů mezi vlastníky pozemků a bezzemky-rolníky, mohla se, nebýt druhého zákona, agrární reforma vydařit. Další překážkou k úspěšnému dovršení reformy se staly také bouřlivé události z konce padesátých let, jež nabídly pole působnosti komunistům. Nedořešené reformy a rozhořčené rolnictvo tak připravily politický prostor, ve kterém se mohly etablovat první komunistické myšlenky. Nově vznikající ozbrojené skupiny, které komunisté využili k šíření komunistické doktríny, se prezentovaly jako hlas kolumbijského rolnictva. Rolníci se stali rukojmím a obětí svého vlastního boje za sociální spravedlnost. Komunismus tak představoval memento pro celou kolumbijskou společnost, což si vláda plně uvědomila až v šedesátých letech po vítězství kubánské revoluce, ovšem sama společnost, vykazující do nedávné doby relativně vysokou míru negramotnosti, tuto hrozbu neviděla ani po letech fungování kubánského režimu.

Vývoj v socialistických státech, jak se domnívá Djilas, vede k novému způsobu vlastnictví a nastolení nové vládnoucí vrstvy vykořisťovatelů. Revoluce, jež byly provedeny v duchu komunistické myšlenky a smazání třídních rozdílů, vyústily v úplnou nadvládu „nové třídy majitelů a vykořisťovatelů“.³¹

²⁸MEDINA GALLEGO, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 107.

²⁹BRITTAİN, James J. *Revolutionary Social Change in Colombia. The Origin and Direction of the FARC-EP*. London: Pluto Press, 2010, s. 63-78.

³⁰Příkladem může být dopis od Juana de la Cruz Varely adresovaný prezidentu republiky Albertu Llerasovi Camargovi z roku 1958, ve kterém se dožaduje jménem svého okolí spravedlnosti, vyjednání lepších pracovních (a celkově životních) podmínek a ukončení násilí. Zároveň zdůrazňuje distancování od komunistické gerily a zločineckých skupin. Místní vláda Cundimarky se pokusila vyjít (nejen) této žádosti vstříc a představila *Plan de Rehabilitación de Sumapaz* (Plán na ozdravení Sumapazu). Ve skutečnosti však násilnosti nikdy neustaly. Stranický střet upozadil původní příčinu celého dění – sporu o půdu. Zločinci verbováni z prostředí venkova chránili půdu statkářů proti nárokům organizovaného rolnictva a armáda s tajnou službou celý konflikt nadále rozmýšlela. In PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 156-159.

³¹WHITE, Stephen. *Communism and Its Collapse*. London: Routledge, 2001, s. 49.

1.3 Teorie rolnických povstání v kolumbijském kontextu

Na případu rolnického povstání v Kolumbii můžeme demonstrovat platnost jednotlivých teorií sociálních revolucí zaměřených na rolnictvo a na jejich základě vyvodit (ne)opodstatnění ideologického boje v rámci zemědělských hnutí na území Kolumbie.³²

Eric Wolf zastává názor, že bezzemci a námezdní rolníci nemohou být původcem rolnické vzpoury z důvodů jejich těsné navázanosti na velkostatkáře, tedy na své pány a zaměstnavatele. Mnohem větší schopnost vyvolat revoltu mají podle Wolfa malí statkáři a „střední“ rolnictvo, které žije mimo přímý vliv velkostatkářů v odlehlejších místech často nedostupných pro úřední moc. Povstání může vzniknout v takovém prostředí během represí ze strany vlády či mocných statkářů. Pro malé vlastníky půdy bez závazků k velkým latifundistům tak omezení či narušení jejich svobody spustí nepokoje.

Teorie Jamesa Scotta se teorii Wolfově přibližuje, pokud ovšem motivace rolníků následovat revoluci neudávají materiální hodnoty, ale kulturní a společenské důvody. Jak Scott, tak Wolf se shodují na stanovisku, že bezzemci a námezdní rolníci mohou vyvolat sociální nepokoje za předpokladu, že budou zmobilizováni a zaštitěni intervencí nějaké vnější síly. Kolumbijský případ je tedy podle těchto teorií zcela očividný. Jediný, kdo mohl poskytnout záštitu bouřícím se bezzemkům, byla Komunistická strana Kolumbie společně se svou ozbrojenou odnoží, jež z Wolfova a Scottova hlediska takticky využila situace, aby opodstatnila svou existenci a své politické působení na kolumbijském území.

Jeffery Paige nahlíží na celou problematiku zcela odlišně. Jeho teorie staví na vztazích mezi námezdními rolníky a středními či velkými statkáři, tedy na předpokladech, které pro Wolfa a Scotta vznik sociálního napětí naopak znemožňovaly. Velkostatkáři se mohou zabíráním půdy (ne hromaděním kapitálu) dostat do sporu s najatými rolníky, kteří pozemky obdělávají. V Paigeově náhledu nejsou nepokoje způsobeny reakcí nemajetných zemědělců na zájmy a působení třídních oponentů, ale naopak mnohem více závisí na zájmech a požadavcích samotných námezdních rolníků. Značně bizarním způsobem však Paige teorizuje o ideologickém základě takových tendencí a o politické povaze rolnických povstání. Zpočátku zcela logicky poukazuje na politickou a sociální neschopnost organizace rolníků, kteří hypoteticky po rebeliích (či spíše revoluci) převezmou moc nad státem, a nezbytnost

³²Teorie odborníků zmíněných v této podkapitole jsou porovnány na základě komparativní studie: SKOCPOL, Theda. What makes peasants revolutionary. *Comparative Politics*, Vol. 14, No. 3 (Apr., 1982), s. 351-375.

vyplnit vakuum po velkostatkářích politickou organizací. Zde Paige tvrdí, že na rozdíl od malých nezávislých statkářů a zemědělců, pro něž je jakákoli politická příslušnost výsledkem působení externích politických uskupení, se u chudých rolníků-bezzemků obdělávajících půdu velkostatkářů formuje komunistická strana uvnitř pracující třídy. Paige tak prosazuje existenci jakési „revoluční socialistické rolnické vrstvy“. Stejně jako u Wolfa a Scotta lze tedy i v případě Paige jednoduše dojít ke stejnému závěru ohledně politického vymezení rolnických hnutí.

Scott zastává názor, že revoluce může proběhnout úspěšně za předpokladu, že se na hnutí aktivně podílejí politická strana nebo ozbrojené skupiny. Jedině tak je možné dát událostem řád. Joel Migdal analyzuje proces ustanovení struktury, vedení a řízení rolnického revolučního hnutí jako spolupráci mezi rolníky a revolučně naladěnými politiky. V případě kolumbijského konfliktu není způsob, jakým došlo k navázání spolupráce mezi rolníky a komunistickou stranou, podstatný, jelikož pochybnosti vyvstávají ohledně vzniku a vedení komunistické strany samé, která na rozdíl od Socialistické revoluční strany neměla lidovou podporu a uznání. Její existence byla naopak od počátku velmi kontroverzní a spojená s politickým násilím. Strana, jež nebyla lidem vlastní, tak převzala řízení revolučního hnutí, ke kterému měla vztah jen prostřednictvím několika členů.³³

Kolumbijský případ je natolik komplexní, že nelze jednoznačně definovat ekonomickou a sociální situaci některých oblastí a sklony venkovského obyvatelstva k povstáním. Andské oblasti Kolumbie (např. Cauca a Tolima) obývali jednotliví rolníci, kteří vlastnili malé pozemky. Existovala mezi nimi pochopitelně silná konkurence a jejich závislost na bohatých statkářích přetrvávala. V těchto oblastech ozbrojená hnutí nenašla silné zázemí. Teorie Scotta a Wolfa se tak zdají neplatné. Je ovšem nutné vzít v potaz, že tito venkované, žijící na pokraji chudoby, sice teoreticky spadají do kategorie nezávislých středních rolníků, ve skutečnosti se však ze sociologického hlediska pohybují na pomezí zmíněné kategorie a skupiny chudých sedláků a bezzemků. Skutečná střední venkovská vrstva, jejíž výdělků nepochází výlučně z půdy, ale z komercializace a exportu kávy, žije v kávových oblastech. I zde se Wolfova teorie ocitá v rozporu s kolumbijskou situací. Paigeův model je platný na atlantickém pobřeží

³³Jediným stálým členem z Komunistické strany Kolumbie působícím ve struktuře ozbrojeného hnutí FARC byl Jacobo Arenas, jenž se revoluční činnosti věnoval celý svůj život od vzniku hnutí FARC až do své smrti v roce 1990.

a zčásti i v banánové zóně Urabá, kde ozbrojené skupiny našly oporu mezi místními námezdními rolníky. Jeho model není schopen vyložit realitu v otázce příjmů velkostatkářů, které plynou z kapitálu (obchod s banány) a ne z akvizice půdy, což je pro Paige podmínka vzniku povstání. Theda Skocpol navíc zdůrazňuje podstatný aspekt, a totiž, že nálady venkovského obyvatelstva jsou téměř vždy reakcí na rozhodnutí a činy vyšších vrstev.³⁴

1.4 Události kolem IX. panamerické konference

V roce 1949 vedení Komunistické strany Kolumbie přijalo příkazy z Moskvy vyvolat ozbrojenou ofenzívu v navzájem vzdálených zemědělských oblastech. Tak došlo na území Kolumbie ke vzniku ozbrojeného gerilového boje.³⁵ Komunisté k šíření své doktríny nevyužili pouze nezdařené zemědělské reformy. Podvratné působení sovětských agentů již od třicátých let narušovalo chod státu a infiltrace mezi odborová hnutí, která nebyla nikterak napojena na Komunistickou stranu Kolumbie, měla často za důsledek násilné stávkové akce a pokles důvěry ve stát, na jehož ozbrojené složky společnost v důsledku pohlížela jako na původce násilí a útlačku.

Události roku 1948 vedly k poklesu důvěry veřejnosti v kolumbijský stát a staly se jedním z krvavých milníků novodobé kolumbijské historie. Po druhé světové válce se aktivita komunistických hnutí v Latinské Americe za finanční a ideologické podpory SSSR soustředila na stále agresivnější propagandu, jež měla mimo jiné za úkol sabotovat jakoukoli politickou (ať legální, či ilegální) iniciativu ze strany Spojených států.

Kolumbijští komunisté dostali za úkol narušit IX. panamerickou konferenci Organizace amerických států (*Organization of American States*, dále OAS), která se měla uskutečnit v Bogotě roku 1948. Spojené státy americké při této příležitosti představily Marshallův plán pro region Latinské Ameriky a navrhly využití výhradně soukromého kapitálu v latinskoamerické ekonomice. Zklamání bylo patrné i bez většího zásahu komunistů. Ekonomická pomoc prostřednictvím veřejných investic, jaké se dostalo Evropě, se nekonala.

³⁴PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Insurgencia sin revolución: La guerrilla en Colombia en una perspectiva comparada*. Bogotá: Tercer Mundo Editores. IEPRI, 1996, s. 151-158.

³⁵MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 194-196.

IX. panamerická konference však neskončila fiaskem pouze v podobě návrhu na rozvojovou pomoc v regionu. Dne 9. dubna 1948 došlo v napjaté atmosféře sjezdu k události, která rozpoutala nevídanou bouři násilí. Jorge Eliécer Gaitán,³⁶ šéf Liberální strany a kandidát na prezidenta v roce 1946, jenž dal delegátům své strany svolení k účasti na konferenci, byl při odchodu z kanceláře zastřelen jistým Juanem Roa Sierrou. Lynčování atentátníka a výtržnosti, které vedly ke zničení centra hlavního města, neměly v novodobých dějinách Kolumbie obdoby. Lid byl přesvědčen, že se vláda v Gaitánovi pokusila zbavit silné a nevyzpytatelné opozice. Nastalo tzv. *Bogotazo*. Eduardo Mackenzie ve své publikaci *Las FARC, fracaso de un terrorismo* představil dokumenty nasvědčující tomu, že celá akce narušení konference a rozpoutání násilí v Bogotě byla zinscenována za podpory Moskvy a sovětských agentů a byl do ní zapojen i sám Fidel Castro. Jak poukazuje Jacques Lecompte-Boinet v textu, jež se nachází v Národním francouzském archivu, zástupci panamské a bolivijské delegace nepovažovali za nebezpečnou samotnou komunistickou doktrínu, proti níž se lze ubránit správným uplatňováním demokratických principů. Nebezpečí tkvělo v sovětském imperialismu, který ohrožoval bezpečnost a stabilitu v regionu.³⁷ Násilí se šířilo a spor brzy zasáhl i odlehlé části země. Období nazvané *La Violencia* (Násilí) trvalo dlouhých deset let.

1.5 Komunismus a jeho interpretace v kolumbijském prostředí

PCC podle výsledků voleb nikdy nezískala dostatečně silnou voličskou základnu, aby ozbrojená hnutí mohla legitimizovat své ideologické záměry. Do propuknutí *Bogotaza* v roce 1948 nemělo v Kolumbii komunistické uskupení u obyvatelstva silnou oporu. Myšlenky komunismu byly přijímány v omezené míře střední vrstvou obyvatelstva, nikoli pak dělníky

³⁶Antonio Caballero ve svém článku *Gaitán, el hombre que inventó un pueblo* představuje postavu Gaitána jako osobnosti, která se vcítala do potřeb kolumbijského lidu a považovala se za jeho „hlas“. Dožadoval, aby lid mohl zasahovat do politiky. Nikdy nenavštívil Rusko a distancoval se od kolumbijských komunistů navzdory svému přesvědčení o nadřazenosti komunismu. Ačkoliv je považován za jednoho z důležitých politiků své doby, nedokázal nikdy naplnit očekávání v žádné z funkcí, v nichž se angažoval. In CABALLERO, Antonio. Gaitán, el hombre que inventó un pueblo [online]. *El Tiempo*, 21 de diciembre de 1997 [cit. 2012-09-02]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-697834>.

³⁷MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 100-132.

a rolníky. Jednalo se o intelektuály a studenty, kteří však v celé kolumbijské (a celkově v latinskoamerické společnosti) tvořili pouhý zlomek populace.³⁸

Lenin inspirován Karlem Kautským a německou sociální demokracií považoval politizaci prostého lidu za samozřejmý a nezbytný prostředek pro úspěšné dosažení komunistických ideálů. Jak Lenin interpretuje Kautského článek z *Neue Zeit* z let 1901–1902, socialismus má jako doktrína své kořeny v ekonomických vztazích a v třídním boji. Ačkoliv třídní boj a socialismus vyvstaly bok po boku, jsou jejich premisy rozdílné. Socialismus mohl vzniknout pouze z vědeckých poznatků a společenského uvědomění. Právě vzdělaní příslušníci střední vrstvy se mají stát mozkiem socialistického hnutí a docílit politizace davu. Z tohoto pohledu tedy neroste socialistické uvědomění uvnitř lidových vrstev, ale je do něj implementováno.³⁹

Nahlížíme-li takto obecně na problematiku ideologického základu ozbrojeného hnutí, ale i komunistické strany, zdá se Kautského teorie o vedení socialistické revoluce shora v kolumbijském kontextu platná. Případ Kolumbie se nicméně v jistém ohledu této teorii vymyká, jelikož v řadách Komunistické strany Kolumbie působili sovětští agenti, kteří v zemi hájili zájmy Kremlu a sovětského imperialismu. Existovalo bezesporu mnoho místních přesvědčených socialistů a komunistů, již byli obeznámeni s marxismem a leninismem, ti se však sdružili spíše v Socialistické revoluční straně, která působením PCC de facto zanikla.

Ozbrojené skupiny ELN (*Ejército de Liberación Nacional*, Armáda národního osvobození) a EPL (*Ejército Popular de Liberación*, Lidová osvobozená armáda) hájily zájmy radikalizovaných obyvatel měst náležících ke střední vrstvě. Hnutí FARC podle samotných členů gerily vzniklo jako reakce na násilí páchané státem na venkovském obyvatelstvu.⁴⁰

Kolumbie se na rozdíl od států jako Argentina, Brazílie, Uruguay či Chile nestala oblíbeným cílem evropských přistěhovalců, jimž bylo vlastní levicové smýšlení. Lze tedy tvrdit, že PCC a ozbrojená hnutí v Kolumbii byla důvodem onoho „umělého“ uvědomění

³⁸ALBA, Víctor. *Historia del Comunismo en América Latina*. México: Ediciones Occidentales, 1954, s. 27.

³⁹MEDINA GALLEGU, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 47–48.

⁴⁰PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. Las FARC-EP: ¿Repliegue estratégico, debilitamiento o punto de inflexión?, In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 181–182.

lidových vrstev Kolumbie, nikoliv důsledkem. Při nahlížení této problematiky navrženým prizmatem je umělé zavedení komunistické ideologie na kolumbijském území a její účelové využití k zajištění šíření moci SSSR zcela zřejmé.⁴¹

Od počátku čtyřicátých let zahraniční politika Sovětského svazu nabrala nový směr. Šíření komunismu se již nedělo podporováním studia marxismu, ale publikováním materiálů o Stalinově budování socialismu. „Celá propaganda nesměřuje ke studiu marxismu (což diskredituje stalinismus jako interpretaci Marxovy a Engelsovy doktríny), ale k vzbuzení nadšení a oddanosti Sovětskému svazu, aby tak komunisté a stoupenci hájili především zájmy SSSR.“⁴² Stalinismus nepředstavoval sám o sobě učení či doktrínu jako marxismus či leninismus, pro něj existovalo ideologické zázemí rozsáhlých studií Marxe a Leninova výkladu marxismu. Stalinismus definoval a vymezoval komunismus jako reakci na severoamerický imperialismus.⁴³

Moskva měla o latinskoamerických poměrech omezené povědomí. Velmi schématické a nedostačující bylo i chápání a vnímání politiky Kremlu ze strany členů komunistických stran v Latinské Americe. Většina předáků komunistických stran, odborových vůdců, ba i levicových intelektuálů nebyla dostatečně informována o stalinismu a sovětské realitě. Komunistická strana Kolumbie (později společně s její ozbrojenou odnoží FARC) se hlásila k tradici leninismu a různá nařízení a činnosti Stalinových sovětských agentů považovala za pokračování politiky Lenina.⁴⁴ Kolumbijští komunisté se v důsledku jen stěží ubránili zákeřným politickým manévřům sovětských agentů na vlastním území a ve vlastní politické straně. Nechávali sebou nevědomě manipulovat v zájmu lidových vrstev, které byly inertní

⁴¹Na problematiku šíření komunismu je možné nazírat skrze dvě teze: 1. Komunismus coby levicová ideologie sloužící lidovým vrstvám, 2. Komunismus jako ideologie v mocenských službách Sovětského svazu využívající k čistě imperialistickým zájmům. Do konce pádu SSSR je na kolumbijské případové studii patrné využití 1. teze k zamaskování skutečného 2. tvrzení, jenž se dá považovat za platné pro všechny země rozvojového světa.

⁴²ALBA, Víctor. *Historia del Comunismo en América Latina*. México: Ediciones Occidentales, 1954, s. 123.

⁴³David L. Hoffmann ve své knize *Stalinism: The Essential Readings* charakterizuje stalinismus jako politický program, ne jako výklad komunismu. Mezi podstatné body se řadí kolektivizace rolnictva, potlačování národnostních minorit, kulturní konzervatismus a odklon od internacionalizace. Stalin nechal popravit většinu původních bolševiků, čímž byl jeho rozchod s bolševismem úplný. In HOFFMANN, David L. *Stalinism: The Essential Readings*. London: Blackwell, 2003, s. 15.

⁴⁴MEDINA GALLEGOS, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 41.

a pro něž bylo ruské vměšování škodlivé.⁴⁵ Germán Guzmán zastává názor, že komunismus se pokusil využít příznivé situace z roku 1949 a za pomoci svých komisařů zajistit absolutní kontrolu nad rolnickým hnutím.⁴⁶

1.6 Původ gerilových vůdců a proměna ozbrojených skupin

V roce 1950 byl prezidentem republiky zvolen konzervativní antikomunista Laureano Gómez, načež se nespokojení liberálové o rok později odmítli účastnit voleb do Kongresu. Na podzim roku 1951 prezident Gómez ze zdravotních důvodů odstoupil a Kongres zvolil na jeho post Roberta Urdanetu Arbeláeze. V zemi vypukly nepokoje způsobené gerilovým hnutím a začaly dokonce kolovat zvěsti o tom, že se příslušníci gerily chtějí zmocnit bombardérů, aby zaútočili na hlavní město. Do dnešní doby se nepodařilo zjistit, kdo za střety stál. S největší pravděpodobností se však jednalo o útoky potají nařízené liberály. Napětí mezi konzervativci a liberály se tak začalo stupňovat a politické neshody se přenášely do samotné společnosti. Opozice vytvořila za účelem obrany lidové milice nebo gerily a do čela postavila menší statkáře a rolníky. V roce 1953 došlo k vojenskému převratu generála Gustava Rojase Pinilly a ten získal přízeň nejen veřejnosti, ale i Liberální a části Konzervativní strany. Při jednáních se podařilo usmířit obě strany a většina geril byla rozpuštěna. Eduardo Mackenzie zastává názor, že aktivní zůstaly pouze skupiny vedené zločinci a sociopaty (Sangrenegra, Tarzán, Chispas, Mariachi a Desquite), z nichž se někteří hlásili ke Komunistické straně.⁴⁷ Mackenzie však nepřipouští, že ozbrojené skupiny rolníků vznikly reakcí na státní represálie. Uvádí několik jmen skutečných kriminálních živlů vyznačujících se svou krutostí, kteří nebyli nikterak úzce spjati s FARC.⁴⁸ Hnutí FARC nebylo samo o sobě vytvořeno působením vnějších vlivů, jak se někteří pokouší dokázat. Jeho zakladatelé byli lidé, kteří se (většinou)

⁴⁵ALBA, Víctor. *Historia del Comunismo en América Latina*. México: Ediciones Occidentales, 1954, s. 128-130.

⁴⁶CAMPOS, Germán Guzmán. *La violencia en Colombia*. Cali: Ediciones Progreso, 1968, s. 218.

⁴⁷MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 185-186.

⁴⁸Tito venkované se již od dětství pohybovali v prostředí plném násilí a v době své největší slávy představovali postrach naprosto pro všechny, prostými venkovany počínaje a policejními složkami konče. Sangrenegra například proslavila ukrutnost zvaná *corte franela*. Ozbrojenec své oběti rozřízl od strany ke straně hrdlo a otvorem pak prostrčil jazyk, což mělo působit jako kravata. In Vida de Sangrenegra, uno de los bandoleros más buscados de la década del 50, será llevada al cine [online]. *El Tiempo*, 31 de mayo de 2007 [cit. 2012-08-11]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-3577452>.

přímo stali obětmi násilí vyvolaného událostmi v roce 1949.⁴⁹ Geneze ozbrojených uskupení neprobíhala tak přímočaře, jak uvádí Mackenzie (ze zločinců na příslušníky gerily). Je možné připustit, že někteří vůdci ozbrojených hnutí vykazovali sociopatologické známky chování, zejména přihlédneme-li k jejich pohnutým osudům.⁵⁰ V očích těchto nevzdělaných venkovanů původce veškerého zla představoval stát a vláda. Nemohli vidět celé dění v širších souvislostech. Zpočátku se tedy příslušníci ozbrojených skupin pokoušeli přežít jako rolnická domobrana (*autodefensas*). Mnozí z nich se ovšem uchýlili ke zločineckým aktivitám a nakonec bylo jejich hnutí působením komunistických „emisařů“ instruovaných PCC přetvořeno v levicové gerilové skupiny.

Domobrana a gerily se tvořily v oblastech, kde již dříve docházelo k agrárním nepokojům. Epicentrum rolnického odboje se (už ve dvacátých a třicátých letech) nacházelo v provinciích Sumapaz a Tequendama (jihozápad Cundimarky na pomezí s Tolimou a Huilou). Vzpouře a konflikty se nicméně rychle šířily po tzv. *eje cafetero* (kávová osa), která zahrnovala Quindío, Huilu, jižní Tolimu a severní část Valle, dále pak v dobytkařské oblasti Sinú a v banánovém regionu Magdaleně. Všichni budoucí velitelé komunistických geril téměř bez výjimky buď pocházeli přímo z Tolimy, nebo právě zde započali svou povstaleckou činnost. Řadí se mezi ně: Jacobo Prías Alape, Ciro Trujillo, Manuel Marulanda, Jaime Guaracas, Raúl Valbuena, Isauro Yosa a mnozí další.⁵¹

1.7 Formování prvních gerilových uskupení

V padesátých letech se na území Kolumbie pod vlivem nepokojů z roku 1949 vytvořila gerilová hnutí. Jednotlivé skupiny, z nichž většina původně působila jako *autodefensas*, se v první polovině padesátých let začaly dělit na tzv. *limpios* a *comunes*. Uskupení se nedokázala shodnout v otázkách vedení a zejména pak cílů boje. *Limpios* představovali

⁴⁹FERRO MEDINA, Juan Guillermo – URIBE RAMÓN, Graciela. *El orden de la guerra: las FARC-EP entre la organización y la política*. Bogotá: CEJA, 2002, s. 29-30.

⁵⁰Zde lze poukázat na traumatické zážitky z mládí gerilových vůdců Majora Listera (Isaura Yosy), Jaimeho Guaraca a Charra Negra (Jacoba Priase Alapeho). In ARANGO Z., Carlos. *FARC, veinte años: de Marquetalia a la Uribe*. Bogotá: Ediciones Aurora, 1984, s. 61-62, 137-139; PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 1966): De la autodefensa a la combinación de todas las formas de lucha*. Bogotá: Tercer Mundo Editores, 1991, s. 34-36.

⁵¹PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 27, 50.

liberální gerily, které se nakonec staly přidruženou silou kolumbijské armády, kdežto komunistické gerily působily pod vlivem PCC. Komunisté od počátku považovali za jediné možné řešení převzetí státní moci a mnohokrát liberály nařkli z konformismu a kritizovali jejich snahy vyjednávat s konzervativní oligarchií. Gerilovým předákům (Martínu Camargovi, Richardu, Listerovi) se dařilo šířit komunismus mezi venkovským obyvatelstvem, které naivně podlehl iluzím o brzkém řešení nastalého konfliktu a o konci režimu prezidenta Rojase Pinilla.⁵²

V blízkosti řeky El Cambrín se ve vesnici El Davis v roce 1951 shromáždily ozbrojené skupiny Isaura Yosy společně s liberální frakcí gerilového odboje spadající pod rodinu Loayza a bratry Garcíi. Přizvány byly i další skupiny. Liberální a komunistická uskupení se zde společně pokusila vytvořit „citadelu“ či pevnost se zvláštním společenským, politickým a ekonomickým uspořádáním. Vůdci liberální gerily si však rychle uvědomili, že se jedná o počátek zemědělské kolektivizace. Mezi liberály a komunisty začalo z ideologických důvodů docházet ke sporům. Konflikt se vyostřil do té míry, že jedna z roztržek si vyžádala lidské oběti a El Davis bylo zničeno a opuštěno. Tirofíjo (viz 1.8) ze skupiny Loayzů se ostře vyhranil vůči postoji vlastního uskupení a považoval komunistické metody za lepší. Stejně tak učinil i Jacobo Prías Alape, alias Charro Negro a Ciro Trujillo. Tirofíjo nakonec zradil Loyaze a dva roky se se svou skupinou skrýval v kolumbijských horách.⁵³

Komunistická strana Kolumbie došla k závěru, že proniknutí do Liberální strany a manipulace jejím ozbrojeným hnutím nepředstavuje realizovatelnou strategii sovětské indoktrinace. Generálu Gustavu Rojasu Pinillovi se navíc v roce 1953 podařilo přimět liberální gerilové hnutí ke složení zbraní. Nový vojenský režim v čele s generálem získal lidovou podporu a jedinou překážkou k uklidnění situace v zemi se tak stala komunistická gerila a podvrtné aktivity Komunistické strany Kolumbie, která byla vojenskou juntou prohlášena za ilegální. PCC byla donucena změnit taktiku boje svých ozbrojených hnutí. Gerilové skupiny se musely skrýt, vyhnout se na nějaký čas boji a infiltrovat venkovské

⁵²PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 1966): De la autodefensa a la combinación de todas las formas de lucha*. Bogotá: Tercer Mundo Editores, 1991, s. 115; PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 66-68.

⁵³MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 201-203.

obyvatelstvo, aby jejich ozbrojené výpady působily jako odpověď na agresi iniciovanou jinými skupinami.⁵⁴

Po pádu Rojasova vojenského režimu se za neúčasti minoritních politických stran zformovala Národní fronta (*Frente Nacional*), koalice liberálů a konzervativců. Právě odepření účasti liberálním disidentům, komunistům a rolnickým sdružením v Národní frontě napomohlo, jak tvrdí Marc Chernick, ideologickému sblížení ozbrojeného hnutí (v čele s Marulandou) s Komunistickou stranou Kolumbie. Chernick zastává názor, že uskupení FARC bylo na začátku svého působení pouhým rolnickým ozbrojeným hnutím hledajícím ideologii, na které by vystavělo své základy.⁵⁵ Ideologické zázemí FARC se plně rozvinulo za působení mnoha faktorů a jedním z nich bezesporu bylo odepření účasti v Národní frontě.⁵⁶ Snaha Komunistické strany Kolumbie a sovětských agentů ovládnout rolnické hnutí byla patrná již v samém počátku (prakticky již od konce dvacátých let). Komunisté museli na svou stranu získat předáky ozbrojených rolnických skupin. Tím se měl stát mimo jiné i Marulanda, jenž představoval příklad vykořisťovaného rolníka, kterého vláda připravila o vše. Jeho osud inspiroval utlačované kolumbijské rolnictvo a stal se hnacím motorem ozbrojeného hnutí spíše než jakýkoli politický program. Nevzdělaným a ve většině případů negramotným rolníkům byl blíže osud soukmenovce a člověka, jenž dokázal porozumět jejich potřebám.⁵⁷ Pro komunisty bylo zásadní, aby lidé v čele gerily prošli marxisticko-leninskou průpravou. Ti pak mohli komunismus šířit v řadách nevzdělaných rolníků a využívat této společenské vrstvy jako lidského kapitálu v ideovém boji, který byl venkovanům ve skutečnosti cizí.

Eduardo Mackenzie zastává názor, že komunisté do koalice Národní fronty pronikli jako příslušníci Liberální strany a začali získávat podporu zemědělských oblastí (v té době infiltrovaných členy gerily) v oblastech Cundinamarca, Tolima, Santander, Valle del Cauca a Antioquia. Mnohým bývalým členům komunistické gerily se podařilo začlenit do civilního

⁵⁴BEHAR, Olga. *Las guerras de la paz*. Bogotá: Planeta Colombiana Editorial, 1985, s. 16-17.

⁵⁵CHERNICK, Marc. FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 56.

⁵⁶Jak tvrdí Adriana Marulanda Herrán, ozbrojené hnutí vzešlo z tzv. *autodefensas*. Tento fenomén byl reakcí na násilí rozpoutané v roce 1949, jež se úzce týkalo venkovské vrstvy. Povstalecké skupiny tak prvoplánově netvořily součást politického projektu PCC převzetí státní moci. In MARULANDA HERRÁN, Adriana. *La cuestión agraria y su incidencia en los orígenes de las FARC*. Bogotá: Ediciones Uniandes, 2003, s. 53-54.

⁵⁷PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Editorial Norma, 2008, s. 154-155.

života a získat vlivné posty ve státní správě. Příslušníci gerily, kteří mohli znovu žít na svobodě, však potají na profesionální úrovni reorganizovali ozbrojené hnutí.⁵⁸

V letech 1958–1962 se situaci, kdy ozbrojená hnutí odmítala ukončit činnost, pokusil vyřešit prezident Alberto Lleras Camargo. Jednalo se o rolníky, kteří na přelomu čtyřicátých a padesátých let buď začali drancovat venkovské oblasti, nebo se formovali ve skupinách tzv. *autodefensas*. Camargo navrhl amnestii, která by se vztahovala na rolníky poškozené vojenskými operacemi. Mnoho zemědělců tento politický akt, jenž dále zahrnoval i ekonomické výhody jako půjčky na zakoupení a obdělávání půdy od státních bankovních zřízení (např. *Caja Agraria*), přivítalo. Nepřesné vymezení amnestie, která se měla vztahovat pouze na politicky motivované zločiny, zapříčinilo zmatek v případech, kdy se posuzovalo udělení prominutí trestu mnoha zločincům. Právě udělení milosti zcela apolitickým zločincům, kteří byli vojensky aktivní ze zjištěných důvodů, způsobilo znechucení veřejnosti a neúspěch této politiky.⁵⁹

Prvopočátky gerilových hnutí v moderní Kolumbii lze jednoznačně nalézt v období padesátých a šedesátých let. Ozbrojená hnutí za vydatné podpory Komunistické strany začala vytvářet izolované komunity, tzv. „nezávislé republiky“, kterých v roce 1961 existovalo jedenáct: Viotá (nebo Tequendama), Sumapaz, Planadas (budoucí Marquetalia), Rionegro, Miraflores, Ariari, Vichada, Herrera, San Juan de la China, Cimitarra a Urrao. Právě ve Viotá v departamentu Cundinamarca otevřela Komunistická strana Kolumbie vzdělávací středisko pro milice a tento trend se poté začal šířit do okolních regionů.⁶⁰ Eduardo Pizarro Leongómez upozorňuje, že ve většině případů se nejednalo o *autodefensas*, ale o rolnická hnutí pod komunistickým vlivem. Regiony, kde nebyla přítomnost státní správy téměř patrná a kde se obyvatelstvo cítilo (státem) ekonomicky marginalizováno, čítaly pouze Sumapaz, El Pato, Marquetalii, Riochiquito a Ariari. V ostatních oblastech museli komunisté převzít a upevnit

⁵⁸Ministr obrany, generál Hernando Correa Cubides, informoval, že v roce 1972 bylo zadrženo 96 osob (údajně z ozbrojených hnutí) za podvratnou činnost, kterou prováděli infiltrováni ve složkách státní správy, bankách, univerzitách a tisku. In MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 209-211, 283-284.

⁵⁹MEDINA GALLEGU, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 194-195.

⁶⁰MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 179-188.

moc nad apolitickými agrárními odbory a rolnickými spolky.⁶¹ Velitelé tvořících se ozbrojených skupin tak museli vydobýt přízeň a důvěru místních venkovanů prostřednictvím slibů lepších zítřků v neutěšené kolumbijské přítomnosti.

1.8 Postavy gerilového boje a události předcházející vzniku FARC

Na scéně se již v padesátých letech objevil Pedro Antonio Marín, který se později přejmenoval na Manuela Marulandu Véleze (jméno mrtvého komunistického odboráře) a vstoupil ve známost pod přezdívkou Tirofijo (Pevná ruka či rána podle svých střeleckých schopností).

„Jeho skupina je pozůstatkem období zločineckých skupin, ale zároveň působí jako politik ovládající rétoriku leninského vedení z Bogoty. Od nich přijímá rozkazy organizovat místní „rolnický odpor“ proti vládě konzervativního vůdce Guillerma Leóna Valencii. Ve skutečnosti Marín nepatřil do žádného zemědělského hnutí. Nezastupoval nikoho kromě několika bratranců a přátel. Jeho rozhodnutí „pozvednout zbraně“ nemá nic společného s třídním bojem. [...] Jeho pozdější boj bude politicky vynucený projekt bez lidového zázemí, směsice nenávisti vůči konzervativcům a stalinistického mesianismu.“⁶²

V čele hnutí FARC stanula během let pestrá škála lidí, ovšem zakládajícími členy byli z valné většiny chudí rolníci s minimálním či žádným vzděláním. Zpočátku se hnutí FARC skládalo výlučně z venkovanů (s výjimkou Jacoba Arenase) – vlastníků malých políček, pozemků či skotu.⁶³ Mezi významné osobnosti hnutí pozdějších let se řadili Raúl Reyes, jenž prošel prostou vesnickou základní školou a působil jako odborář a později jako militantní komunista; Alfonso Cano, který odešel ze studií antropologie na *Universidad Nacional de Bogotá*, aby se přidal k FARC; Mono Jojoy, rolník bez vzdělání; Timoleón Jiménez (zvaný Timochenko), jenž studoval v samotném Sovětském svazu; Iván Ríos, vystudovaný ekonom z Bogoty a mnozí jiní.⁶⁴

⁶¹PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 151-152.

⁶²MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 193.

⁶³PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 1966): De la autodefensa a la combinación de todas las formas de lucha*. Bogotá: Tercer Mundo Editores, 1991, s. 199.

⁶⁴PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Editorial Norma, 2008, s. 78-79.

Levicová uskupení v Kolumbii chtěla konsolidovat „nezávislé republiky“, což se vláda z Bogoty svými opatřeními snažila zastavit. Sám Chruščev napadl 12. října 1960 kolumbijskou delegaci na Valném shromáždění OSN. Podle něj nepředstavovala hlas kolumbijského lidu. Díky tomuto neuváženému komentáři si kolumbijská vláda uvědomila, s jakou vytrvalostí se Sovětský svaz pokoušel zasahovat do vnitřních záležitostí jihoamerických států.⁶⁵

Mezitím se v Kolumbii za intervence státu vyhrlo napětí mezi liberální a komunistickou gerilou a země se ocitla na pokraji občanské války (nelze-li říct, že se v takovém stavu Kolumbie již od roku 1949 nacházela). V červnu 1961 se konal IX. sjezd Komunistické strany Kolumbie a ta poprvé vyhláší slavnou *combinación de todas las formas de lucha* (kombinace všech způsobů boje).⁶⁶ Rozhodnutí PCC a de facto veřejné přihlášení k ozbrojenému vedení revoluce muselo tedy ovlivnit následné kroky vlády, jež nemohla nečinně přihlížet, jak ztrácí kontrolu nad situací v zemi.

1.9 Zrod hnutí FARC a jeho ideologické základny

Boje o „nezávislou republiku“ Marquetalia vypuknuvší 27. května 1964, kdy vojsko vyhnalo příslušníky gerily a vypořádalo se s jejich levicovým odkazem, se staly rodným listem ozbrojeného hnutí FARC. 20. července téhož roku pak gerilové vůdci podepsali text nazvaný *Programa agrario de los guerrilleros* (Agrární program příslušníků gerily) považovaný za akt předcházející oficiálnímu založení FARC. Zde sami sebe představili jako oběti oligarchie.⁶⁷ O něco později, na konci srpna roku 1964, se podařilo shromáždit další vůdce zbylých a přeživších gerilových hnutí v Riochiquitu. Při tomto setkání, jež vešlo ve

⁶⁵MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 216-217.

⁶⁶PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 1966): De la autodefensa a la combinación de todas las formas de lucha*. Bogotá: Tercer Mundo Editores, 1991, s. 181-182.

⁶⁷Eder Maylor Caicedo Fraide ve své práci *Fase de la lucha agraria y social* tvrdí následující: „V období vzniku bylo hnutí FARC skupinou kolonistů, kteří po násilném přesunutí rozšiřovali zemědělské hranice na jihu departamentů Tolima, Huila, Cauca a Valle. V šedesátých letech povstalci, které lze v oné době označit za tzv. *autodefensa* (domobranu), chrání své „nezávislé republiky“ před vnější agresí ze strany armády a polovojenských skupin vzešlých z demobilizace liberálních geril. Po střetu o území, kam byli institucionální vyhláškou odsunuti, odolávají a stávají se skutečnou povstaleckou silou, jež se realizuje na základě svého agrárního programu, protože své pozemky většinou ztrácejí právě rolníci [...]“ In MEDINA GALLEGOS, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 102.

známost jako „Konference jižního bloku“, se Komunistické straně Kolumbie podařilo umlčet hlasy kritizující její způsob vedení boje a získat kontrolu nad politickým a vojenským řízením ozbrojeného hnutí.⁶⁸ Komunisté se snažili zdůraznit důležitost sjednocení politického a vojenského vedení ozbrojeného boje. PCC, která se při vzniku inspirovala leninským modelem, obhajovala nezákonné praktiky původně rolnické domobrany, resp. obrany vůči státním zásahům. Pierre Gilhodes zastává názor, že státem vyvolaná agrese uvedla do chodu gerily pod komunistickým vlivem a zapříčinila vznik hnutí FARC.⁶⁹ Je více než sporné přisuzovat vytvoření FARC státnímu zásahu, ve kterém se vláda pokusila znovu nastolit pořádek a převzít moc v okupovaných oblastech. Bezpochyby se však tyto okolnosti staly katalyzátorem událostí a urychlily rozhodnutí vedení komunistických geril mobilizovat rolnictvo.

Po vojenské operaci namířené proti Marquetalii zvané plán LAZO⁷⁰ se zrodilo gerilové hnutí FARC, jež se samo považovalo za jistý druh militantní politické strany a převzalo celou řadu Leninových koncepcí (demokratický centralismus, rozdělení ozbrojených kádru na stoupenecké buňky atd.). Stejně tak učinila později i PCCC (*Partido Comunista Clandestino*

⁶⁸MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 219-227.

⁶⁹GILHODES, Pierre. El Ejército colombiano analiza la violencia. In SÁNCHEZ, Gonzalo – PEÑARANDA, Ricardo. *Pasado y presente de la Violencia en Colombia*. Bogotá: Fondo Editorial CEREC, 1986, s. 317.

⁷⁰Plán LAZO, který se odvozuje od slovesa *enlazar* (chytit do lasa, přiškrtit), byla vojenská operace vedená generálem Álvarem Valenciou Tovarem, jež měla za cíl obklíčit kritické oblasti ovládané ozbrojenými skupinami, zneškodnit dané skupiny a převzít vládu. Kolem událostí v Marquetalii se ovšem vytvořil mýtus o založení hnutí FARC. Mnoho odborníků (např. Adriana Marulanda Herrán) se přiklání k teoriím, že plán se ve skutečnosti nazýval LASO neboli *Latin American Security Operation* a byl vytvořen americkým Pentagonem a CIA, protože Spojené státy americké v této době prokazatelně vyvíjely ekonomické, vojenské a zpravodajské aktivity po celé Latinské Americe, aby zabránily šíření „komunistické nákazy“. Dwight Eisenhower do Kolumbie sice vyslal Speciální vyšetřovací tým (*Special Survey Team*), aby vyhodnotil situaci a zvážil možnosti kolumbijského ministerstva obrany, ovšem účast na operaci LAZO a údajné zosnování celé operace přímo Američany nebyly nikdy dokázány. Plán se měl (snad na doporučení Speciálního vyšetřovacího týmu) skládat z několika částí: psychologická válka (snaha získat sympatie rolníků a naverbovat agenty) následovaná ekonomickým oslabením ozbrojeného hnutí a konečný vojenský zásah proti oslabené gerile. In PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 181; MARULANDA HERRÁN, Adriana. *La cuestión agraria y su incidencia en los orígenes de las FARC*. Bogotá: Ediciones Uniandes, 2003, s. 55.

de Colombia, Tajná komunistická strana Kolumbie),⁷¹ když se Komunistická strana Kolumbie distancovala od ozbrojeného hnutí.⁷²

Komunistická strana Kolumbie hned zpočátku kategoricky zavrhl nařčení vládních činitelů z účasti na únosech a aktech násilí. Zároveň se vyjádřila k postoji ozbrojeného hnutí, které shrnula do šesti bodů:

„1. Ozbrojené hnutí musí obdržet veškerou dostupnou podporu, jak z pohledu národního, tak mezinárodního; 2. Není v zájmu hnutí omezit se na jisté oblasti ani v případě, že tento postup vyvolá vyhrocenou reakci vlády; 3. Je nezbytné zdokonalit přípravu v zónách domobrany a docílit fungování vzájemné pomoci; 4. Takový postoj nutně předznamenává dlouhý a bolestivý boj. Vojenské vedení a příslušníci gerily budou nuceni prokázat sebezapření, ale činnost gerily [...] by za dané situace nadále měla směřovat k plnění úkolů; 5. Ozbrojený boj dosud ve skutečnosti není v Kolumbii hlavním způsobem lidového boje; 6. V zasažených oblastech se nicméně ozbrojený boj stává prioritním z důvodů působení státních ozbrojených sil. Tímto může tato válka posloužit jako základ pro rozvinutí, šíření a posílení třídního boje.“⁷³

Politický program ozbrojeného hnutí FARC byl vytvářen za intenzivní asistence Komunistické strany Kolumbie a mnoho historiků je toho názoru, že je značně schématický, zideologizovaný, nepropracovaný a že se zaměřuje na vymezení vůči pravicové politice státu. Teprve v devadesátých letech se při odtržení PCC od FARC uvažuje o přepracování politické platformy a je patrná změna v politickém diskurzu.

V šedesátých letech komunistická gerila pokračovala ve zbrojení. Mezi 25. dubnem a 5. květnem 1966 se na 350 osob (podle přítomných účastníků) účastnilo II. národní ozbrojenecké konference, kde se rozhodlo o vzniku armády. V těchto dnech tak byla oficiálně ustanovena existence FARC. Kolumbijské revoluční ozbrojené síly (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*) pod vedením Tirofíja, člena ústřední komise Komunistické

⁷¹„PCCC je marxisticko-leninská strana ilegálního charakteru, jež sdílí směrnice FARC-EP, ale nemá žádnou spojitost s konfliktem. Nejedná se tedy o aktivní příslušníky gerily, ale o stoupence ozbrojeného hnutí v budování politického projektu FARC. Jako leninská organizace je vystavěna na základě demokratického centralismu [...]“. In MEDINA GALLEGU, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 79.

⁷²Tamtéž s. 51.

⁷³MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 232.

strany Kolumbie, vznikly ve skutečnosti mnohem dříve. Stalo se tak tajně podle sovětských praktik již v květnu 1964.⁷⁴ Je nutné vzít v potaz asymetričnost kolumbijského ozbrojeného konfliktu. Protivládní hnutí se vyprofilovalo ve skupině FARC, jež počítalo s relativně silným vojenským aparátem, ovšem nemělo téměř žádnou lidovou podporu.⁷⁵

Jacobo Arenas,⁷⁶ člen výboru Komunistické strany Kolumbie a zároveň příslušník ozbrojeného hnutí FARC poznamenal ve svých zápiscích nazvaných *Diario de la resistencia de Marquetalia* (Deník odporu v Marquetalii): „Nesmíme být zaměňováni za zločince. Jsme revolucionáři a kdyby nebylo třeba zabírat majetek nepřítele, aby zvítězila revoluce, nečinili bychom tak. Musíme se povznést nad pouhou potřebu ukojit hlad, náš strategický cíl je převzetí moci. Z toho důvodu se musíme povznést nad pomíjivé věci, které jsou hnány našimi osobními zájmy. Toto je totiž filozofie nepřátelských vrstev a my bojujeme proti této filozofii. Zároveň se musí vytvořit zjevný a určitý rozdíl mezi naším postojem a postojem nepřítele: náš postoj musí představovat lásku k lidu, obranu lidu, mezitímco státní ozbrojené složky ztělesňují nenávist k lidu, násilí, vykořisťování a válku proti lidu.“⁷⁷

Právě Jacobo Arenas stál za přerodem *autodefensas campesinas* (rolnické domobrany) na gerilové skupiny. Důrazně upozorňoval na to, že gerila musí být vždy ofenzivní, ne defenzivní. Defenzivně fungovaly (jak již název sám vypovídá) *autodefensas*.⁷⁸ Je patrné, že představitel Komunistické strany Kolumbie a hlavní komunistický doktrinář FARC vyvíjel úsilí, aby přesvědčil méně vzdělané a uvědomělé předáky hnutí o nutné změně, jež bude prospěšná venkovskému obyvatelstvu. Výhodná však měla být zejména pro PCC a vedení v Moskvě.

Navzdory jasnému politickému programu vytyčenému Jacobem Arenasem se ozbrojené hnutí nemohlo vydávat za nástroj obrany prostého lidu proti násilnostem vlády. K ideologickému uvědomění manuálně pracující části obyvatelstva nedošlo ani v průběhu dalších desetiletí ozbrojeného boje a působení levicové doktríny. Naopak se rolnictvo a nižší

⁷⁴MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 240-241.

⁷⁵GUTIÉRREZ, Francisco – BARÓN, Mauricio. Estado, control territorial paramilitar y orden político en Colombia. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 296.

⁷⁶ARANGO Z., Carlos. *FARC, veinte años: de Marquetalia a la Uribe*. Bogotá: Ediciones Aurora, 1984, s. 23-57.

⁷⁷ARENAS, Jacobo. *Diario de la resistencia de Marquetalia*. Bogotá: Ediciones Abejón Mono, 1972, s. 36-37.

⁷⁸ALAPE, Arturo. *Tirofijo: los sueños y las montañas*. Santafé de Bogotá: Editorial Planeta, 1994, s. 82.

společenské vrstvy začaly negativně vymezovat vůči ozbrojenému hnutí, jelikož se samy staly obětmi politického boje, nedosáhly požadavků nastolených zemědělskými reformami či politickým programem ozbrojeného boje a vleklý vojenský konflikt jim znemožňoval vést normální život. „Ačkoliv [hnutí FARC] ve svém diskurzu neustále zdůrazňuje záměr převzít moc, je toto předsevzetí každým dnem méně uskutečnitelné. Z důvodů chabého lidového zázemí a podpory, pohrdání civilními obětmi a jejich posedlosti vojenským vítězstvím na úkor všech politických a etických zásad.“⁷⁹

Jak uvádí Diana Marcela Rojas ve své studii *Estados Unidos y la guerra en Colombia*, je zcela evidentní, že FARC se netěší dostatečné podpoře ze strany kolumbijského obyvatelstva. Na jedné straně hnutí udržuje občanskou kázeň, na straně druhé je hrozbou pro stát, jelikož staví svou vojenskou strategii nad regionální rozvoj.⁸⁰

Jacobo Arenas ve svém deníku kompromituje gerilové hnutí a zpochybňuje politickou uvědomělost lidu, když vzpomíná, jak Marulanda mluvil ke členům gerily: „V každém případě máme kontakt s lidem. My, gerila, jsme ti, kteří budou vyhledávat lid a ne lid nás.“⁸¹ Vztah závislosti na rolnictvu tak doznalo samo ozbrojené hnutí. Více než lid potřeboval gerilu k dosažení sociální spravedlnosti, potřebovala gerila lid k šíření své revoluce. Ozbrojené hnutí považovalo rolníky za „politicky uvědomělé nepřátele státních ozbrojených sil solidární s jejich bojem, jelikož jejich řady jsou tvořeny místním lidem.“⁸² Ačkoliv první komunističtí příslušníci gerilového hnutí svým jednáním vzbuzovali z čistě psychologického hlediska respekt (či snad obavy), nezastupovali zcela jistě apolitické rolnictvo vyjma několika svých blízkých, rodiny a úzkého okolí.

Eric Lair ve svém příspěvku *Colombia's internal conflict since the 1970s: A strategic approach* ze sborníku *Colombia: Civil conflict, state weakness and (in)security* dokonce užívá argument, že fungující ozbrojené hnutí nemusí vykazovat dobrovolnou podporu rolnictva.⁸³

⁷⁹GÓMEZ GIRALDO, Marisol. Casi medio siglo en el monte [online]. *El Tiempo*, 29 de mayo de 2004 [cit. 2012-09-07]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1503654>.

⁸⁰ROJAS, Diana Marcela. *Estados Unidos y la guerra en Colombia*. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 295-296.

⁸¹ARENAS, Jacobo. *Diario de la resistencia de Marquetalia*. Bogotá: Ediciones Abejón Mono, 1972, s. 68.

⁸²Tamtéž, s. 68-69.

⁸³LAIR, Eric. *Colombia's internal conflict since the 1970s: A strategic approach*. In MYHRE, David. *Colombia: Civil conflict, state weakness and (in)security*. Princeton: Princeton University. PLAS Cuadernos: Latin

Metody nátlaku a teroru k získání podpory a verbování nových členů nejsou (zejména v pozdějších letech) revolučním hnutím cizí. „Jak příslušníci gerily, tak jejich protivníci se po nich [rolnících] dožadovali loajality a solidarity ve věci, kterou každý z nich hájil jako nejspravedlivější. Venkované zabřednou do skutečně začarovaného kruhu: buď represálie ze strany gerily, spolupracují-li s jejich „nepřítelem“, nebo odvetná opatření ze strany ozbrojených [státních] sil či polovojenských oddílů, spolčí-li se s gerilou. V této dialektice represálií jsou vztahy mezi ozbrojeným hnutím a obyvatelstvem zásadní pro přežití: buď naleznou dobrovolnou podporu obyvatelstva z ideologických důvodů či specifických zájmů, nebo ji vymáhají prostřednictvím zastrašování.“⁸⁴

Marc Chernick a Eduardo Pizarro Leongómez poukazují na rozsáhlou expanzi FARC po celém území Kolumbie, kvůli níž ztratilo ozbrojené hnutí svůj vliv. Pronikáním do oblastí, kde neexistovala veřejná podpora ozbrojených skupin a hnutí FARC se pohybovalo bez sociálního zázemí, nedokázala gerila operovat a šířit svůj vliv tak snadno. V mnoha oblastech navíc příslušníci gerily narazili na polovojenské jednotky bohatých velkostatkářů.⁸⁵ Tyto polovojenské útvary naverbované zejména z řad rolníků pracujících na rozsáhlých pozemcích latifundistů v daných oblastech komplikovaly rekrutování levicových geril. Prosté rolnictvo bez vzdělání nepřemýšlelo ideologicky, ale utilitárně. Nedostatek pracovních příležitostí se pro mnoho venkovanů stal jedním z důvodů pro vstup do ilegálních ozbrojených uskupení bez ohledu na jejich ideologii.

Dále Chernick zastává názor, že „v šedesátých a sedmdesátých letech mohlo [hnutí FARC] spoléhat na značnou podporu z řad intelektuálů, studentů a kulturních elit ve velkých městech,“⁸⁶ kterou poté v letech osmdesátých ztratilo. Muselo se nicméně jednat o menšinu, jež se na rozdíl od peruánské Světlé stezky odmítala aktivně účastnit ozbrojeného boje, a tudíž

American Studies Program, 2003, s. 84-101.

⁸⁴PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Insurgencia sin revolución: La guerrilla en Colombia en una perspectiva comparada*. Bogotá: Tercer Mundo Editores. IEPRI, 1996, s. 78-79.

⁸⁵CHERNICK, Marc. FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 70; PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Insurgencia sin revolución: La guerrilla en Colombia en una perspectiva comparada*. Bogotá: Tercer Mundo Editores. IEPRI, 1996, s. 76-77.

⁸⁶CHERNICK, Marc. FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 70.

byl její ideologický zápal čistě teoretický a de facto bez ohlasu. V osmdesátých letech se poté tato podpora střední vrstvy vytratila. Ochabnutí zájmu o levicové ideje ve střední třídě mohlo být důsledkem uvědomění, že komunismus je nefunkční doktrínou, za kterou se skrývají imperialistické zájmy SSSR.

Pouto gerily FARC s venkovským obyvatelstvem lze charakterizovat jako jednostranné či vynucené, jelikož ozbrojené hnutí v mnoha oblastech spadajících pod jeho vliv stanovilo řadu pravidel a nařízení. Vyděšené obyvatelstvo rurálních oblastí, které si bylo vědomo toho, že stát není schopen zajistit jejich bezpečnost, bylo často zapojováno do různých nevojenských činností gerily, aby s ní upevnilo již tak vynucený vztah. Navíc v oblastech od roku 2000 začaly působit *Partido Comunista Clandestino Colombiano* (Tajná komunistická strana Kolumbie), *Movimiento Bolivariano*⁸⁷ a milice.⁸⁸

Barrington Moore uvádí, že venkované sice hráli v revolučních událostech rozhodující roli, ale nikdy nebyli schopni provést revoluci sami. Jejich iniciativa se stala pouhým nástrojem lidí shora, ať se jednalo o velkostatkáře, představitele Sovětského svazu či jiné mocenské vrstvy.⁸⁹

Pokud měly být názory, jež vytyčil Manuel Marulanda Vélez na žádost Jacoba Arenase, platné, muselo ozbrojené hnutí „rozvíjet svou lidovou politiku, žít v neustálém spojení s lidem, jelikož hnutí bez lidové podpory je odsouzeno k zániku. Z lidu vychází vše, co takové hnutí potřebuje.“⁹⁰ V případě kolumbijského ozbrojeného hnutí se však zdá, že z lidu (konkrétně rolnictva) vzešlo několik málo radikálních extremistů s pochybnou minulostí, kteří pod vlivem Komunistické strany Kolumbie nabyli dojmu, že jsou hlasem celého kolumbijského rolnictva. Gerilu navíc podmiňoval politický program, bez něhož byla jako

⁸⁷*Movimiento Bolivariano* (Bolívarské hnutí) je organizace, jejímž cílem je budování politické platformy, která by stmelila různé sektory levice, jež sdílejí „bolívarismus“, „latinoamerikanismus“ (vize jednotné ameriky) a ideje boje proti imperialismu za účelem vybudování demokratické a sociálně spravedlivé země. In: MEDINA GALLEGO, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 80.

⁸⁸Tamtéž, s. 59.

⁸⁹MOORE, Barrington. *Social Origins of Dictatorship and Democracy: Lord and Peasant in the Making of the Modern World*. Boston: Beacon Press, 1966, s. 380.

⁹⁰ARENAS, Jacobo. *Diario de la resistencia de Marquetalia*. Bogotá: Ediciones Abejón Mono, 1972, s. 74.

„muž bez hlavy“. Marulanda zdůrazňuje: „Program dodává hnutí sílu a vojenské akce jsou opodstatněny obsahem takového programu.“⁹¹

Agrární reformy v programu polovojenských revolučních skupin mohly vzniknout na základě požadavků (lépe řečeno interpretace požadavků) rolnictva, ovšem další nároky související s politikou komunistické strany (vyznačující se, spíše než prolidovou, prosovětskou orientací) a s převzetím státní moci nikterak neodrážely zájmy této lidové vrstvy. Předáci hnutí sice pocházeli z lidu, ale prošli politickou indoktrinací, která byla lidovým masám navzdory dlouholeté intenzivní propagandě a násilnému vynucování autority cizí. Politická uvědomělost a porozumění marxismu a leninismu mezi příslušníky gerily vždy byly vzhledem k jejich rolnickému původu velmi diskutabilní. V odlehlých zemědělských oblastech, kde FARC vznikl a působil, byla negramotnost zcela běžná a ti vzdělanější měli dokončené pouze základní vzdělání.⁹² Marc Chernick ve své práci *FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents*⁹³ uvádí, že v roce 2000 míra chudoby ve venkovských oblastech, kde FARC verboval své členy, dosahovala 82% a vzdělávací a pracovní příležitosti téměř neexistovaly. „Podle studie z roku 2002 pochází 90% příslušníků FARC z rolnického prostředí nebo z osad či menších měst. Úroveň jejich vzdělání je velmi nízká, málokterí dokončili základní školu a někteří jsou negramotní. Mnozí jsou velmi mladí a procento nezletilých je značné.“⁹⁴

1.10 Sovětský vliv na PCC a rolnické zábery půdy

Podle nové Chruščevovy politiky bylo možné vést socialistickou revoluci neozbrojenou cestou. Tato změna způsobila v Komunistické straně Kolumbie otřes, jelikož strana fungovala v ilegalitě a její působení se zakládalo na ozbrojeném boji a ilegální propagandě.⁹⁵

⁹¹ARENAS, Jacobo. *Diario de la resistencia de Marquetalia*. Bogotá: Ediciones Abejón Mono, 1972, s. 74.

⁹²MEDINA GALLEGU, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 66–67.

⁹³CHERNICK, Marc. *FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents*. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 70.

⁹⁴PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Grupo Editorial Norma, 2008, s. 77.

⁹⁵MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 248.

Tak, jak se dalo předpokládat, rozkol mezi novými směrnicemi z Moskvy a kolumbijskou realitou se stal natolik neúnosný, že Komunistická strana Kolumbie téměř opustila politiku vyžadovanou Kremlem. V jedné z rezolucí Komunistická strana Kolumbie prohlašuje: „Kolumbijská revoluce nebude následovat čínskou, ruskou ani žádnou jinou revoluci.“⁹⁶ Poté se však reakce uklidní a ústřední komise se rozhodne opět hovořit stalinistickou rétorikou, jelikož: „světové revoluční hnutí a marxismus-leninismus je jedinou cestou vedoucí k vítězství.“⁹⁷ Sami předáci Komunistické strany Kolumbie si uvědomili mocenské touhy sovětské nomenklatury a nezáměr o lepší zítřek kolumbijské pracující třídy.

„Sovětské agenti platili velké sumy, aby přilákali do Latinské Ameriky skupiny castristů, trotskistů, maoistů a dalších, jelikož jediná ideologie nedokázala udržet levicové hnutí pohromadě. V tomto okamžiku se hnutí FARC rozdělilo na čtyři skupiny: 1. Tak zvaná „fronta Ciro Trujilla“ vedená Noelem Mottem čítající 30 až 40 mužů operovala v regionu Balsillas. 2. Skupina „Che Guevara“ v čele s Hernandem Reyesem zvaným Maravilla a Januáriem Valerem zvaným Muerterroja čítala na 20 až 30 mužů a byla aktivní v oblastech El Pato a Guayabero na pomezí departamentů Caquetá a Huila. 3. Skupina „Lenin“ s komandantem Miguelem Pascuasem zvaným Muertenegra a jeho 20 až 30 muži operovala v regionech Gaitania a Palermo (departament Huila). 4. Nejmladší z frakcí byla skupina „Camilo Torres“ vedená Rogeliem Díazem zvaným Tormento, členem ústředního komanda Komunistické strany Kolumbie známého svojí krutostí. Frakce čítala na 50 členů a byla aktivní v oblasti Líbano (Tolima).“⁹⁸

V roce 1971 proběhla vlna záborů pozemků patřících latifundistům a velkým statkářům, kterým se záhy podařilo smést ze stolu všechny vládní návrhy na sociální reformy (týkající se zejména zemědělství) a naopak utužit stávající poměry, jež přály spekulacím s půdou, pronájmu půdy bez ochrany nájemců atd. Následovalo vydání několika zákonů, jmenovitě zákon č. 4 z roku 1973, 6 z roku 1975, 35 z roku 1982, 30 z roku 1988 a 160 roku 1994. Zákony, které byly vydány pod rouškou ochrany zájmů indiánů, rolníků či černošských

⁹⁶*Treinta años de lucha del Partido Comunista de Colombia*. Bogotá: Ediciones Los Comuneros. Comité Central del Partido Comunista de Colombia, 1960, s. 129.

⁹⁷Tamtéž, s. 129.

⁹⁸MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 271.

menšin, však usilovaly o to ponechat rozsáhlé statky v rukou dosavadních majitelů.⁹⁹ Je patrné, že tyto situace ze sedmdesátých až devadesátých let nedokazují nedostatečný zájem vlády či snad záměrné utlačování nižších vrstev obyvatelstva. Jednalo se o lobby bohatých latifundistů a o střet zájmů, který vzhledem k bezpečnostní situaci ve státě primárně zapříčinila aktivita ozbrojených hnutí. Činnost hnutí FARC a jiných geril, které podporovaly zábory půdy, jednoduše vyvolala reakci mocných velkostatkářů. Ti agitovali ve vládní sféře, jež se záhy pokoušela zájmům latifundistů vyhovět.

Jako odpověď na násilné zábory půdy a rolnické pochody v září 1973 se vlastníci půdy rozhodli vytvořit defenzivní skupiny naverbované z řad rolníků pracujících na latifundiích. Celý vleklý ozbrojený konflikt tak pro rolnictvo představuje ponižující zkušenost, jelikož již od období *La Violencia* se mezi sebou rolníci navzájem vraždili v bojích o zájmy vyšších tříd, které si upevňovaly svou moc a vliv nad lidovou vrstvou.¹⁰⁰

Volby roku 1978 skončily pro levici debaklem. V legislativních volbách získala levice pouhá čtyři procenta z celkového počtu hlasů. Pozorovatelé se dotazovali po důvodech tohoto paradoxu. V prostředí třídního boje, stávek a sociálního napětí se levicová opozice, jež byla de facto příčinou nastalé situace, ve volbách propadla. Snad si občané uvědomili, že třídní boj v takové formě, kterou nabyl v posledních měsících, byl ve skutečnosti pouze umělá politická agitace řízená ozbrojenými a izolovanými skupinami a ne skutečná radikální vlna dělnického a lidového nepokoje.¹⁰¹ Je nutné však dodat, že voleb se zúčastnilo pouze 32% populace, převážně obyvatelé měst, kterých se agrární reforma a třídní boj většinou netýkaly.

1.11 Proměna hnutí FARC a ztráta ideologické podpory

V průběhu šedesátých a sedmdesátých let 20. století přežívalo hnutí FARC v lokálních rolnických komunitách. Příslušníci gerily nedokázali učinit svůj boj národním zájmem a od roku 1964 do roku 1982 toto revoluční hnutí rostlo pouze vegetativně. Změna nastala až na VII. konferenci v roce 1982, kdy gerila přidala ke svému názvu dvě symbolická písmena: EP -

⁹⁹MEDINA GALLEGU, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 111.

¹⁰⁰MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 286-287.

¹⁰¹Tamtéž, s. 300.

Ejército del Pueblo (Lidová armáda). Tím explicitně vyjádřila přehodnocení komunistické strategie převzetí moci. Se zmíněným krokem se navíc začalo měnit i společenské složení FARC. Rolnický základ stále převládal, ale k hnutí se přidalo i množství intelektuálů, studentů, lékařů, právníků, učitelů a duchovních. Za tímto přerodem lze spatřovat sklon k idealizujícímu náhledu na hnutí, které se sice stále odvolávalo na svou původní podobu rolnického odboje, ale zároveň na sebe začalo pohlížet jako na radikálně demokratický proud, jenž bojuje za vyšší cíle než jen za obranu půdy, a to za reformu společnosti.¹⁰²

Příslušníci hnutí FARC zůstali do poloviny devadesátých let věrni Komunistické straně Kolumbie. Politický program této strany se bez výhrad stal východiskem ozbrojeného boje členů gerily (na rozdíl od jiných levicových revolučních hnutí jako ELN a EPL, jež se od PCC distancovaly). Při mírovém jednání v letech 1984–1986 pod záštitou prezidenta Belisaria Betancura se na politické scéně vedle PCC vynořila *Unión Patriótica* (UP, Vlastenecká unie). Hnutí FARC (resp. Jacobo Arenas) při jednání s vládou učinilo zásadní chybu, když se rozhodlo neustoupit od ozbrojeného boje. Podepsalo tak UP ortel smrti, jelikož členové tohoto politického počínu byli během několika let nemilosrdně zlikvidováni. Příslušníci UP z řad uskupení FARC mizeli a komunisté si uvědomili zranitelnost duálního systému FARC-PCC. Jacobo Arenas začal pochybovat o smyslu zákonného a pacifistického boje komunistické strany a po masakru, jehož obětí se stala *Unión Patriótica* v první polovině devadesátých let, došlo k definitivnímu rozchodu hnutí FARC s PCC. Místo politické strany zaujalo *Movimiento Bolivariano* (MB) a následně i *Partido Comunista Clandestino Colombiano* (PCCC). V roce 1990 se smrtí Jacoba Arenase, který tvořil část programové rovnováhy FARC (politická a ideologická báze hnutí proti vojenské perspektivě Marulandy), ztratila politická agenda na významu na úkor vojenských aktivit. Ztrátu legální opory, tedy Komunistické strany Kolumbie společně s Arenasovou smrtí, nemohlo nahradit ani MB a PCCC. FARC se tak uzavřel široké společnosti a radikalizace ozbrojeného boje na sebe nenechala dlouho čekat. Hnutí se muselo postarat samo o sebe a zdroje příjmů nalezlo zejména v únosech a v obchodě s narkotiky. Jedinou politikou FARC se od začátku devadesátých let stalo násilí a otevřený ozbrojený boj.¹⁰³

¹⁰²PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 1966): De la autodefensa a la combinación de todas las formas de lucha*. Bogotá: Tercer Mundo Editores, 1991, s. 200-202.

¹⁰³PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 217-220.

Vyjednávání probíhající v letech 1984–1986, 1991–1992 a 1998–2002 nikdy nesklidila úspěch. V roce 2002 pak na prezidentské křeslo usedl Álvaro Uribe a za podpory veřejného mínění ukončil neúspěšné pokusy uzavřít mír, jež hnutí FARC zneužívalo k šíření svého vlivu a vyostřování konfliktu. Práce zreformované profesionální armády a zpravodajské služby v nekompromisním boji s levicovými ozbrojenými skupinami nakonec přinesla dlouho očekávané výsledky. Hnutí FARC se na konci první dekády 21. století ocitlo bez oficiální politické a finanční opory (ze strany PCC a SSSR). Některé ozbrojené skupiny složily zbraně a ty, jež tak neučinily, nebyly v celé své historii tak oslabené jako nyní. Juan Manuel Santos Calderón, současný kolumbijský prezident, se po počátečním navázání na důraznou proti-teroristickou¹⁰⁴ politiku svého předchůdce přiklonil k mírovému vyjednávání, jež začalo v říjnu 2012 v norském Oslu.

1.12 Vytrácení politického programu hnutí FARC

„Dne 25. února 2000 umírá ve věku 88 let Gilberto Vieira, předák Komunistické strany Kolumbie. Zmizela tak komunistická ikona, jež se po dobu šedesáti let snažila zničit demokracii a odevzdat Kolumbii do rukou SSSR. To vše s přesvědčením a dobrou vírou, jelikož leninská utopie pro něj představovala nejsvatější ideál.“¹⁰⁵

La primera Violencia byla vnitrostátním politickým a sociálním fenoménem Kolumbie (ať již vykonstruovaným, či skutečným) způsobeným spory mezi liberály a konzervativci, kdežto *La segunda Violencia* byla výsledkem zahraničních záměrů, které se pokoušely rozpoutat ozbrojený střet pod falešnými záminkami.¹⁰⁶ Sám Gilberto Vieira při příležitosti XV. kongresu PCC ve svém závěrečném proslovu zdůrazňuje: „Jak nám zkušenost ukazuje, každé revoluční hnutí musí vzít na vědomí politickou situaci, pokusit se posílit demokratický boj ve skupině samé a propůjčit se roli, která by stmelovala lidovou mobilizaci. [...] když vojenské záměry

¹⁰⁴Spojené státy americké po 11. září 2001 odstartovaly svou masivní globální protiteroristickou kampaň a mnoho ilegálních ozbrojených skupin po celém světě dostalo nálepku teroristických uskupení. Více o definici kolumbijského levicového hnutí FARC ve čtvrté kapitole.

¹⁰⁵MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 333.

¹⁰⁶Tamtéž, s. 343.

[levice] zvítězí nad politickými cíli a nad trvalými zájmy pracujícího lidu, gerila se izoluje a ztrácí podporu lidu nutnou k rozvoji a postupu.“¹⁰⁷

Tak, jak Gilberto Vieira udal podmínky nezbytné pro úspěch revolučního hnutí, FARC paradoxně vykazuje nadřazenost vojenského vlivu nad politickým. Růst vojenského potenciálu hnutí a intenzity vojenských operací nebyl nikdy za existence FARC doprovázen úměrným vývojem na politické úrovni. Diana M. Moreno Guerra v práci *Fase de la lucha social y política* zastává názor, že právě neúměrný rozvoj vojenský na úkor ideologického představuje největší slabinu hnutí.¹⁰⁸ Manuel Marulanda Vélez v jednom z poskytnutých rozhovorů v osmdesátých letech na dotaz, zda se přiklání k marxismu-leninismu a jestli se i hnutí FARC řídí touto ideologií, odpověděl následujícím způsobem: „[...] v naší organizaci máme od všeho něco. Samozřejmě i marxisty-leninisty. Ovšem hnutí FARC je zejména ozbrojené a gerilové uskupení, které nechává dveře otevřené všem politickým, filozofickým, náboženským a ideologickým proudům a zároveň sdružuje lidi se společnými ideály osvobodit tuto zemi.“¹⁰⁹

Marulanda tak neúmyslně poukazuje na slabinu celého revolučního projektu. Navzdory působení Jacoba Arenase a snahám PCC vytvořit uvědomělé ozbrojené hnutí, sám nejvyšší předák ještě v osmdesátých letech zdůrazňuje vojenskou podstatu FARC. Neexistence sepjetí s venkovským obyvatelstvem na celém území Kolumbie a ideologická vyprázdněnost revolučního hnutí, jež se prvotně (nepoliticky) zformovalo na ochranu práv zemědělců, diskreditují jeho podstatu.

¹⁰⁷SÁNCHEZ, Ricardo. *Las izquierdas en Colombia*. Bogotá: Ediciones de la Universidad Nacional de Colombia, 1996, s. 132.

¹⁰⁸MEDINA GALLEGOS, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 154.

¹⁰⁹ARANGO Z., Carlos. *FARC, veinte años: de Marquetalia a la Uribe*. Bogotá: Ediciones Aurora, 1984, s. 120.

2. Analýza funkčnosti (nejen) bezpečnostní politiky kolumbijských prezidentů od osmdesátých let 20. století až do současnosti v kontextu aktivity levicových ozbrojených hnutí.

2.1 Prezident Belisario Betancur

Problém nestabilní politické situace v Kolumbii nabyl na intenzitě zejména v osmdesátých letech, kdy se na scéně objevily polovojenské oddíly zformované do tzv. MAS (*Muerte a Secuestradores*, Smrt únosců) a zintenzivněly aktivity související s obchodem s narkotiky, jež řídily kartely z Medellínu a Cali. V roce 1982 vyhrál prezidentské volby Belisario Betancur. Zapřísáhlý pacifista Betancur se rozhodl nenavázat na důraznou bezpečnostní politiku svého předchůdce Alfonse Lópeze Michelsena (prezidentem v letech 1974–1978)¹¹⁰ a pokusil se ukončit spor mírovým jednáním s představiteli ozbrojených hnutí. Dva měsíce po své inauguraci vyhlásil nový prezident amnestii pro ty, kteří do té doby spáchali jakýkoli politicky motivovaný trestný čin. Poté dekretem 2711 ve stejném roce ustanovil první mírovou komisi, jež předsedal Carlos Lleras Restrepo. Po vyhlášení tzv. Dohody z La Uribe, která měla zaručit zastavení bojů výměnou za propuštění všech uvězněných příslušníků gerily (bez vyjednání složení a odevzdání zbraní!), se armáda rozhodla zničit nelegální kokainová pole a laboratoře, čímž se jim dostalo ze strany FARC nařčení z porušování dohod.¹¹¹

Betancurův záměr dále narazil na přebyrokratizovaný mechanismus různých komisí a subkomisí, který prakticky zastavil řešení konfliktu a vyústil v jev, jež kolumbijský tisk nazval „*comisionitis*“ (koncovka *-itis* značí ve španělštině zánět, ve volném překladu tedy „zánět komisí“ či „zánět z komisí“). Armáda navíc začala vnímat mírové komise jako své konkurenty, jelikož často zasahovaly do její kompetencí. Víra v možný konec vleklého konfliktu postupně upadala. 6. listopadu 1985 gerilové uskupení M-19 obsadilo Justiční palác

¹¹⁰Podle M. W. Chernicka se prezidentské období Julia Césara Turbaye Ayaly (1978–1982) vyznačovalo represivními prvky obdobnými v režimech oblasti Río de la Plata (Pinochet v Chile, Bordaberry v Uruguay atd.). Potlačování lidských práv, neodpovídající reakce vlády na socioekonomickou situaci země a násilí nabývající na intenzitě jsou rysy, jimiž lze charakterizovat Turbayovu vládu. In CHERNICK, Marc W. Negotiated Settlement to Armed Conflict: Lessons from the Colombian Peace Process. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 30, No. 4 (Winter, 1988–1989). s. 57–58.

¹¹¹MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 321.

v Bogotě. Následoval krvavý masakr, při němž zemřelo přes 100 lidí a vyhořel okupovaný palác – kolumbijský symbol spravedlnosti.¹¹² Ve stejný den, kdy došlo k této tragédii, se v Justičním paláci rozhodovalo o extradici *narkobaronů* do USA a soudci vypověděli, že obdrželi výhrůžky od drogových překupníků. Šlo o pouhou shodu náhod, či je možné tuto okolnost považovat za důkaz o vazbách levicových geril a lidí obchodujících s narkotiky?¹¹³

Jisté rysy Betancurovy administrativy jednoduše znemožňovaly realizaci plánovaného mírového dojednání konce sporu: nekompetentní vláda, neschopnost souběžně udržovat veřejný pořádek a řídit armádní složky a zejména nepředvídatelné jednání gerily (viz obsazení Justičního paláce).¹¹⁴

2.2 Prezident Virgilio Barco Vargas

V letech 1986 až 1990 stál v čele státu ekonom, absolvent severoamerické MIT Virgilio Barco Vargas. Ten se pokusil vytvořit režim tzv. sociální ekonomiky, jenž si dal za hlavní cíl výrazně snížit chudobu. Jeho plán zahrnoval mimo jiné i zavedení veřejných služeb do vzdálených a problematicky dostupných oblastí, větší míru samosprávy regionům, modernizaci zemědělského sektoru díky celostátní agrární reformě a stabilizaci země prostřednictvím mírových jednání.¹¹⁵ Barco se pokusil reinstitucionalizovat mírový proces a převedl roztržité a nefunkční mírové komise přímo pod státní výkonnou moc. Navrhovaná transformace ovšem narazila na problém – nedostatečnou operační způsobilost státu.¹¹⁶ Navzdory Barcovým snahám učinila Kolumbie za jeho vlády krok zpět.

¹¹²RESTREPO, Juan Camilo. El gobierno de Belisario Betancur (1982–1986). In *Nueva Historia de Colombia. VII Historia Política desde 1986*. Bogotá: Planeta, 1989, s. 44-47.

¹¹³MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 413.

¹¹⁴PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. Política de paz y apertura democrática. In *Nueva Historia de Colombia. VII Historia Política desde 1986*. Bogotá: Planeta, 1989, s. 262.

¹¹⁵OCAMPO LÓPEZ, Javier. *Historia Básica de Colombia*. Bogotá: Editores Colombia, 2010, s. 327-328.

¹¹⁶Jednalo se zejména o nedostatečné prostředky (jak materiální tak lidské zdroje) na okamžité řešení sociálních problémů v chudobou zasažených, konflikty zmítaných, gerilou okupovaných či jednoduše velmi odlehlých regionech. In PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. Política de paz y apertura democrática. In *Nueva Historia de Colombia. VII Historia Política desde 1986*. Bogotá: Planeta, 1989, s. 274-276.

2.3 Prezident César Gaviria Trujillo

V roce 1990 byl hlavou státu zvolen César Gaviria Trujillo, jenž rok po převzetí úřadu navrhl novou ústavu na základě referenda, do kterého se zapojila zejména vysokoškolsky vzdělaná veřejnost. Ústava byla schválena 4. července 1991. Téhož roku přišel Gaviria s dalším ambiciózním projektem zvaným „Mírová revoluce“ (*Revolución Pacífica*), který měl za úkol ozdravit infrastrukturu (jak železniční, tak silniční), a tím urychlit proces zpřístupnění sociálních služeb (lékařské ošetření, vzdělání, pitná voda, kanalizace, přístup k zemědělské půdě atd.) do všech oblastí. Prezidentův plán byl podmíněn bezpečnostní situací země, která byla stejně neuspokojivá jako v osmdesátých letech, ne-li horší. Vleklá vyjednávání s gerilovými skupinami nebrala konce ani po více než deseti letech přerušovaných pokusů o vzájemnou dohodu. Situaci navíc komplikovala fragmentárnost gerilového odboje. Existence několika různých gerilových skupin s odlišnými politickými požadavky znemožnila okamžité mírové řešení a vláda musela řešit jednotlivá uskupení jako dílčí problémy, což bylo možné pouze v dlouhodobém časovém horizontu a za stabilnější bezpečnostní situace.¹¹⁷

Kolumbie byla sužována nejen konfliktem státu s levicovými ozbrojenými skupinami, ale i kriminalitou způsobenou polovojenskými jednotkami a rozrůstajícími se drogovými monopoly. Problém obchodu s narkotiky nabyl mezinárodních rozměrů nejen díky mediálnímu zájmu o případ vraždy *narkobarona* Pabla Escobara v roce 1993, ale zejména z důvodů obrovského ekonomického vlivu kartelů z Medellínu a Cali (viz 3. kapitola). Vyhrocenou situaci v zemi zkomplikovalo silné zemětřesení, k němuž došlo 6. června roku 1994 v oblasti Cauca a které zanechalo 589 mrtvých, 532 nezvěstných, 116 zraněných a 4 550 materiálně poškozených.¹¹⁸

¹¹⁷S novou ústavou sklidil prezident Gaviria úspěch začleněním gerilového hnutí M-19 do civilní společnosti. Stejně tak příslušníci uskupení EPL z větší části složili zbraně a ti, kteří se rozhodli aktivně politicky angažovat, tak učinili v rámci zákona v politických hnutích. Naproti tomu vojenská aktivita hnutí ELN a FARC zintenzivněla a střety s kolumbijskou armádou nabyly na síle. In PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Política de paz y apertura democrática. In Nueva Historia de Colombia. VII Historia Política desde 1986*. Bogotá: Planeta, 1989, s. 279-280.

¹¹⁸OCAMPO LÓPEZ, Javier. *Historia Básica de Colombia*. Bogotá: Editores Colombia, 2010, s. 343-372.

2.4 Prezident Ernesto Samper Pizano

Po dvou kolech prezidentských voleb se v roce 1994 stal prezidentem Ernesto Samper Pizano, který prosazoval sociální politiku spojenou s ekonomickým neoliberalismem – na první pohled dva neslučitelné koncepty. Přišel s plánem na vytvoření jednoho a půl milionu pracovních možností v rámci boje proti chudobě a rozšíření krytí sociálního pojištění. Samper však vstoupil do povědomí mezinárodní společnosti prokázaným napojením na drogový kartel z Cali, který částečně financoval jeho volební kampaň. 14. února 1996 byl prezident zbaven moci a postaven před vyšetřovací komisi. V témže roce od července do září proběhly početné rolnické demonstrace a pochody, jež paralyzovaly šest departamentů. Událostí se podle oficiálních údajů zúčastnilo na 200 000 venkovanů, kteří protestovali proti plošné letecké likvidaci kokových plantáží.¹¹⁹ Kolumbie zažívala skutečnou krizi – rozpadající se stát, jehož ozbrojené složky bojovaly hned na třech frontách (gerila, polovojeenské oddíly, drogové kartely, běžnou kriminalitu nepočítaje), vysoká míra korupce, velký majetkový nepoměr, relativně vysoká míra chudoby, venkovská vrstva bouřící se proti sociální nespravedlnosti, vláda neschopná zajistit sociální služby většině obyvatelstva, porušování lidských práv (ať ze strany levicové gerily, polovojeenských oddílů nebo vlády), a další znaky úpadku státu.

2.5 Prezident Andrés Pastrana Arango

Nový kolumbijský prezident Andrés Pastrana Arango, který zvítězil ve volbách roku 1998, předznamenal politiku svého nástupce Uribeho. Poukázal totiž na nutnost spolupráce a posílení vztahů s USA. Pastrana v roce 1999 zasedl k vyjednávání s Marulandou v Caguánu (Caquetá) a kolumbijská delegace pak ještě v roce 2000 jednala s představiteli ELN ve švýcarské Ženevě. Prezident dokonce svolil k demilitarizaci oblasti Caguánu, aby Marulanda přistoupil na mírové jednání, přičemž členové gerily pouze zneužívali dobrou vůli kolumbijského státu. Troufalost představitelů hnutí FARC zašla tak daleko, že při mírových jednáních vystupovali jako hlas kolumbijského lidu.¹²⁰ Navzdory zatvrzelému přesvědčení příslušníků hnutí FARC (a jiných gerilových skupin), že venkovské obyvatelstvo bezvýhradně podporuje jejich zájmy, nelze, jak míní Eduardo Pizarro, v případě levicových geril mluvit

¹¹⁹OCAMPO LÓPEZ, Javier. *Historia Básica de Colombia*. Bogotá: Editores Colombia, 2010, s. 376-384.

¹²⁰MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 413-518.

o jednotě zájmů a vizí sdílených s jakoukoliv společenskou vrstvou či menšinou kolumbijského obyvatelstva.¹²¹

Při mírových procesech se ukázalo, že gerila FARC nebyla schopná ani ochotná přistoupit na kompromis a „humanizovat“ ozbrojený konflikt. Vždy urputně trvala na svých požadavcích (viz současné jednání kolumbijské vlády s hnutím FARC) a tajně se snažila rozšiřovat oblast spadající pod její vliv.¹²²

Vláda ve snaze konečně dosáhnout mírového řešení, sociální spravedlnosti a stabilizace země zveřejnila tzv. *Plan Colombia* (Plán Kolumbie), který si předsevzal: nastolit mír, modernizovat kolumbijské ozbrojené složky (armádu a policii), bojovat proti obchodu s narkotiky, zvýšit účast obyvatelstva na veřejných záležitostech, revitalizovat ekonomiku, posílit justici a ochranu lidských práv.¹²³ Prezident Pastrana hledal finanční podporu na svůj drahý plán v mezinárodních kruzích. Z počáteční participace zemí Evropské Unie a USA nakonec sešlo, jelikož se vize severoameričanů, jež byla zaměřena téměř výhradně na sektor vojenství, neshodovala s umírněnějším evropským pohledem na problematiku, který se odmítl soustředit na reformu armády. *Plan Colombia* se v americkém podání skutečně zaměřil zejména na pomoc v oblasti zbrojení a vojenství: z každých 1000 amerických dolarů šlo 700 na vojenskou spolupráci. Spojené státy navíc získaly touto iniciativou výhodné zakázky pro svůj zbrojní průmysl. Velkou vojenskou pomocí (1,3 miliardy amerických dolarů) si Spojené státy vytvořily obchodní podmínky pro prodej vojenských vrtulníků Huey, Black Hawk, radarů od firmy Lockheed Martin atd. Ve středu zájmu operací v rámci tohoto projektu nebyli drogoví obchodníci. *Plan Colombia* se zpočátku zaměřil na likvidaci kokových polí.¹²⁴ Ministerstvo obrany USA bylo navíc přesvědčeno o tom, že obchod s narkotiky a gerila jsou spolu natolik spjaté, že *Plan Colombia* bude jednoduše působit i jako iniciativa namířená proti revolučním hnutím.

Kolumbijská vláda od devadesátých let začala vést válku na dvou frontách, které často splývaly v jednu (viz *Plan Colombia*). Bylo totiž nutné zakročit nejen proti levicovým

¹²¹PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 60.

¹²²PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Editorial Norma, 2008, s. 149-150.

¹²³OCAMPO LÓPEZ, Javier. *Historia Básica de Colombia*. Bogotá: Editores Colombia, 2010, s. 398-409.

¹²⁴LUCAS, Kintto. *Plan Colombia: La paz armada*. Quito: Planeta, 2000, s. 10-19, 65-66.

gerilám, ale i proti obchodu s narkotiky. Tento problém se zkomplikoval po zániku velkých drogových kartelů z Cali a Medellín, jelikož začala být patrnější angažovanost uskupení FARC v obchodu s kokainem, čímž se do té doby zdánlivě nesouvisející fenomény začaly prolínat.

Na první pohled se mohlo zdát nepodstatné, že tyto dva problémy narušující stabilitu a bezpečnost státu čím dál více splývají v jeden. Pro vedení boje a zajištění bezpečnosti Kolumbie však vláda nemohla přistupovat stejným způsobem k řešení fenoménu levicových geril a obchodu s kokainem. Alfredo Rangel Suárez, bývalý vojenský poradce prezidenta Uribeho, se vyjádřil k danému problému následovně: „Je chybné jednat s hnutím FARC jako s drogovým kartelem, jelikož je tak opomíjen fakt, že základním cílem uskupení FARC není hromadit kapitál z obchodu s narkotiky, ale násilím převzít politickou moc.“¹²⁵

Ke stabilizaci jak státních institucí, tak ekonomiky potřeboval stát zlepšit bezpečnostní situaci v zemi, přičemž pro hnutí FARC díky vojenským úspěchům přestalo být vyjednávání prioritou.¹²⁶ Po 42 měsících neúspěšného jednání s představiteli hnutí FARC se vláda 12. ledna 2002 rozhodla ukončit mírový proces prezidenta Pastrany. Uskupení FARC nesetřvalo dlouho v nečinnosti a šokovalo Kolumbii i svět sérií útoků na vesnice, elektrické stanice, plynovody, mosty a továrny.¹²⁷

2.6 Prezident Álvaro Uribe Vélez

V roce 2002 stanul v čele kolumbijského státu Álvaro Uribe Vélez, jenž se rozhodl svou nekompromisní politikou pevné ruky definitivně ukončit desítky let se táhnoucí konflikt. Pro začátek odmítl požadavky na demilitarizaci rozsáhlých oblastí (známých pěstováním koky a výrobou kokainu). Svým překvapivým rozhodnutím nedemilitarizovat a nenechávat volně působit gerilové oddíly na žádném území tak neuspokojil představitele hnutí FARC.¹²⁸ Během

¹²⁵Indictments won't faze FARC [online]. *Latin American Herald Tribune*, Bogotá [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://laht.com/article.asp?CategoryId=12393&ArticleId=232155>.

¹²⁶ROJAS, Diana Marcela. Estados Unidos y la guerra en Colombia. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 338-339.

¹²⁷OCAMPO LÓPEZ, Javier. *Historia Básica de Colombia*. Bogotá: Editores Colombia, 2010, s. 422-423.

¹²⁸MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 422-523.

osmi let jeho vlády (znovuzvolen roku 2006) došlo k zintenzivnění konfliktu s levicovou gerilou, jejíž veškeré úsilí se zaměřilo na vedení ozbrojeného boje a politické aktivity byly utlumeny. Uribe odmítal přistoupit na požadavky levicové gerily a kolumbijská armáda začala systematicky decimovat uskupení FARC i ELN. Prezident podporoval soukromé podnikání a zastával názor, že stát musí garantovat soudržnost společnosti, chránit životního prostředí a podněcovat ekonomický růst.¹²⁹

Je nezbytné podotknout, že díky reformě kolumbijské armády a promyšlené vojenské kampani došlo za vlády prezidenta Uribeho k zásadnímu obratu v ozbrojeném konfliktu (mimo jiné k likvidaci několika předních představitelů), jenž předznamenal oslabení gerily a ukončení větších vojenských operací hnutí FARC. Součástí strategie Álvara Uribeho bylo i potlačení obchodu s narkotiky, jelikož „zničení drog bude znamenat konec ozbrojeného konfliktu a konec konfliktu povede ke zničení obchodu s drogami“.¹³⁰

2.7 Prezident Juan Manuel Santos

Novým prezidentem Kolumbie se v roce 2010 stal ministr obrany z předchozího vládního období Juan Manuel Santos, který byl rozhodnutý navázat na politiku svého předchůdce. Ačkoliv Santos zmírnil bezpečnostní politiku, nedopustil, aby se hnutí FARC ani na okamžik vymanilo z defenzivy. Důležitým krokem, který prezident Santos učinil, byla agrární reforma. Kolumbie dosud patří mezi země s největší nerovností pozemkového vlastnictví: 1,15% populace vlastní 52% půdy. Na 32% Kolumbijců se řadí mezi venkovany, kteří i nadále trpí z důvodů přetrvávajícího konfliktu a nedostatečného přerozdělení půdy. Kolumbijský orgán zvaný *Instituto Colombiano de Desarrollo Rural* neboli INCODER (Kolumbijský institut pro zemědělský rozvoj) má za úkol rozhodovat o správném hospodaření se zemědělskou půdou a přidělovat nevyužívané pozemky jednotlivcům v souladu se zákonem.¹³¹ Stát by měl z tzv. *Banco de tierras* (Pozemkového fondu) přerozdělit půdu až čtvrt milionu rolníků.

¹²⁹OCAMPO LÓPEZ, Javier. *Historia Básica de Colombia*. Bogotá: Editores Colombia, 2010, s. 447.

¹³⁰ROJAS, Diana Marcela. Estados Unidos y la guerra en Colombia. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 45-46.

¹³¹Reforma agraria de Santos [online]. *El Espectador*, 18 Dic 2011 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.elespectador.com/impreso/politica/articulo-317398-reforma-agraria-de-santos>.

Pozemkový fond zčásti zahrnuje území ještě donedávna ovládané hnutím FARC.¹³² (Tuto iniciativu lze porovnat se záměrem prezidenta Pumareja ze třicátých let 20. století provést agrární reformu, jež nedosáhla naplnění ani po téměř třiceti letech z důvodů zásahů vlivných velkostatkářů.) Stát je však ostře kritizován, jelikož od uvedení agrárních reforem na začátku Santosova mandátu se změnilo jen málo a proces je více než pomalý.¹³³

FARC od podzimu 2012 znovu vyjednává s vládou o podmínkách mírového ukončení konfliktu. Proces, který započal v Oslu a poté se přesunul do kubánské Havany, se ovšem v průběhu března 2013 znovu ocitl ve slepé uličce. Vláda vyvinula úsilí v otázkách agrárních reforem, vytvořila pozemkový fond, jenž se zabývá přerozdělováním nevyužité zemědělské půdy patřící státu a pokouší se nalézt způsob integrace členů FARC do společnosti. Hnutí FARC na druhé straně pouze zatvrzele prosazuje rozšíření tzv. *Zonas de Reserva Campesina* neboli ZRC (ve volném překladu Zóny zemědělských záloh), jejich demilitarizaci a stažení státní správy z těchto oblastí. Santosova vláda však odmítá na tento požadavek přistoupit, jelikož se obává vzniku „nezávislých republik“ – regionů, kde by hnutí FARC suplovalo funkci státu.¹³⁴

Bilance mírového jednání do března 2013 není nikterak pozitivní. Stát se pokouší ustoupit hnutí FARC, jak jen historická zkušenost dovolí a gerila se uchyluje ke stejným manévřům jako v minulosti – prosadit za každou cenu své návrhy a získat oblasti, kde bude moci svobodně působit. Má-li země skutečně dosáhnout řešení konfliktu trvajících půl století, bude muset stát nejprve hnutí FARC výrazně oslabit. Proslýchá se, že v roce 2014 bude v prezidentských volbách znovu kandidovat Álvaro Uribe Vélez. Jeho politika pevné ruky by

¹³²Kolumbijská armáda opětovně získala pozemky o rozloze 130 000 hektarů, jež údajně ilegálně usurpoval zesnulý velitel hnutí FARC Mono Jojoy. Pozemky v regionu San Vicente del Caguán gerila neprávem nabyly při demilitarizaci této oblasti v průběhu mírového jednání s prezidentem Pastranou v letech 1998 až 2002. Ačkoliv uskupení FARC nařklo vládu ze lži a neoprávněného nárokování těchto území, jen stěží lze ignorovat žádosti jednotlivých rolníků, tzv. *despojados* či *displaced people* (utečenci/uprchlíci), jinými slovy lidí zbavených majetku nucenou migrací z důvodů ozbrojeného konfliktu. Ti nárokují na levicové gerile 807 000 hektarů zabavené půdy. In Colombia recupera 130.000 hectáreas de tierras que usurpó Mono Jojoy [online]. *El Universal*, 20 de febrero de 2013 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.eluniversal.com/internacional/dialogo-en-colombia/130220/colombia-recupera-130000-hectareas-de-tierras-que-usurpo-mono-jojoy>.

¹³³Reforma agraria Santos-FARC [online]. *Análisis 24* [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://analisis24.com/reforma-agraria-santos-farc/>.

¹³⁴Colombia: las FARC insisten en ampliar y desmilitarizar reservas campesinas [online]. *Infolatam*, 24 de marzo de 2013 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.infolatam.com/2013/03/24/colombia-las-farc-insisten-en-ampliar-y-desmilitarizar-reservas-campesinas/>.

tak mohla konečně skoncovat s jedním z nejpálčivějších problémů současné Kolumbie – ozbrojenými oddíly levicové gerily.

2.8 Výsledný rozbor

Analýza situace v kolumbijském státě za posledních třicet let naznačuje, že ani kontinuita dané bezpečnostní politiky, již se podařilo vést po většinu osmdesátých a část devadesátých let 20. století, neumožnila efektivně stabilizovat zemi. Období politického pacifismu, na který nebyl kolumbijský stát připraven (korupce, státní moc neschopná dosáhnout vytyčených cílů a dovršit projekty, lobby mocných statkářů a nekompetentní regionální vlády), zemi zanechalo ve stejně špatných (ne-li horších) podmínkách jako vláda Michelsena. Stav bezpečnostní i ekonomické situace země však nelze slepě přisuzovat pouze snahám o mírové řešení s levicovou gerilou, ale i nově vyvstalým problémům (polovojenské oddíly, drogové kartely a jejich transformace atd.). S přihlédnutím k těmto faktorům ovšem nelze vyvrátit fakt, že důrazná politika Álvara Uribeho, jež nikdy nepřistoupil na kompromis v boji s hnutím FARC či ELN, byla tím nejlepším možným krokem ke stabilizaci bezpečnostní situace země. Je však téměř jisté, že daná politika nepovede k ukončení konfliktu. Za účelem dohody o složení zbraní a nastolení míru bude nutné zasednout k vyjednávání.

3. Napojení FARC na obchod s narkotiky

3.1 Problematika financování ozbrojeného hnutí

Mnozí specialisté, kteří věnovali léta studiu mechanismů a principů fungování levicových ozbrojených hnutí na území Kolumbie, se alespoň částečně dotkli problematiky financování tohoto uskupení. Odkud ozbrojené skupiny získávají peníze byla vždy velká neznámá a všechny seriózní vědecké práce při snaze odkrýt pozadí financování těchto ilegálních skupin ztrácí půdu pod nohama. Složitost mapování situace a pochybnosti ohledně důvěryhodnosti dat dávají vzniknout velkému rozkolu mezi jednotlivými odborníky, jejichž závěry se často znatelně různí. Nemalou roli pochopitelně hraje politické přesvědčení samotných badatelů, již podle tohoto kritéria volí zdroje informací.¹³⁵

Daniel Pécaut uvádí, že finanční prostředky poskytované Komunistickou stranou Kolumbie či přímo Kremlem nikdy nebyly dostačující pro efektivní chod celého ozbrojeného hnutí. Z těchto důvodů podle Pécauta až do sedmdesátých let udržovalo hnutí profil tzv. *autodefensas* (volně přeloženo domobrany).¹³⁶ Tento názor ostře kontrastuje se studií Eduarda Pizarra Leongómeze, který prosazuje propracovanější rozfázování vývoje uskupení před oficiálnímu založení hnutí FARC. V prvopočátku vzbouřenci oscilovali mezi domobranou a ofenzivní gerilou (1949–1953), následovalo roční stažení na defenzivní domobranu, aby poté do roku 1958 působili jako gerila. V letech 1958–1964 se povstalci znovu stáhli na pouhé defenzivní jednotky a roku 1964 vyrukovali jako agresivní ofenzivní levicová gerila.¹³⁷

Od osmdesátých let pochází finanční prostředky hnutí FARC ze třech zdrojů: únosy, výnosy z neprůhledných ekonomických aktivit společně s praktikami vydírání a v neposlední řadě participace na obchodu s narkotiky. Do počátku devadesátých let převažovaly praktiky

¹³⁵Tendence jsou zřejmé. Pravicově zaměření historici a badatelé raději sáhnou po informacích z vládních institucí či mezinárodních organizací. Specialisté tíhnoucí k levici pak preferují data od neziskových nevládních organizací či se pokoušejí o terénní výzkum, jehož omezená platnost často neodpovídá skutečné situaci na území celé Kolumbie.

¹³⁶PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Editorial Norma, 2008, s. 89.

¹³⁷PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 40-41.

vydírání a únosy nad výnosy z obchodu s narkotiky. Ke konci milénia a zejména po roce 2000 se poměr dramaticky změnil a podle zpráv Ministerstva obrany Kolumbie mohly výnosy z obchodu s kokainem kolem roku 2007 dosáhnout až 70% celkového rozpočtu FARC.¹³⁸

Tato kapitola si klade za cíl představit vývoj drogového průmyslu v Kolumbii, analyzovat napojení hnutí FARC na obchod s kokainem a poukázat na možné důsledky plynoucí z účasti na této ilegální činnosti v ideologické a politické rovině.

3.2 Nástin historie obchodu s narkotiky v Kolumbii

Kolumbie se stala díky své zeměpisné poloze důležitým bodem spojujícím severní a jižní část Latinské Ameriky. Oblastí proudily a proudí velké dodávky zboží, a to jak legálního, tak ilegálního. Z těchto důvodů se koncem čtyřicátých let Kolumbie stala také obchodním uzlem při přepravě prvních zásilek kokainu z Peru a Bolívie určených pro severoamerický nebo kubánský trh. Účast kolumbijských agentů, jejichž aktivity se koncentrovaly zejména ve dvou místech na pobřeží Karibiku (záliv Urabá a poloostrov La Guajira), však byla v prvopočátcích minimální. Po druhé světové válce, která přinesla ekonomické posílení střední vrstvy, vzrostl zájem o jisté druhy zboží, jež bylo nemožné získat legální cestou. Kokain tak na nějaký čas nahradily například smaragdy.¹³⁹

Skutečné počátky obchodu s narkotiky s větší účastí kolumbijských aktérů spadají do sedmdesátých let 20. století, kdy se v oblasti Sierra Nevada de Santa Marta objevily první výsadby marihuany. Mnozí se rozhodli investovat do této drogy a Kolumbie se stala největším dodavatelem marihuany na světě. Kalmanovitz se pokusil vykalkulovat objem obchodu s narkotiky v sedmdesátých letech a zjistil, že nejúspěšnější byl pro marihuanu rok 1978, kdy se do země vrátilo na 600 milionů dolarů z jejího prodeje, přičemž z obchodu s kokainem se do Kolumbie vrátilo 1,96 miliardy amerických dolarů.

Kultivace marihuany měla několik nevýhod. Rozsáhlá pole vyžadovala mnoho pracovníků na sklizeň i zpracování a plantáže byly snadněji lokalizovatelné státními ozbrojenými složkami. Výroba kokainu je sice složitější a pracnější, ovšem v této době se koka dovážela

¹³⁸PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Editorial Norma, 2008, s. 90-91.

¹³⁹LÓPEZ RESTREPO, Andrés. *Narcotráfico, ilegalidad y conflicto en Colombia*. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 409.

z peruánských a bolívijských polí a na území Kolumbie se pouze zpracovávala v dobře ukrytých laboratořích, které nevyžadovaly tolik pracovních sil.¹⁴⁰ Ke konci zmíněné dekády začalo pěstování marihuany upadat, jelikož největší odběratelé drogy (Spojené státy americké) začali s produkcí přímo na území vlastního státu a cena tohoto halucinogenu značně poklesla.

Pozornost se zaměřila na kokain. Nejrozsáhlejší kokové plantáže se nacházely na území Peru a Bolívie, a zboží na cestě ke spotřebitelům v USA muselo putovat přes Kolumbii. Obchodníkům s drogami se v roce 1979 podařilo zvýšit ilegální výsadbu a zneužít kritické situace veřejného pořádku, kdy stát koncentroval všechnu svou ozbrojenou sílu na potlačení ozbrojeného hnutí a městského násilí.¹⁴¹ V Kolumbii byly zároveň vystavěny přísně utajené laboratoře na zpracování kokových listů a výrobu kokainového chlorohydrátu.

V osmdesátých letech začaly drogové kartely z Medellínu a Cali velmi úspěšně vytvářet rozsáhlé obchodní sítě. Jejich nezměrná moc byla pocíťována i v politických kruzích a ve veřejném životě kolumbijských občanů. Pablo Escobar, šéf Medellínského kartelu, založil hnutí *Civismo en Marcha* (Občanská ctnost v pochodu), skrze které financoval veřejnou výstavbu obytných domů a sportovišť na předměstích. Tato dobročinnost mu umožnila vstup do politiky po boku antioqueňského poslance Jaira Ortegy. Ve volbách v roce 1982 se poté spojil s hnutím *Nuevo Liberalismo* (Nový liberalismus) řízeným Luisem Carlosem Galánem. Ten se dozvěděl o ilegálních Escobarových aktivitách a dožadoval se vyloučení ze strany jak Escobara, tak Ortegy, jenž se dotyčného zastával. Ačkoliv se tak podařilo učinit, byli Escobar i Ortega zvoleni. Parlament je ovšem zbavil poslanecké imunity a zasadil se o jejich stíhání. Obdobně se politicky angažoval i drogový boss Carlos Lehder se svou stranou MLN čili *Movimiento Latino Nacional* (Národní hnutí Latinské Ameriky), se kterou měl ambice získat senátorské křeslo. Jeho snaha zašla tak daleko, že v březnu roku 1983 zažádaly Spojené státy americké o extradici Lehdera. Ten se zalekl a stáhl se z veřejného života. Nejvyšší státní zástupce Carlos Jiménez nicméně prohlásil dohodu o extradici za protiústavní i navzdory souhlasu Nejvyššího soudu. Nakonec vše leželo v rukou prezidenta Belisaria Betancura, jenž

¹⁴⁰LÓPEZ RESTREPO, Andrés. Narcotráfico, ilegalidad y conflicto en Colombia. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 414-418.

¹⁴¹MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 301.

extradici odmítl. Vláda si totiž byla vědoma rentability drogového obchodu a zisků, které státu plynuly.¹⁴²

Dne 30. dubna 1984 byl zavražděn ministr spravedlnosti Rodrigo Lara, který prosazoval extradici drogových baronů. Obchodníci s narkotiky tímto činem ukázali, kam až sahá jejich moc. Byl vyhlášen stav obležení a stát inicioval intenzivní vojenskou ofenzívu proti drogovým kartelům. Betancour se nakonec přiklonil k extradici a v lednu 1985 byli vydáni první čtyři kolumbijští zločinci do USA.

Přední obchodníci s narkotiky mezitím uprchli do Panamy, kde se jim za úplatek dostalo ochrany od generála Manuela Noriegy. Bývalý kolumbijský prezident Alfonso López společně s nejvyšším státním zástupcem Jiménezem odletěli do Panamy, aby vyjednávali s uprchlými překupníky. Ti pochopitelně zapřeli jakoukoliv účast na vraždě Lary a byl jim dovolen návrat na území Kolumbie pod podmínkou, že se již nevrátí k obchodu s kokainem a nebudou se politicky angažovat.

Mnoho Kolumbijců vidělo v obchodu s drogami příčinu ekonomické prosperity zejména v době ekonomické krize, jež zmítala zbytkem Latinské Ameriky. V důsledku vraždy ministra spravedlnosti si však obyvatelstvo uvědomilo úskalí posilování pozic této „kriminální špičky“ a politickou korupci na nejvyšších postech zapříčiněnou působením obchodníků s narkotiky. V polovině osmdesátých let navíc probíhal jeden z mírových procesů s levicovými revolučními hnutími, který vyvrcholil obsazením Justičního paláce uskupením M-19 a smrtí více než sta osob. Financování celé operace se přičítalo drogovým kartelům, jež se údajně pokusily využít hnutí M-19 ke zmaření jednání kolumbijské justice o podpoře extradice do USA (viz 2.1).

Kartely nabyly dojmu, že pokud může stát vyjednávat s levicovými hnutími, může tak činit i s nimi. Vláda však vyjednávala s FARC, ELN a jinými skupinami, protože zohlednila

¹⁴²Mnoho tzv. narkobaronů investovalo velkou část svých výdělků z obchodu s kokainem do legální obchodní činnosti. „V Cali například drogový *boss* Gilberto Rodríguez Orejuela vytvořil mocnou obchodní říši, která v daný okamžik zahrnovala i zastoupení firmy Chrysler, stavební firmu, automobilový okruh, síť hračkářství, několik realitních kanceláří, 28 radiových stanic v několika kolumbijských městech, dvě obchodní školy a jednu z největších kolumbijských bank *Banco de Trabajadores*. Medellínská mafie pak svými investicemi do kancelářských budov a výškových kondominií významně podnítila rozvoj stavebnictví. Dále kolumbijští narkobaroni využívali svých zisků k nákupu rozsáhlých nemovitostí na venkově (odhadem za 2,5 miliardy amerických dolarů za posledních pět let) [...]“ In LEE III., Rensselaer W. Dimensions of the South American Cocaine Industry. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 30, No. 2/3, Special Issue: Assessing the Americas' War on Drugs (Summer – Autumn, 1988), s. 89-90.

jejich politickou podstatu a nedokázala se s nimi vypořádat na poli vojenském.¹⁴³ Drogoví obchodníci zamýšleli využít své moci a přesvědčit vládu o tom, že jediné možné řešení je zasednout za vyjednávací stůl a přiznat kartelům politický charakter, jenž postrádaly. Stát ovšem po neúspěchu při jednání s levicovou gerilou neměl žádný zájem o druhé kolo jednání s drogovými kartely.

Obchodníkům s narkotiky se tak již nepodařilo na přelomu osmdesátých a devadesátých let upustit od ozbrojeného střetu se státem a vrátit se k symbióze z počátku osmdesátých let, kdy se pokoušeli ovládnout zemi účastí na ekonomickém, politickém a v neposlední řadě sociálním dění. Spor o ústavnost dohody týkající se extradice do USA se táhl až do začátku devadesátých let, kdy se zdálo, že kolumbijští narkobaroni pochopili, že porazit stát je nemožné. Jejich bitva však neskončila. Počátkem roku 1990 byli zavražděni Bernardo Jaramillo z *Unión Patriótica* (Vlastenecká unie) a Carlos Pizarro z M-19, dva kandidáti ucházející se o prezidentský mandát. Nejvyšší soud a kongres byl zastrašován a obchodníci s narkotiky nechali unést příbuzné prezidenta Virgilia Barca. Těmito činy nakonec dosáhli znovunavázání styku s vládou. Definitivní tečku za vleklým konfliktem o ústavnost dohody o extradici udělal až Národní sněm v roce 1991, kdy byla extradice občanů narozených v Kolumbii zakázána. Situace se tak zdánlivě uklidnila i díky zatčení Pabla Escobara se zárukou, že nebude předán k extradici do USA. Brzy však začaly kolovat zvěsti, že vláda nekontroluje Escobarovo působení. Ten dokonce volně odcházel z cely a sám mohl mučit a vraždit své odpůrce a nepřátele. Escobar nakonec po snaze opětovně se politicky angažovat neunikl svému osudu a byl zavražděn na ulici Medellín.¹⁴⁴

V roce 1994 byl novým prezidentem zvolen Ernesto Samper, jenž se zasazoval o legalizaci obchodu s narkotiky. Mezi některými Kolumbijci zakořenil pocit zjevné hrlosti na prvenství jejich země v obchodu s drogami. V kolumbijské politice se projevovala

¹⁴³Jak uvádí Andrés López Restrepo, vyšší míra účasti gerilových skupin na obchodu s narkotiky dala vzniknout tzv. *narco-paramilitares* (v tomto kontextu se pochopitelně míní i polovojenské oddíly, nejen gerilová uskupení). Takové skupiny pak mají potenciálně vyšší šanci uspět tam, kde tzv. *narco-terroristas* (tj. velké kartely z Cali a Medellín) nebyli přijati, tedy v politice. In LÓPEZ RESTREPO, Andrés. *Conflicto interno y narcotráfico entre 1970 y 2005*. In DUNCAN, Gustavo; VARGAS, Ricardo et al. *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*. Bogotá: Fundación Seguridad y Democracia, 2005, s. 187.

¹⁴⁴LÓPEZ RESTREPO, Andrés. *Narcotráfico, ilegalidad y conflicto en Colombia*. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 420-426.

váhavost mnohých, kteří sice bez výčitek přijímali peníze a úplatky od drogových překupníků, ale neměli zájem o jejich přímé působení v politice.¹⁴⁵

Oslabený kartel z Medellínu ztratil zčásti kontrolu nad obchodem s kokainem, čehož využil kartel z Cali. Ten se pro změnu rozhodl ozbrojenému konfliktu se státem vyhnout a raději zvolil uplácení veřejných činitelů a nenápadné pronikání do politiky na státní i regionální úrovni. Kartel z Cali v roce 1994 předal šest milionů amerických dolarů budoucímu liberálnímu prezidentovi Ernestu Samperovi na jeho politickou kampaň. Toto zjištění později pochopitelně způsobilo politickou krizi a Samperova Kolumbie musela čelit zamítnutí mezinárodním společenstvím, interním vyšetřováním a žádostem o odstoupení prezidenta. Státnímu zastupitelství se nakonec po řadě úspěšných vyšetřování podařilo zadržet a odsoudit několik kongresmanů, regionálních politiků a vlivných podnikatelů. Proces s prezidentem byl však v rukou kongresu a tomu se podařilo soud protáhnout až do předání moci Samperovu nástupci. V druhé polovině devadesátých let kolumbijský kongres z iniciativy Spojených států amerických a beze strachu ze strany zmizelého Medellínského kartelu projednal a schválil extradici do USA.¹⁴⁶

Až do druhé poloviny devadesátých let se většina kokových polí nacházela v Bolívii a v Peru. V roce 1997 však prvenství v množství vypěstované koky převzala Kolumbie. Příčinu přemístění kokových polí do země, kde se v předchozích letech kokain pouze vyráběl a následně exportoval do USA a na západ do Evropy, lze přičíst ztrátě kontaktu velkých kolumbijských kartelů s pěstiteli z Bolívie a Peru. Dodávky z těchto zemí začaly být více riskantní a finančně nákladné.¹⁴⁷ Paul Collier upozorňuje, že dalším faktorem, jenž přispěl k přesunutí kultivace koky z Peru do Kolumbie, je výrazné oslabení hnutí Světlá stezka (*Sendero Luminoso*) ke konci devadesátých let 20. století a stabilizace země po ozbrojeném konfliktu. V roce 1990 Peru vyprodukovalo 196 000 metrických tun kokainu a opia (v porovnání s Kolumbií, která vydala 45 313 metrických tun). O deset let později došlo k radikální změně, kdy produkce kokainu a opia v Kolumbii stoupla na 266 161 metrických

¹⁴⁵LÓPEZ RESTREPO, Andrés. Narcotráfico, ilegalidad y conflicto en Colombia. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 418-420.

¹⁴⁶Tamtéž, s. 426-427.

¹⁴⁷Tamtéž, s. 428.

tun (kdežto v Peru klesla na 13 400 metrických tun).¹⁴⁸ Na stejnou souvislost poukazuje i Michael K. Steinberg. Zefektivnění operací peruánské armády podle Steinberga zapříčinilo úbytek aktivit Světlé stezky, což negativně zasáhlo spojení pěstitelů a výrobců koky s levicovou gerilou.¹⁴⁹ I když je tento faktor všeobecně platný, nezdá se být v případě Peru a Kolumbie podložený, jelikož Světlá stezka aktivně působila ještě několik let na začátku 21. století a souvislost mezi poklesem výroby narkotik a stabilizací státu je spíše náhodnou korelací. Stabilizace státu a snížená činnost Světlé stezky nikterak přímo nesouvisely se ztrátou obchodního kontaktu s Kolumbií, jenž byl pro peruánské překupníky zásadní. Stejně tak se snížila i produkce kokainu pocházejícího z Bolívie, kde žádný obdobný ozbrojený konflikt neprobíhal.¹⁵⁰

V roce 1980 bylo zaznamenáno pěstování koky na 4 500 hektarech kolumbijské půdy (tj. na 4% ze 122 000 hektarů nahlášených kokových polí z celé andské oblasti). Roku 1990 se rozloha kokou osetých polí téměř zdesetinásobila (40 000 hektarů), aby o deset let později kolumbijská koka představovala rovných 74% ilegální setby andské oblasti.¹⁵¹ Kolem poloviny devadesátých let 20. století se tak Kolumbie stala největším pěstitelem koky a producentem kokainu na světě. Důvodem kolumbijského prvenství byla plošná likvidace ilegálních kokových polí na území Bolívie a Peru a rozbití drogových kartelů z Cali a Medellín za intervence USA. Ačkoliv účast levicových geril na obchodu s narkotiky existovala již od počátku pěstování kokové rostliny v Kolumbii (pouze formou tzv. revolučních daní zejména za kultivaci koky a za výrobu kokainové pasty, čímž se ozbrojená hnutí principiálně mohla zařadit mezi tzv. mafie),¹⁵² zaniknutím dvou mocných

¹⁴⁸COLLIER, Paul. *El desafío global de los conflictos locales* [online]. Bogotá: Banco Mundial, 2005 [cit. 2013-03-23]. s. 20. Dostupné z: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2006/01/04/000160016_20060104122413/Rendered/PDF/348580958682541onflictos1401PUBLIC1.pdf.

¹⁴⁹STEINBERG, Michael K. Generals, Guerrillas, Drugs, and Third World War-Making. *Geographical Review*, Vol 90, No. 2 (Apr., 2000), s. 261.

¹⁵⁰CORNELL, Svante E. The Interaction of Narcotics and Conflict. *Journal of Peace Research*, Vol. 42, No. 6 (Nov., 2005), s. 751.

¹⁵¹ROCHA GARCÍA, Rocha. Sobre las magnitudes del narcotráfico. In DUNCAN, Gustavo; VARGAS, Ricardo et al. *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*. Bogotá: Fundación Seguridad y Democracia, 2005, s. 148.

¹⁵²Více o fungování a principech mafiánských organizací se lze dočíst v: GAMBETTA, Diego. 'Mafia: The Price of Distrust'. In GAMBETTA, Diego. *Trust: Making and Breaking Cooperative Relation*. Department of Sociology, University of Oxford, Oxford, 2000, s. 158-175.

kartelů, které administrativně a vojensky spravovaly své majetky, vypadl článek, jehož absence způsobila atomizaci dříve hierarchicky organizovaného obchodu, vznik myriády menších kartelů a další dramatické změny.

López Restrepo v roce 2007 uvádí, že podle policejních zdrojů je v kolumbijském obchodu s narkotiky činných na 250 až 300 organizací. Jejich představitelé jsou z většiny bývalí druhořadí příslušníci kartelů: osobní ochranka, účetní, technici, nájemní vrazi, příbuzní bývalého vedení či doposud neznámí překupníci. Tato uskupení jsou menší, uzavřenější a logicky nedosahují takových obchodních schopností a možností, aby mohla udržovat pravděpodobně nejvýdělečnější aktivity spojené s obchodem s narkotiky, a totiž distribuci drog v severoamerických městech. Další změna, jež nastala po pádu velkých kartelů, se týkala vytvoření nového spojení s mexickými překupníky, kteří převzali hlavní úlohu v distribuci drog v USA.¹⁵³ Levicové gerily a polovojenské oddíly, které kontrolovaly ilegální obchod s kokainem na nízké lokální úrovni, navíc využily situace a rozšířily pole své působnosti. Zánik velkých kartelů byl pouhým logickým vyústěním modernizace společnosti, v níž kriminální organizace operující ve velkých městech ztratily své právo na existenci.¹⁵⁴

3.3 FARC a obchod s kokainem

Paul Collier zastává názor, že ozbrojené konflikty nejsou způsobeny politickou křivdou spáchanou na části populace či cílové skupině, jak se tradičně míní. Collier tvrdí, že vnitrostátní spory lze opodstatnit dostupností finančních zdrojů. Je patrné, že případ Kolumbie se pohybuje někde na pomezí těchto dvou teorií: „křivdy versus hamižnosti“. ¹⁵⁵ Nahlížíme-li na konflikt jako na vyhrocenou reakci rolnictva na nezdařilé zemědělské reformy, kterou následovala série násilných státních represálií vyprovokovaných komunistickou stranou, pak

¹⁵³LÓPEZ-RESTREPO, Andrés – CAMACHO-GUIZADO, Alvaro. From smugglers to drug-lords to "traquetos": Changes in the Colombian illicit drugs organizations [online]. In *Peace, Democracy, And Human Rights In Colombia*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 2007 [cit. 2013-03-24]. s. 24-25. Dostupné z: <http://kellogg.nd.edu/faculty/research/pdfs/LopeCama.pdf>.

¹⁵⁴DUNCAN, Gustavo. Narcotraficantes, mafiosos y guerreros. Historia de una subordinación. In DUNCAN, Gustavo; VARGAS, Ricardo et al. *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*. Bogotá: Fundación Seguridad y Democracia, 2005, s. 48-50.

¹⁵⁵Teorie známá v angličtině pod názvem *greed versus grievance*. In CHERNICK, Marc. FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 73.

může kolumbijský případ ve svých prvopočátcích zapadat do teorie křivdy. Ovšem právě intervence Komunistické strany Kolumbie podporované jak ideologicky, tak materiálně Sovětským svazem poodkrývá mocenské zájmy Kremlu v Kolumbii. Na problematiku politické podstaty kolumbijského ozbrojeného konfliktu ve svém začátku jsme se zaměřili v první části této práce. Bylo zjištěno, že se jedná o více než komplexní problém, v němž hraje roli mnoho faktorů. Marc Chernick ve své studii dochází k následujícímu závěru: „Počáteční politická křivda hnutí FARC s proměnou kolumbijského konfliktu nezmizela. Situace na venkovských polnostech a utlačování politických alternativ jsou vskutku horší než v době, kdy byla založena skupina FARC. Za absence vnějších zdrojů podpory, jež existovaly za studené války, se hnutí FARC, stejně jako jiná přeživší gerilová uskupení, uchýlilo k vnitřním zdrojům financování. Tak, jako v mnoha jiných případech, ani v Kolumbii není přístup k prostředkům určující, ale nápomocný. Hamižnost tyto války nezpůsobila.“¹⁵⁶

Americký odborník správně poodkryl původ celého kolumbijského sporu, ovšem opomíjí podmínky a okolnosti, za kterých vzniká. Je obtížné, ne-li nemožné, stanovit, jak by se ozbrojený spor vyvíjel bez zásahů ze strany SSSR a zda by vůbec nabral rozměrů ozbrojeného konfliktu. Právě tento faktor je zásadní při vyhodnocování důvodů a okolností vzniku kolumbijského ozbrojeného konfliktu.

Míru sovětského působení a politické iniciativy rolnictva nelze zcela jednoznačně určit. Podíl vlivu Komunistické strany Kolumbie na události v zemi je však, jak z práce vyplývá, nevyvratitelný a podstatný. Teorie Paula Colliera tak v kolumbijském případě není v rozporu s teorií politické křivdy, naopak se navzájem doplňují.

Vývoj od počátku osmdesátých let 20. století se již jeví jednoznačně. Politická podstata hnutí FARC se začala ztrácet v obchodě s narkotiky, vůči kterému se gerila nejprve vymezila a poté ho přijala jako nezbytnost a důsledek nerentability kultivace klasických plodin.

Současná situace FARC a útlum jejich aktivit vykazují zřetelné tendence vývoje. V roce 1990 zemřel Jacobo Arenas, ideologický otec FARC a jediný stálý člen Komunistické strany Kolumbie operující ve struktuře ozbrojeného hnutí FARC. S jeho odchodem tak byla moc nad levicovou gerilou předána do rukou militantních vůdců (Tirofijo, Mono Jojoy atd.) a, jak je

¹⁵⁶CHERNICK, Marc. FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 73.

možné dosledovat, vyostření konfliktu na vojenském poli na sebe nenechalo dlouho čekat.¹⁵⁷ Nejkritičtější chvíle se odehrály v letech 1996 a 1998, kdy ozbrojení revolucionáři hnutí FARC odmítali vyjednávání s vládou a často otočili zbraně i proti samotnému venkovskému obyvatelstvu, jehož zájmy měli údajně hájit.¹⁵⁸

Autoři publikace *Qué, cómo y cuándo negociar con las FARC* zastávají názor, že hnutí FARC vychází (v otázkách lidského kapitálu a politického *raison d'être*) z venkovské společnosti pěstující koku. Rolnictvo a levicová gerila tak údajně tvoří jakousi „symbiózu“, v níž se oba články vzájemně potřebují pro svou existenci.¹⁵⁹ Toto tvrzení by mohlo být za současné situace platné, ovšem při rozkrytí původu pěstitelů koky na území Kolumbie zjistíme, že „symbióza“ byla neúměrně posílena jako důsledek zničení drogových kartelů, které ovládaly koková pole dříve. Uskupení FARC tak pouze částečně vyplnilo prázdné místo, rozšířilo své pole působnosti a využilo situace pro navázání styků s novými překupníky. V případě kultivace koky jde u hnutí FARC o velmi sporné téma, jelikož před pádem velkých kartelů levicová gerila obchod s narkotiky ostře kritizovala.

Podmaněním zemědělců, jejich kokových polí a zavedením revoluční daně se uskupení FARC stalo hybridem, jehož politické požadavky a cíle nahradily otázky materiálního zajištění podmiňující jeho existenci. Kolumbijský venkovan nikterak nerozlišoval, komu

¹⁵⁷Doktrína vytvořená na VII. konferenci hnutí FARC zvaná „Nový operační modus“ (*Nueva forma de operar*, NFO) vyžadovala přechod z tzv. odstředivé strategie (šíření konfliktu i do těch nejvzdálenějších koutů Kolumbie a docílit tak rozptýlení vojenského potenciálu kolumbijské armády) na dostředivou strategii (koncentrace vojenské činnosti hnutí v oblastech ekonomicky, politicky a strategicky významných). To předpokládalo vytvoření vojenských jednotek schopných obklíčit a zneškodnit elitní jednotky kolumbijské armády. Strategie se na rozsáhlých územích (zejména jižní Kolumbie) ukázala jako úspěšná a od dubna roku 1996 zaznamenalo kolumbijské vojsko četné porážky – Puerres (Nariño), Las Delicias (Putumayo), La Carpa (Guavire), Patascory (Nariño), El Billar (Caquetá), Miraflores (Guavire), La Uribe (Meta). In PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 232; SUÁREZ, Alfredo Rangel. *Las FARC-EP: una mirada actual*. In LLORENTE, María Victoria – DEAS, Malcolm. *Reconocer la guerra para construir la paz*. Santa Fe de Bogotá: Cerec, 1999, s. 31.

¹⁵⁸Agrese vůči vesnickému obyvatelstvu, které nesdílelo názory hnutí FARC, existovala od vzniku uskupení. V roce 1996 a 1998 bylo zaznamenáno mnoho případů, které jsou dohledatelné v archivech kolumbijského periodika *El Tiempo*. Např. FARC espantan a campesinos de Guacamayas [online]. *El Tiempo*, 29.10.1996 [cit. 2013-01-23]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-564480>; FARC asesinaron a nueve campesinos [online]. *El Tiempo*, 12.10.1996 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-467138>; FARC asesinan a 16 campesinos en Turbo [online]. *El Tiempo*, 06.05.1996 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-289895>; FARC y Paras asesinan a nueve campesinos [online]. *El Tiempo*, 15.10.1998 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-796400>.

¹⁵⁹RANGEL SUÁREZ, Alfredo et al. *Qué, cómo y cuándo negociar con las FARC*. Bogotá: Intermedio, 2008, s. 119.

prodává sklizenou koku. Důležité bylo, že ze zisků užíví svou rodinu.¹⁶⁰ Tvrdit tedy, že se jedná o „symbiózu“, je bez historicko-sociologického vhledu do problematiky schéma velmi zjednodušené a bagatelizující.

Sami členové ozbrojené gerily prosazují názor, že se bez pěstování koky hnutí FARC obejde. Ne všechny oblasti spadající pod vliv gerily se totiž kultivaci koky věnují. Jak podotýká Julio Rincón, jeden z mluvčích uskupení FARC, stát vysvětluje existenci hnutí FARC na základě jeho bezpodmínečné závislosti na kultivaci koky a na obchodu s narkotiky.¹⁶¹ Skutečná situace je však složitější.

Podíváme-li se důkladněji na situaci v oblasti Caquetá ležící jižně od hlavního města, zjistíme, že spojení mezi pěstováním koky, výrobou kokainu a hnutím FARC je velmi obtížně definovatelné. Navzdory počátečnímu nesouhlasu venkovské komunity s pěstováním koky se v oblasti začala roku 1977 tato plodina sít. Společně s prvními kokovými poli se vytvořily *autodefensas*, které měly za úkol kontrolovat obchodníky s narkotiky. V roce 1982 byla hnutím FARC zavedena daň pro obchodníky s kokainovou pastou, pro laboratoře a lety s ilegálním nákladem. Od roku 1986 začala politická iniciativa ustupovat před zájmy čistě ekonomickými spojenými s kontrolou obchodu s kokou a výrobou kokainové pasty. Kartel z Medellínu dokonce v roce 1982 uzavřel dohodu s jistou frontou FARC, aby střežila tajná koková pole a laboratoře.¹⁶²

Boj uskupení FARC se začal více promítat do roviny vojenské než politické. Na konci devadesátých let došlo k pochodům tzv. *cocaleros*, tj. pěstitelů koky, kteří protestovali proti ničení kokových polí postříky z letadel a přítomnosti armády v oblasti. Hnutí FARC ovládající oblast zamezilo vstupu nových překupníků kokainové pasty v obavách ze zájmu polovojenských skupin. Na přelomu milénia tak zcela definitivně převzala levicová gerila moc nad obchodem. Jinými slovy, z počátečního vybírání daní a ohlašovaných snah o nahrazování koky tradičními plodinami uskupení FARC přešlo na přímou účast v obchodu

¹⁶⁰Menší rolníci a obchodníci podle Naziha Richaniho dávali přednost spolupráci s gerilovými skupinami před zkorumpovanými vojáky či policisty, jelikož ti si kolaboraci často vynucovali násilím (vypalováním statků). Míra korupce v kolumbijských ozbrojených složkách byla dlouhou dobu značně podceňována. In RICHANI, Nazih. The Political Economy of Violence: The War-System in Colombia. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 39, No. 2 (Summer, 1997), s. 54.

¹⁶¹FERRO MEDINA, Juan Guillermo – URIBE RAMÓN, Graciela. *El orden de la guerra: Las FARC-EP entre la organización y la política*. Bogotá: CEJA, 2002, s. 96.

¹⁶²MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007, s. 326.

s narkotiky a stalo se tak novým mezičlánkem drogového průmyslu. Hnutí FARC skupuje kokainovou pastu od výrobců a prodává ji větším obchodníkům. Zároveň nadále vybírá daně z různých fází produkce, jak z kokainové pasty, tak ze samotného chlorohydrátu, tedy konečného produktu – kokainového prášku.¹⁶³

Ještě před pádem dvou velkých drogových kartelů (z Medellínu a Cali) uskupení FARC v oblasti Caquetá zprostředkovaně spolupracovalo s kartelem z Cali, protože kokainovou pastu skupovali překupníci pracující pro již zmíněný kartel.¹⁶⁴ Na této případové studii lze potvrdit existující napojení levicové gerily na obchod s narkotiky již před zničením obou kartelů. Materiální zajištění chodu uskupení umožnilo vést válku spíše na poli vojenském než politickém. *Bloque Sur* (Jižní blok), pod nějž spadá i Caquetá, tradičně přijímal nejvíce finančních zdrojů z celého hnutí FARC (díky obchodu s kokainem?). Tím je dokázáno, že k vytrácení ideologické podstaty FARC docházelo již v osmdesátých letech před pádem SSSR a smrtí Jacoba Arenase. Na případu regionu Caquetá lze vypozařovat tendence tíhnutí spíše k vojenskému řešení. Nezodpovězenými otázkami zůstává, zda je možné, že politický boj a propaganda uskupení FARC jsou upřednostňovány z důvodů nedostatečného finančního a materiálního zabezpečení a zda je gerila s přístupem ke zdrojům více náchylná k vojenskému řešení sporu.

Prokázané napojení hnutí FARC na obchod s narkotiky a nepřímé seřjetí s kartelem z Cali činí kolumbijskou realitu více než nepřehlednou. Předáci levicové gerily rezolutně vykřikují, že růst (nejen vojenského potenciálu) a prosperita hnutí nemá žádnou spojitost s obchodem s kokainem, přičemž pěstitelé koky a venkované z oblastí kokových polí vidí skutečnost jinak. Jeden anonymní pěstitel koky z oblasti Caguánu při rozhovoru řekl: „Osobně si myslím, že velká část peněz z obchodu s drogami hraje [pro fungování hnutí] podstatnou roli. Nejenže z těchto peněz bohatne gerila a zvyšuje tím svůj vojenský potenciál, ale zároveň vznikají polovojenské skupiny a *autodefensas*. Nárůst ilegální kultivace a množství plátců daní má s rozpínáním gerily bezesporu spojitost.“¹⁶⁵

¹⁶³FERRO MEDINA, Juan Guillermo – URIBE RAMÓN, Graciela. *El orden de la guerra: Las FARC-EP entre la organización y la política*. Bogotá: CEJA, 2002, s. 97-98.

¹⁶⁴Tamtéž, s. 99.

¹⁶⁵Tamtéž, s. 99.

Od VIII. sjezdu v roce 1993 začalo hnutí FARC vytvářet postoj k problematice obchodu s narkotiky. Při setkání ve zmíněném roce definovali zúčastnění členové obchod s drogami jako politický, ekonomický a společenský fenomén, se kterým by mělo být naloženo nenásilnou formou. Revoluční daň z produkce kokainu byla (v roce 1982) zavedena, jak zdůrazňovali, z důvodů zamezení kriminalizace tohoto obchodu.¹⁶⁶ Ozbrojené hnutí FARC nicméně účast na obchodu s narkotiky popírá, ačkoliv připouští vybírání revoluční daně z této plodiny, za kterou je pěstitelům garantována ochrana a zaštitění ze strany FARC. Daniel Pécaut zastává názor, že příslušníci uskupení FARC zašli v obchodu s narkotiky mnohem dál a nejsou ochotni stát v ústraní veškerého rentabilního dění. Zprostředkovávají obchod s drogovými překupníky a dojednávají cenu kokainové pasty. Není neobvyklé, že také dohlížejí na skrytá letiště, přistávací dráhy, laboratoře a podílejí se jinými aktivními způsoby na obchodu s kokainem.¹⁶⁷

Vesnické obyvatelstvo je zneužíváno v dnešní době již pseudoideologickém boji uskupení FARC o rozšiřování území vhodného pro kultivaci koky. Orlando León Restrepo z kolumbijského deníku *El Tiempo* rozebírá strategie revolucionářů, jež se zcela očividně ocitají v rozporu s původními ideály hnutí. Militantně naladěni vůdci FARC vydírají statkáře s rozsáhlými pozemky, kde pracují za mzdu bezzemci, často se uchylují k únosům či vraždám vlastníků polností a poté nabádají nemajetné pracující rolníky k záboru půdy a jejímu přerozdělení. Netrvá dlouho a vesničané pěstují koku a ze statků se stává překladiště či laboratoř na výrobu kokainové pasty.¹⁶⁸

V mnohých oblastech, kde se objeví polovojeenské útvary či silnější drogové kartely, které nestojí o spolupráci s FARC, existuje střet zájmů. Velkou nevýhodou levicové gerily je její

¹⁶⁶RANGEL SUÁREZ, Alfredo et al. *Qué, cómo y cuándo negociar con las FARC*. Bogotá: Intermedio, 2008, s. 120-121.

¹⁶⁷Policejní hlídka v dubnu roku 1984 objevila v jihozápadní části země velkou laboratoř na výrobu kokainu ukrytou v džungli. Velvyslanec Spojených států amerických Lewis Tambs využil příležitosti, aby veřejně oznámil, že laboratoř byla pod ochranou hnutí FARC, což dle jeho soudu byl nezvratný důkaz o napojení gerily na obchodníky s narkotiky. Vytvořil termín *narco-guerrilla* a tím promyšleně popřel politický charakter hnutí. Zároveň tak podnítil politiku „střetu“ jako alternativu k mírovému jednání, což konvenovalo prezidentu Betancurovi. In LÓPEZ-RESTREPO, Andrés – CAMACHO-GUIZADO, Alvaro. From smugglers to drug-lords to "traquetos": Changes in the Colombian illicit drugs organizations [online]. In *Peace, Democracy, And Human Rights In Colombia*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 2007 [cit. 2013-03-24]. s. 21-22. Dostupné z: <http://kellogg.nd.edu/faculty/research/pdfs/LopeCama.pdf>.

¹⁶⁸LEÓN RESTREPO, Orlando. FARC plantean su reforma agraria [online]. *El Tiempo*, 25.02.1996 [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-352890>.

neschopnost obstát v konkurenci sítě obchodníků s narkotiky, jelikož údajně nedisponují možnostmi přímého napojení na mezinárodní obchod a spotřebitele v cílových zemích, zejména tedy v USA. Droga ze země putuje skrz několik strategických bodů: přes Araucu a departament Norte de Santander do Venezuely; skrz Vaupés do Brazílie a přes Putumayo do Ekvádoru. Ozbrojené hnutí FARC však od roku 2004 pocítuje oslabování a výnosy jen z řízení drogového obchodu klesly o 30%. Důvodem je velká konkurence a rivalita v obchodu s narkotiky a již zmíněná nenapojenost skupiny FARC na mezinárodní trh. Pokles byl však zaznamenán i u ostatních finančních zdrojů hnutí.¹⁶⁹

V roce 1985 byla jako centrální finanční správa zřízena finanční komise (*Comisión Financiera*). Ta zdaleka nerozděluje finanční prostředky rovnoměrně všem frakcím FARC. Nejvíce financí získávali například příslušníci gerily z *Bloque Oriental* pod vedením Mono Jojoye. Právě ti řídí největší část obchodu s drogami (více než polovinu).¹⁷⁰ Pěstování koky a aktivity spojené se zpracováním této plodiny se nestaly zdrojem příjmů jen pro ozbrojená hnutí, ale i pro venkovské obyvatelstvo. Pro něj se tato činnost v mnoha případech stala jediným zdrojem obživy, přičemž zmíněná černá ekonomika generuje čím dál více pracovních pozic. Gustavo Duncan ve své studii z roku 2005 udává, že činnost spojená s výrobou kokainu v oblastech Putumayo, Guaviare a Vichada vytváří až 45% všech pracovních pozic. V těchto oblastech mohou ozbrojená hnutí jako FARC suplovat funkce státu, který sice dokáže vojensky dobýt území obsazené gerilou, ovšem v druhé fázi již nepřichází představitelé státní moci, aby zajistili fungování regionu (viz případ Miraflores z roku 2004, kde stát nezajistil sociální a institucionální záštitu a obyvatelé opustili region).¹⁷¹

3.4 Současné tendence drogového průmyslu na kolumbijském území

Koka se v posledních třiceti letech stala jedním z nejproblematictějších latinskoamerických artiklů. Ekonomická rentabilita je tak velká, že celkový obrat kokainového obchodu činí 50 miliard amerických dolarů za rok. Málokdo se snaží přistoupit

¹⁶⁹PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Editorial Norma, 2008, s. 97-102.

¹⁷⁰Tamtéž, s. 102-103.

¹⁷¹DUNCAN, Gustavo. Narcotraficantes, mafiosos y guerreros. Historia de una subordinación. In DUNCAN, Gustavo; VARGAS, Ricardo et al. *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*. Bogotá: Fundación Seguridad y Democracia, 2005, s. 58-59.

k obchodu s narkotiky jako k problému poptávky, nikoli nabídky. Důkazem chybného přístupu nám může být dlouho neklesající (ba naopak mírně stoupající) produkce kokainu v andské oblasti (Bolívie, Peru, Kolumbie) i navzdory všem národním i mezinárodním iniciativám (LAZO, *Plan Colombia*).¹⁷² Podle Kintta Lucase se z 50 miliard dolarů ročně vydělaných obchodem s kokainem dostane zpět k pěstitelům a ozbrojencům, kteří částečně obchod organizují, pouze 500 milionů, tj. 1%. Částka 2,5 miliardy amerických dolarů se dostane zpět do kolumbijské ekonomiky formou peněz vypraných ve stavebnictví, průmyslu, obchodu a prostřednictvím nově vytvořených pracovních pozic. Zbytek, tj. téměř 95% výnosu, zůstává v severoamerických bankách.¹⁷³

Jiné zdroje uvádějí, že jen severoamerický trh vygeneroval (v letech 1988 až 1995) průměrně 43 miliard dolarů ročně. Z nich však pouhých 17% odešlo zpět k velkým obchodníkům s narkotiky a přímým výrobcům, zbytek, tj. 83% veškerých peněz zůstalo v síti překupníků v samotných spotřebitelských státech. Při odečtení všech nákladů na provozování této ilegální činnosti (doprava hrubého produktu, úplatky zaměstnancům státní správy atd.) došli analytici k číslu 1,5 až 2,5 miliardy dolarů za rok. Dané výnosy se pak pohybovaly v roce 1991 na 6% HDP Kolumbie a roku 1998 na 2,3% HDP. Ačkoliv se číslo zdá zanedbatelné, představuje kokain druhý největší vývozní artikl ihned po ropě.¹⁷⁴ Tyto výdělků však nezůstávají v Kolumbii. Ricardo Rocha odhaduje, že v letech 1982 až 1998 dvě třetiny těchto peněz odešly ze země.¹⁷⁵ Podle Národního výboru pro plánování (*Departamento Nacional de Planeación*) získalo mezi lety 1991 a 1996 hnutí FARC 470 milionů dolarů (tedy 41% svých celkových příjmů) právě z obchodu s narkotiky.¹⁷⁶

V roce 2002 byla rozloha kokových plantáží odhadována na 169 000 hektarů. Za americké spolupráce se díky projektu *Plan Colombia* podle oficiálních dat podařilo v Kolumbii do roku

¹⁷²LUCAS, Kintto. *Plan Colombia: La paz armada*. Quito: Planeta, 2000, s. 48.

¹⁷³Tamtéž, s. 48-49.

¹⁷⁴PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 188-189.

¹⁷⁵ROCHA, Ricardo. *La economía colombiana tras 25 años de narcotráfico*. Bogotá: Siglo de Hombre Editores, 2000.

¹⁷⁶Pro porovnání, polovojenské oddíly (AUC, *Autodefensas Unidas de Colombia*) kryjí tržbami z obchodu s kokainem až 70% svých výdajů. In *Hacia un Estado Comunitario, Plan Nacional de Desarrollo (2002-2006)* [online]. Departamento Nacional de Planeación, 2003 [cit. 2013-02-20]. s. 41. Dostupné z: <https://www.dnp.gov.co/Portals/0/archivos/documentos/GCRP/PND/PND.pdf>.

2007 zničit až 100 000 hektarů kokových polí.¹⁷⁷ Číslo týkající se celkové rozlohy ilegálních plantáží, počtu laboratoří a vyprodukované drogy mohou být ovšem značně matoucí či zavádějící, jelikož odhady z podstaty věci být přesné ani nemohou. Důvody jsou často přisuzovány nemožnosti lokalizovat nová koková pole, jež rolníci osazují v odlehlějších oblastech nebo v horách, možnému vyšlechtění nových produktivnějších odrůd koky a umírněnější konzumaci drogy uživateli z důvodů zvýšení cen.¹⁷⁸ Dalším fenoménem znesnadňujícím eradikaci kokových polí a celkově potírání obchodu s kokainem je tzv. *balloon effect*, tedy interregionální přeskupení produkce. Jedná se ve své podstatě o důsledek narušení stability v oblastech kokové produkce, kdy ničením kokových polí v Peru a v Bolívii došlo k přesouvání kultivace této plodiny na území Kolumbie. Řečeno ekonomickým jazykem, dokud bude růst poptávka po této droze (v USA radikálně klesá podle zadrženého množství pašované drogy,¹⁷⁹ ovšem narůstá např. v Evropě¹⁸⁰ a Japonsku), bude růst i nabídka navzdory všem intervencím vojenského i nevojenského charakteru v místech kultivace kokové rostliny.¹⁸¹

V roce 2011 zaznamenala *International Narcotics Control Board* neboli INCB (Mezinárodní rada pro kontrolu narkotik) znatelné zmenšení rozlohy půdy určené k pěstování koky v Bolívii (o 27 200 hektarů) a naopak zvětšení rozlohy v Kolumbii (o 64 000 hektarů)

¹⁷⁷Data od organizace *Proyecto Sistema Integrado de Monitoreo de Cultivos Ilícitos*. In LÓPEZ RESTREPO, Andrés. *Narcotráfico, ilegalidad y conflicto en Colombia*. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 431.

¹⁷⁸DUNCAN, Gustavo – VARGAS, Ricardo et al. *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*. Bogotá: Fundación Seguridad y Democracia, 2005, s. 11-12, 104; *The Transatlantic Cocaine Market. Research Paper* [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, April 2011 [cit. 2013-04-08]. s. 7. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/refworld/category/REFERENCE/UNODC/4e809c692/0.html>.

¹⁷⁹Množství zadrženého kokainu pašovaného přes Střední Ameriku od roku 2005 kleslo. Podle průzkumu klesl za posledních pět let (do roku 2011) počet lidí, kteří užívají tuto drogu, o 39%. Důvody se přičítají změnám trendů mezi mladými lidmi či sníženým dodávkám kolumbijského zboží a nové bezpečnostní strategii v Mexiku, které zaznamenalo rekordní množství zadrženého kokainu. In *Transnational Organized Crime in Central America and the Caribbean: A Threat Assessment* [online]. Vienna: United Nations. United Nations Office on Drugs and Crime, 2012 [cit. 2013-04-07]. s. 10, 17-18. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/TOC_Central_America_and_the_Caribbean_english.pdf.

¹⁸⁰2. listopadu 2009 byl v poušti na severu Mali nalezen Boeing 727. Tento náález potvrdil podezření, že obchod s kokainem, který směřuje přes konflikty zmítané africké státy do Evropy, nabývá na intenzitě. Mocní drogoví obchodníci skupují vyřazené letouny a najímají bývalé sovětské letce, aby z pobřeží Venezuely nepozorovaně převezli zásilku do Mali či Libérie, odkud pak bílý prášek putuje do Evropy, která je čím dál více lačná po této droze. In LINDNER, Tomáš. „Kokain a džihád“. *RESPEKT*, 2013, č. 7.

¹⁸¹PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 186-187.

a v Peru (62 500 hektarů). Celková rozloha v Jižní Americe pak byla v roce 2011 odhadována na 153 700 hektarů, což byl nepatrný pokles oproti roku předešlému.¹⁸² Celkem vzato však v prvních devíti letech 21. století došlo v Kolumbii k poklesu kultivace koky o 58% (zejména díky plošné likvidaci kokových polí), kdežto v Peru se pěstování koky za stejné období zvýšilo o 38% a Bolívie podle oficiálních údajů zaznamenala až dvojnásobný nárůst.¹⁸³ Podle *United Nations Office on Drugs and Crime* neboli UNODC (Úřad pro drogy a kriminalitu při OSN) se zmenšila rozloha území určená ke kultivaci koky z 288 400 hektarů zaznamenaných v roce 1990 na 154 200 hektarů odhadovaných v roce 2010. Ilegální obchod s kokainem v USA v posledních letech upadá (cca 90% kokainu distribuovaného na území Spojených států pochází z Kolumbie), ale v Evropě se v první dekádě 21. století obrat zdvojnásobil (ačkoliv v současnosti se obchod ustálil). Drogoví překupníci pocházející zejména z Kolumbie používají k pašování zboží (náklady až o 12 tunách) moderní dopravní prostředky. Jedná se například o poloponorná či celoponorná plavidla, jež se dokáží plavit až 2 000 kilometrů a jsou radary jen obtížně zachytitelná.¹⁸⁴ Podle UNODC se však 55% veškerého pašovaného zboží převáží letecky a 39% pozemní cestou (viz příloha č. 11).

V roce 2011 bylo na území Kolumbie zničeno 200 laboratoří na zpracování kokainu. (Pro srovnání, v Bolívii zničily státní ozbrojené složky ve stejný rok pouze 25 laboratoří a v Peru 19.) Kolumbijští rolníci zpracovávají cca 1% kokových listů na tzv. kokainovou pastu a 66% na kokainový základ.¹⁸⁵ 33% kokových listů je pak prodáno nezpracovaných.

¹⁸²*Report of the International Narcotics Control Board for 2012* [online]. United Nations: International Narcotics Control Board. New York: United Nations, 2013 [cit. 2013-03-30]. s. 71. Dostupné z: <http://www.incb.org/incb/en/publications/annual-reports/annual-report-2012.html>.

¹⁸³*The Transatlantic Cocaine Market. Research Paper* [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, April 2011 [cit. 2013-04-08]. s. 7. Dostupné z: http://www.unhcr.org/refworld/category/REFERENCE/UNODC/...4e809c692_0.html.

¹⁸⁴*Report of the International Narcotics Control Board for 2011* [online]. United Nations: International Narcotics Control Board. New York: United Nations, 2012 [cit. 2013-03-30]. s. 68-70. Dostupné z: https://www.incb.org/documents/Publications/AnnualReports/AR2011/AR_2011_English.pdf.

¹⁸⁵Výroba kokainové pasty je relativně nenáročný proces, k němuž je zapotřebí pouze několika chemikálií. Kokové listy se nejdříve nechají několik hodin na slunci „vypotit“ ve směsi s hašeným vápnem. Poté jsou naloženy do petroleje či benzínu, který z listů uvolní alkaloidy (účinná látka drogy). Listy jsou poté vymačkány a tekutina, v níž se nachází petrolej či benzin, je smíchána s kyselinou sírovou rozpuštěnou ve vodě. Chemickou reakcí dojde k oddělení petroleje/benzínu a voda s alkaloidy je odlita. Do této směsi se poté přidá amoniak, čímž se vytěsní alkaloidy, které jsou vzápětí přes plátno odfiltrovány a tato kokainová pasta je usušena na slunci. Dalším krokem je čištění kokainové pasty od zbytků benzenu, acetonu a kyseliny sírové, při kterém se zároveň zvyšuje obsahu alkaloidů. Tak je vytvořen kokainový základ, k němuž je přidána kyselina chlorovodíková a tím vzniká finální produkt – kokainový chlorohydrát, který je poté distribuován v USA, Evropě a v jiných zemích. Není bez zajímavosti, že se do Kolumbie dováží všech šestnáct chemických substancí potřebných na výrobu

Na těchto statistických údajích lze pozorovat výše diskutovaný *balloon effect* a provázanost obchodu s narkotiky v daném regionu. Je nezbytné vzít v potaz i proměnlivé trendy v užívání drog, které se mohou různit řádově po generacích, genetické modifikace kokové rostliny zajišťující větší úrodu na menším prostoru (a tedy více základu pro kokain), stále sofistikovanější způsoby pašování drog a kvalitu zadrženého zboží. Všechny tyto faktory a mnohé další (navzdory správné analýze a interpretaci) pak zásadně mění statistická čísla a mohou podat zavádějící informace.

3.5 Alternativní zemědělské plodiny, jejich (ne)rentabilita a legalizace koky

Hnutí FARC pokládá ilegální obchod s drogami za fenomén globalizovaného kapitalismu a staví se proti němu. Zároveň ovšem aktivně a zcela otevřeně participuje na pěstování a obchodování s kokou a pastou z ní vyrobenou. Svou účast pak skrývá za pouhé vybírání daní a omlouvá ji tím, že kultivace této plodiny je zdaleka nejvýnosnější a chudé venkovské obyvatelstvo se není bez státních dotací schopno uživit. Členové hnutí FARC tvrdí, že se zároveň pokoušejí nalézt alternativu za kokovou kultivací. Proto se v rámci různých projektů zasadili o to, aby každá rolnická rodina na 25% svých polností vysadila jiné plodiny než koku, která je jejich hlavním zdrojem příjmů.¹⁸⁶

Podíváme-li se na současnou situaci, hnutí FARC se pokouší v rámci mírového jednání s vládou zasadit o okamžitou legalizaci drog pro lékařské a průmyslové využití. Otázkou zůstává, zda chce FARC prosadit tyto změny za účelem zákonných finančních zisků pro rolnictvo, nebo se pouze snaží zlegalizovat jeden článek obchodu s narkotiky (ať již ve prospěch boje za agrární reformy či za jiným cílem).

Případ kultivace koky v Bolívii je více než příkladný. Dne 11.1.2013 byla v Bolívii v rámci integrace Bolívie do Úmluvy *Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances* legalizována koka pro lékařské a průmyslové účely.¹⁸⁷ Bolívie se tak zavázala likvidovat ilegální kokovou výsadbu v rámci boje proti obchodu s narkotiky. Pro

kokainu z Evropy nebo z USA. In FREYE, Enno – LEVY, Joseph V. *Pharmacology and Abuse of Cocaine, Amphetamines, Ecstasy and Related Designer Drugs. A Comprehensive Review on their Mode of Action, Treatment of Abuse and Intoxication*. New York: Springer-Verlag, 2009, s. 29-35; GARRIDO, Alberto. *Guerrilla y Plan Colombia. Hablan las FARC y el ELN*. Caracas, 2001, s. 53.

¹⁸⁶BRITTAİN, James J. *Revolutionary Social Change in Colombia. The Origin and Direction of the FARC-EP*. London: Pluto Press, 2010, s. 108-114.

zemědělce pěstující koku je však zdaleka nejvýnosnější prodat koku na výrobu kokainové pasty či se na výrobě kokainové pasty přímo podílet. Proto se tedy částečná legalizace koky pro lékařské a průmyslové využití (v případě Bolívie jde spíše o kulturní záležitost) nedá pokládat za řešení problému. Dané opatření situaci spíše komplikuje, jelikož zemědělci mohou legálně pěstovat plodinu a celou sklizeň (či pouze její část, což zaručí neprůhlednost jejich podnikání) pak potají prodat drogovým překupníkům.

V Kolumbii by legalizace pěstování koky nemusela v souvislosti s levicovou gerilou způsobit zásadní změny. Představitelé hnutí FARC by mohli poukazovat na to, že koka, na kterou uvalují svou „revoluční“ daň, je plodina jako kterákoli jiná. Tajně by však pokračovala (snad ve větší míře) jejich účast na obchodu s kokainem, jež se snaží vehementně dementovat tím, že pouze hájí zájmy venkovského obyvatelstva a že nemají zájem se významněji angažovat v drogovém průmyslu. *Comandante* Fernando Caicedo se v rozhovoru nechal slyšet: „Náš rozvoj není založený na pěstování ilegálních plodin, ve skutečnosti se v době vzniku FARC nic takového nepěstovalo. Hnutí by se muselo rozvíjet, i kdyby neexistovaly ilegální plodiny. Zároveň by se muselo uchýlit k jiným způsobům. Je možné, že v oblastech, kde se sází koka, by se pěstovala kukuřice. Žili bychom pak z kukuřice.“¹⁸⁸

FARC však nežije z kokové produkce, ale ze zdaňování kultivace koky a výroby kokainové pasty (čímž vytváří jeden z článků drogového průmyslu). Pokud by nebyl obchod s narkotiky čím dál výhodnější, drželi by se revolucionáři hnutí FARC klasických aktivit jako jsou únosy a vydírání, od nichž upouštějí. Legalizace by mohla v obecné rovině u jednotlivých rolníků způsobit podobnou „neprůkaznost“ legálního obchodování s kokovými listy jako v Bolívii. Nikterak by nepřispěla ke stabilizaci bezpečnosti v zemi, naopak by mohla stát ekonomicky poškodit.

¹⁸⁷Bolívia: Morales celebra aceptación del ancestral mascado de hoja de coca por la ONU [online]. *Infolatam*, La Paz [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.infolatam.com/2013/01/13/bolivia-morales-celebra-aceptacion-del-ancestral-mascado-de-hoja-de-coca-por-la-onu/>.

¹⁸⁸FERRO MEDINA, Juan Guillermo – URIBE RAMÓN, Graciela. *El orden de la guerra: Las FARC-EP entre la organización y la política*. Bogotá: CEJA, 2002, s. 96.

3.6 Provázanost vztahů drogového průmyslu v Kolumbii

Je nutné si uvědomit, že střední a větší obchodníci s narkotiky investují svůj kapitál zejména ve venkovských oblastech, kde skupují tu nejlepší zemědělskou půdu. Tím de facto provádějí jakousi zemědělskou proti-reformu. Ve svém důsledku tak díky obchodu s kokainem dochází k větší akumulaci půdy v rukou hrstky vyvolených. Hromadění kapitálu společně s agresivitou levicových hnutí v daných regionech Kolumbie přispívá k fenoménu nucené migrace (či přemísťování) venkovského obyvatelstva. Noví velkostatkáři (mafíánského původu) uzavírají spojení s polovojenskými oddíly, které mají na jejich pozemcích udržovat pořádek a chránit jejich zájmy před ozbrojenou gerilou.¹⁸⁹ Z aktivní účasti hnutí FARC na obchodu s kokainem často nepřímo profitují i polovojenské oddíly, které jsou pod ochranou významných obchodníků s narkotiky. Mluvčí FARC pak omlouvají svou účast na obchodu s narkotiky tím, že zemědělci, jimž zdaňují úrodu a od nichž skupují kokainové polotovary, nemají jednoduše na výběr, protože kultivace klasických plodin je maximálně nerentabilní. (Kdyby platili stejně za maniok nebo kukuřici, pěstovali by chudí venkované tyto plodiny.) Tato ilegální činnost generuje pravděpodobně největší množství finančních prostředků pro politický boj levicové gerily. Hnutí FARC tak nepřímo přináší zisky osobám, které lze v současnosti považovat za období původců majetkových nerovností, tedy velkostatkářů s rozsáhlými pozemky vykořisťujícími rolníky (viz příloha č. 17). Lze tak s nadsázkou říci, že síla ekonomických zájmů levicové gerily začíná převládat nad solidaritou s částí populace, za jejíž práva se hnutí staví a osud hnutí FARC se začíná podobat vtipu o tom, z čeho vzešel a k čemu došel socialismus, a totiž z kapitalismu ke... kapitalismu.

¹⁸⁹PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 127.

4. Fenomén terorismu v Kolumbii a kriminalizace gerilového hnutí

4.1 Problematika transformace hnutí FARC

Cílem této kapitoly je definovat a klasifikovat hnutí FARC za využití teorie partyzánského odboje, sociologických studií a charakteristiky teroristických organizací. Zařazení a definování tak proměnlivého fenoménu, jímž se FARC stal, je velmi nejisté, jelikož kolumbijské gerilové uskupení se neustále přetváří pod vlivem sociálních, ekonomických, politických či geografických faktorů.

Jak uvádí Daniel Pécaut, je nasnadě otázka, zda hnutí FARC upřednostněním své vojenské strategie potvrdilo svou neschopnost adaptovat se na politické podmínky současnosti.¹⁹⁰ Politickou angažovanost FARC v posledních letech (po přelomu milénia) ovlivňuje mnoho činitelů, které v této kapitole podrobíme detailnímu rozboru. Pokusíme se tak zjistit, do jaké míry se může v současné době hnutí FARC stále ještě považovat za politického aktéra.

Až do rozkolu s Komunistickou stranou Kolumbie v osmdesátých letech se hnutí FARC nemuselo starat o svou politickou agendu a prostřednictvím PCC přijímalo nařízení přicházející s Moskvy. Zásadně se tak, jak tendence v ruské komunistické straně naznačovaly, vyhýbalo čínskému komunismu a socialistickým avantýrám ve stylu Che Guevarova *foquismu*.¹⁹¹

Ať již byla finanční podpora ze strany Kremlu jakákoli, nelze v globálním měřítku popřít větší napojení ideologicky motivovaných revolučních skupin na organizovaný zločin. Užší sepetí s organizovaným zločinem pochopitelně přímo neimplikuje vyprázdněnost ideologického základu, ale tendence k samoučelné akumulaci kapitálu nelze považovat za politický konstrukt vlád zemí zasažených ozbrojeným konfliktem.¹⁹²

¹⁹⁰PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Editorial Norma, 2008, s. 141.

¹⁹¹Tamtéž, s. 142.

¹⁹²CORNELL, Svante E. The Interaction of Narcotics and Conflict. *Journal of Peace Research*, Vol. 42, No. 6 (Nov., 2005). s. 753-754

4.2 FARC jako teroristická organizace

Gerilové uskupení FARC se v posledních patnácti letech v mezinárodním veřejném mínění vyprofilovalo jako teroristická organizace financovaná z obchodu s narkotiky. Nové nazírání na toto ozbrojené hnutí bylo podmíněno několika světovými událostmi a změnou vnímání fenoménu gerilového boje, jenž v současném světě pod tímto názvem ztrácí své místo a tlakem celosvětové politiky dochází k jeho předefinování.

Pokud terorismus představuje porušování mezinárodního humanitárního práva (*International Humanitarian Law / IHL*) a záměrné ohrožování životů civilních obyvatel, můžeme podle druhého protokolu Ženevských úmluv hnutí FARC považovat za teroristickou skupinu. Uskupení FARC totiž odmítlo otevřeně diskutovat o porušování lidských práv (únosy, popravy a domácí výroba zbraní), přičemž kritizuje vládu za obdobné přestupky. Před nástupem Álvaro Uribeho v roce 2002 se o terorismu ve spojitosti s Kolumbií mluvilo jen zřídka. Události po 11. září 2001 a volba Uribeho společně s novou protiteroristickou iniciativou podporovanou USA usnadnily předefinování postavení levicového hnutí FARC v rámci nového globálního boje proti terorismu. Tento prostředek dokázal popřít celkový historický rámec a přispěl tak k „odlidštění“ členů FARC a depolitizaci původu jejich křivdy. Jinými slovy, pokud uskupení FARC nebylo do té doby považováno za zločineckou skupinu, novými událostmi a náhledem na problematiku terorismu definitivně došlo k jednoznačné kriminalizaci tohoto hnutí.¹⁹³

Po atentátech 11. září 2001 se terorismus jako prostředek politické činnosti dočkal odsouzení. Klima nulové tolerance terorismu pak ještě utužily teroristické útoky v Madridu 11. března 2004. FARC, ELN a AUC figurují od roku 1997 v USA na seznamu teroristických skupin. V Evropě pak od roku 2002. Spojené státy americké usilují o vydání několika velitelů hnutí FARC za jejich údajnou účast na obchodu s narkotiky.¹⁹⁴ Tento druh financování a prakticky nevyčerpatelný zdroj peněz pro gerilu představuje hrozbu hned ve dvou rovinách:

1. V první řadě se hnutí FARC stává pro vládu nepřítelem hned dvakrát: (1) jako ozbrojené marxisticko-leninské hnutí s cílem převzít moc a nastolit spravedlivý „sociální stát“ a od

¹⁹³CHERNICK, Marc. FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 75.

¹⁹⁴PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 286-287.

konce osmdesátých let 20. století (2) jako stále mocnější a důležitější článek soukolí obchodu s drogami.

2. Narušení vnitřní morálky uskupení FARC spojené se získáváním prostředků z ilegálních zdrojů (zejména obchodem s narkotiky) a adaptováním mafiánské kultury vedením hnutí¹⁹⁵ (způsobené velkou rentabilitou obchodu s drogami) může pro FARC představovat větší nebezpečí, než se na první pohled zdá. Dobrý stav výzbroje povstalců vypovídá o nevyčerpatelnosti tohoto zdroje příjmů.¹⁹⁶ Hrstka povstalců, která svůj vojenský arzenál získávala při útocích na státní ozbrojené složky, se vyvinula v armádu s moderními puškami, samopaly, kulomety a s ručními protitankovými granátomety (RPG).¹⁹⁷

Události ze září roku 2001 zapříčinily změnu konceptu *Plan Colombia*. Ten opustil své původní zaměření na boj proti obchodu s narkotiky a svým cílem učinil levicovou gerilu a její představitele oficiálně nazval teroristy. Pod touto nálepkou se podařilo Američanům skrýt rozpolcenost vojenského plánu. Spojené státy americké se snažily rozbít rozsáhlou síť obchodu s drogami a zároveň se vypořádat s levicovými povstanci, kteří ohrožovali americké ekonomické zájmy na kolumbijském území (např. ELN a jejich nekončící útoky na ropovody).¹⁹⁸

Eduardo Pizarro, jenž se zabývá problematikou definování levicových geril v Kolumbii, došel k závěru, že klíčem k ustanovení, zda se hnutí FARC řadí mezi teroristické organizace, je míra užití teroristických akcí (viz 4.4).¹⁹⁹ K posouzení nám může posloužit i definice terorismu od Brendana O'Learyho a Johna Tirmana: „[Terorismus je] politicky motivované

¹⁹⁵PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 288.

¹⁹⁶INSIGHTCRIME. *Inside the FARC, After 'Mono Jojoy'* [online video]. Youtube.com. 2. května 2011 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.youtube.com/watch?v=zlrif_NDe-Lo; PENHAUL, Karl. *Video FARC frente 15 – Romeo Langlois – Abril 30 2012* [online video]. Youtube.com. 6. května 2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=6VH-K1k7EM4>.

¹⁹⁷Proměnu nelze přisuzovat výhradně financování z obchodu s narkotiky. Velká část finančních prostředků stále pochází z únosů a žádostí o výkupné. In DUNCAN, Gustavo. *Narcotraficantes, mafiosos y guerreros. Historia de una subordinación*. In DUNCAN, Gustavo; VARGAS, Ricardo et al. *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*. Bogotá: Fundación Seguridad y Democracia, 2005, s. 55.

¹⁹⁸ROJAS, Diana Marcela. *Estados Unidos y la guerra en Colombia*. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 54.

¹⁹⁹PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 135.

násilí, které si záměrně vybírá za terč útoku civilisty.²⁰⁰ Základní kritérium pro určení „stupně terorismu“ daného ozbrojeného hnutí by měla být míra lhostejnosti vůči vedlejším škodám jejich působení, jinými slovy nezáměrným či nepředvídaným civilním ztrátám, které jsou způsobeny jejich vojenskými operacemi. Eduardo Pizarro se domnívá, že u příslušníků hnutí FARC začíná být čím dál patrnější absence jakéhokoli znepokojení vyvolaného smrtí civilistů, kteří se stali obětí výbušnin či zběhlých kulek určených příslušníkům policejního, armádního či státního aparátu.²⁰¹

4.3 Definice partyzánského boje podle Carla Schmitta

Jestliže se pokoušíme vymezit hnutí FARC v rámci pojmu terorismus, nesmíme opomenout definovat samotný gerilový boj v zájmu efektivnějšího porovnání a analýzy těchto dvou historicko-sociologických jevů. Snadněji pak dosáhneme zasazení konkrétního případu usklopení FARC do kontextu.

Známý německý politolog a filozof Carl Schmitt ve své knize z roku 1963 *The Theory of the Partisan* stanovuje definici pro partyzánský boj v pěti bodech:

1. Partyzán v kontrastu s běžným vojákem ve zbroji je jedinec bez vojenského výcviku konvenčně či nekonvenčně vyzbrojený.
2. Partyzán se musí ztotožňovat s politickou vizí, kterou představuje politická strana či skupina jednající ve prospěch vytyčeného politického projektu.
3. Partyzáni se vyznačují svou schopností mobility. Větší i menší útoky ze zálohy a jiné nečekané výpady ustanovují podstatu jejich vojenských akcí.
4. Partyzán musí mít bezpodmínečně blízký vztah s obyvatelstvem daného regionu.
5. Partyzán je fenomén výlučně nezákonný.²⁰²

²⁰⁰O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. Introduction. Thinking About Durable Political Violence. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 6.

²⁰¹PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 149.

²⁰²SCHMITT, Carl. *The Theory of the Partisan. A Commentary/Remark on the Concept of the Political* [online]. Michigan: Michigan State University Press, 2004, s. 9-14. [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://obinfonet.ro/docs/tpnt/tpntres/cschmitt-theory-of-the-partisan.pdf>.

Partyzánský boj v moderním (zejména evropském) vnímání evokuje obraz ozbrojeného odboje hájícího národní zájmy či osvobození z područí nacistické okupace za druhé světové války. Jak píše Eduardo Pizarro ve svém emailu ze dne 21.3.2013 „termín partyzán je úzce spjatý s odbojem proti nacistické okupaci a domnívám se, že by se neměl používat v jiném kontextu.“²⁰³ Zároveň však Pizarro používá definici partyzána ve své knize *Insurgencia sin revolución* v kapitole zabývající se sociologií gerilových hnutí. Zde vysvětluje původ partyzánského (či gerilového) boje) a nastiňuje sociologické pozadí tohoto fenoménu v historickém kontextu.²⁰⁴ Ačkoliv se Pizarro vymezuje vůči použití termínu partyzán či partyzánský boj v případě kolumbijského ozbrojeného revolučního hnutí, s čímž je nemožné nesouhlasit, je zajímavé porovnat Schmittovu nadčasovou definici partyzána (či člena gerily ve smyslu ozbrojeného boje v konfliktech 19. století či odboje za druhé světové války) s vnímáním gerilového boje v Kolumbii.

Obraz současného kolumbijského ozbrojeného člena gerily se v jednom až třech bodech rozchází se Schmittovou definicí. 1. a 5. rys plně odpovídají charakteristice kolumbijské gerily. Opomineme-li polemiku o pravosti a upřímnosti politického přesvědčení kolumbijských partyzánů (či členů gerilových uskupení), je v bodě 3. obtížné určit, do jaké míry se v posledních letech příslušníci FARC věnují vojenským operacím, jež jsou přímo podloženy politickým programem, tedy útokům ze zálohy, léčkám atd. Nepočítáme-li únosy a bombové atentáty, k nimž dochází s nižší frekvencí, lze říci, že FARC veškerou svou vojenskou aktivitu soustředí do oblastí kokových polí, kde chrání svá území. Spíše než politické zájmy (tedy blahobyt venkovského obyvatelstva) řeší své finanční zájmy. Pokud jsou body 2. a 3. polemické a vyžadují zevrubnější analýzu, pak 4. bod kolumbijská gerila jednoduše nesplňuje. Jak jsme již poukázali v první kapitole, chybí hnutí FARC užší sepetí s obyvateli několika regionů, v nichž operují. Podpora místního rolnictva je pak často nedobrovolná či přímo vynucená. Tato nejednotnost levicové gerily má několik důvodů. Část lze přičíst neschopnosti liberálních a komunistických geril, které se nedokázaly v padesátých letech dohodnout. Po oficiálním vzniku prvních revolučních hnutí došlo na rozsáhlém území Kolumbie v průběhu let k fragmentaci ozbrojených skupin. Každý region je navíc kulturně

²⁰³PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Consulta acerca de los archivos* [online]. 21. března 2013 11:50; [cit. 2013-03-22]. Osobní komunikace.

²⁰⁴PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Insurgencia sin revolución: La guerrilla en Colombia en una perspectiva comparada*. Bogotá: Tercer Mundo Editores. IEPRI, 1996, s. 41-88.

odlišný a tradice lidových bojů se tak mezi departamenty diametrálně liší. Jen stěžejí člen gerily z oblasti Llano plně pochopí problémy tradičně zemědělské oblasti Tolima na jihu země.²⁰⁵

Ačkoliv kniha Carla Schmitta, teoretika partyzánského boje 19. století a první poloviny 20. století, může působit neaktuálně, nelze jí upřít nadčasovost. Z hlediska Schmitta je v případě hnutí FARC možné pozorovat jasné rysy transformace a pomalé vytrácení ideologického základu hnutí.

4.4 Sociologická klasifikace gerilového hnutí podle Pizarra Leongómeze

Eduardo Pizarro Leongómez ve své publikaci *Insurgencia sin revolución: La guerrilla en Colombia en una perspectiva comparada* rozlišuje ze sociologického hlediska tři typy povstaleckých skupin: gerilu sociální (*guerrilla social*), gerilu stranickou (*guerrilla de partido*) a gerilu vojenskou (*guerrilla militar*). Na rozdíl od jiných klasifikací se toto sociologické třídění pokouší proniknout hlouběji do struktur gerilového hnutí a do principů fungování ozbrojených revolučních skupin na základě analýzy znaků, jež vykazují.²⁰⁶

Sociální gerila představuje hnutí vycházející z nároků určité společenské vrstvy či skupiny, jejíž protest nabude rozměrů ozbrojeného odporu. Stranická gerila je činitel podřízený politickému projektu určité politické strany (legální či ilegální) a její ideologii. Vojenská gerila zůstává modalitou profesionální gerily často složené z žoldáků, bývalých vojáků, zločinců či členů s vojenským výcvikem. Takové hnutí pak není dostatečně motivováno politickými či sociálními otázkami.

Většina povstaleckých hnutí nepředstavuje jeden vyhraněný druh gerily (podle této klasifikace), ale je kombinací dvou nebo všech tří typů ozbrojených uskupení. Procentuálně vyjádřit, nakolik konkrétní ozbrojené hnutí vykazuje rysy jednotlivých typů, je navýsost obtížné, ne-li nemožné. Dosáhne-li ovšem ozbrojené uskupení zastoupení rysů všech tří typů

²⁰⁵PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 1966): De la autodefensa a la combinación de todas las formas de lucha*. Bogotá: Tercer Mundo Editores, 1991, s. 86-87; CASAS, Ulises. *De la guerrilla liberal a la guerrilla comunista* [monografie online]. www.escuelaideologica.org. Bogotá, 1987 [cit. 2013-03-22]. s. 113-127. Dostupné z: <http://escuelaideologica.org/php/pdf/472.pdf>.

²⁰⁶PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Insurgencia sin revolución: La guerrilla en Colombia en una perspectiva comparada*. Bogotá: Tercer Mundo Editores. IEPRI, 1996, s. 57.

a ty pak rovnoměrně rozvíjí, jeho potenciální šance na úspěch závratně stoupají a gerila může dát na obsazeném území vzniknout primitivnímu státnímu zřízení.²⁰⁷

Kolumbijské levicové ozbrojené hnutí FARC ve své zárodečné fázi působí jako sociální gerila, jež bojuje proti dědictví koloniálního systému v otázkách agrárních reforem.²⁰⁸ Platnost této hypotézy potvrzuje analýza událostí předcházejících vzniku FARC (viz 1. kapitola). Na rozdíl od jiných revolučních hnutí není žádná z povstaleckých skupin operujících na území Kolumbie celostátní záležitostí. Vždy se jednalo o nejvíce diskriminované regiony, kde existovaly podmínky pro sociální revoltu. Ne vždy jsou totiž vesničané ochotni přijmout cizí autoritu, která navíc operuje v ilegalitě a vystavit se agresi ze strany státu.

Již před vznikem hnutí FARC existovala patrná snaha Komunistické strany Kolumbie ovládnout rolnická hnutí a vyvolat vlnu revolučních nepokojů, která by skoncovala s kolumbijskou vládou. Komunisté se po vzniku gerilových skupin chopili své šance a zaštitili ideologicky FARC. Hnutí FARC se tedy od svého zrodu jeví jako stranická gerila s prenatálními rysy gerily sociální vzhledem k primárním příčinám celé společensko-politické situace – tedy problematice agrárních reforem.

Masivnější militarizace a vytrácení ideologického základu jsou dva nevyvratitelné jevy posledních let fungování uskupení FARC. Gerila sice vehementně prosazuje platnost svého politického programu, svou činností ovšem své politické cíle a přesvědčení často diskredituje. Rysy stranické a sociální gerily ustupují do pozadí a od konce osmdesátých let se do popředí stále více dostávají znaky gerily vojenské (nebo stranické gerily, jejíž politický program pozbývá platnosti a začíná se vytrácet). Rozpad SSSR, smrt Jacoba Arenase a rozchod s Komunistickou stranou Kolumbie hnutí výrazně ideologicky a politicky oslabily. Místo PCC sice vznikla Tajná komunistická strana Kolumbie (PCCC) a nástroj propagandy zvaný *Movimiento Bolivariano*, avšak tyto orgány jsou chabou náhražkou oněch tří velkých ztrát, které hnutí FARC utrpělo na organizační úrovni.

²⁰⁷PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Insurgencia sin revolución: La guerrilla en Colombia en una perspectiva comparada*. Bogotá: Tercer Mundo Editores. IEPRI, 1996, s. 58.

²⁰⁸Původ rolnických hnutí žádajících agrární reformy a prakticky okamžité předání neobdělávané půdy bezzemkům a venkovskému obyvatelstvu bez prostředků a majetku se datuje zpět do druhé dekády 20. století. Ačkoliv se stát pokoušel provést agrární reformy již ve třicátých letech 20. století (López Pumarejo), vytvořily tyto iniciativy dokonalý podnět pro vytvoření prvních gerilových skupin (viz 1. kapitola).

Právě zde vstupuje do hry třetí druh gerily – vojenská. Podle Eduarda Pizarra Leongómeze má vojenská gerila následující charakteristické rysy:

1. Její ozbrojený odpor je podněcován politickou iniciativou, ovšem vztah s tradicí boje určité společenské skupiny se vytrácí.
2. Hnutí je řízeno především vojenskými činiteli, politický aparát je podřízen aparátu vojenskému a vyjednávání s nepřítelem téměř neexistuje.
3. Taková gerila legitimizuje svou sounáležitost s danou společenskou skupinou neoprávněným vynucováním a zastrašováním (na rozdíl od stranické, která využívá ideologii a sociální, jejímž pojítkem jsou zájmy či hodnoty společné s určenou sociální skupinou).
4. Další rys představuje spojitost hnutí s regionem. V případě vojenské gerily se tento vztah omezuje na pouhou mobilitu, přičemž však může v určitých oblastech dojít k institucionalizaci hnutí.
5. Vojenská gerila využívá metody teroristických útoků pouze jako taktického prostředku. Nejedná se o masivní využití terorismu jako strategie,²⁰⁹ která by se pokoušela o globální rozvrácení státních institucí.²¹⁰

Uskupení FARC ve světle událostí od konce osmdesátých let do současnosti ztrácí rysy stranické a sociální gerily a nabývá v čím dál jasnějších konturách charakteru vojenské gerily. V prvním bodě typických znaků vojenské gerily se hnutí FARC prakticky ztotožňuje s trendem vytrácení politického povědomí a slábnoucími vztahy s venkovany, kteří začínají překonávat zášť vůči státu a jejich kolektivní vědomí na nich páchané nespravedlnosti (ze strany státu) se začíná s novou generací vytrácet. Vysoká míra globalizace současného světa navíc zvyšuje jejich informovanost a nevystavuje je tak subjektivnímu pohledu levicové gerily na problematiku agrárních reforem. Dalším nevyvratitelným faktem zůstává obsazování nových regionů (to již v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století), kde nebyla tradice venkovských protestů tak silná či vůbec neexistovala. Venkované z nově okupovaných oblastí

²⁰⁹Podle definice generála Carla von Clausewitze je taktika teorií využití vojenské síly v bitvě a strategie se definuje jako teorie užití bitev za účelem vítězství ve válce. In CLAUSEWITZ, Carl von. *On war*. London: Kegan Paul, Trench, Trübner & CO. LTD., 1908.

²¹⁰PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Insurgencia sin revolución: La guerrilla en Colombia en una perspectiva comparada*. Bogotá: Tercer Mundo Editores. IEPRI, 1996, s. 59, 61.

buď hnutí FARC museli podporovat či se k němu hlásili nebo dokonce narukovali z čistě ekonomických a ne ideologických důvodů (viz 1.9). Čím větší počet takto nepřesvědčených členů, tím rychleji se vytrácí původní politický cíl gerily a ta poté sklouzává k pouhému zajištění kontinuity boje, který po více než půl století existence ztrácí smysl bytí.

Druhý znak vojenské gerily se může v případě FARC jevit jako značně polemický. Vůdčí osobnosti této levicové gerily byli a jsou muži skutečně militantního ražení. Již několikrát zmiňovaný ideolog uskupení FARC Jacobo Arenas po dlouhou dobu (od zrodu FARC až do své smrti v roce 1990) vytvářel protiváhu svým vojensky naladěným kolegům, zejména pak Marulandovi. S přihlédnutím k dění v posledních pěti letech, utrpělo hnutí FARC další velké ztráty v řadách nejvyšších velitelů (Iván Ríos † 3. března 2008, Raúl Reyes † 1. května 2008, Manuel Marulanda Vélez zvaný Tirofijo † 26. května 2008, Jorge Briceño Suárez aka Mono Jojoy † 22. září 2010 a naposledy Alfonso Cano † 4. listopadu 2011). S výjimkou Alfonsa Cana Ivána Ríose se jednalo o členy původem z venkovských poměrů s minimálním vzděláním. Současný mluvčí hnutí FARC Iván Márquez (vlastním jménem Luciano Marín Arango) postrádá ideologickou fundovanost svého předchůdce (Jacoba Arenase) a nepůsobí jako politický činitel, který by doplňoval svůj vojenský protějšek (viz Arenas a Tirofijo), ale stal se vůdcem univerzálním.

Iván Márquez pochází z regionu Florencia ležící v oblasti Caquetá, která byla tradiční baštou hnutí FARC. Po ukončení střední školy studoval jeden semestr filozofii v Bogotě. Odtud se pak vrátil zpět do Caquetu a v oblasti s velkým množstvím kokových polí a ilegálních laboratoří na výrobu kokainové pasty působil zhruba dva roky jako učitel. Současně se stal militantním straníkem Komunistické mládeže Kolumbie (*Juventud Comunista Colombiana* neboli JUCO). Tímto způsobem stále více pronikal do revolučního boje, aby se nakonec stal členem sekretariátu FARC v oblasti Caquetá, kde rozvíjel svou politickou činnost při organizaci komunit. Po smrti Jacoba Arenase byl zvolen členem hlavního sekretariátu FARC a strávil mnoho let v čele divize v oblasti Antioquia (*Bloque José María Córdoba*) doprovázen jedním ze zakládajících členů hnutí FARC Efraínem Guzmánem. V období mírového jednání s prezidentem Pastranou na přelomu tisíciletí se Márquez stal členem Kongresu za Vlasteneckou unii (*Unión Patriótica*). V současnosti je Iván Márquez hlavním mluvčím uskupení FARC na mírových jednáních s kolumbijskou vládou v norském Oslu a kubánské Havaně, kde v rozhovoru s Dickem Emanuelssonem mimo jiné prohlásil, že

jedinou možnou reakcí na ignoranci vlády, která odmítá naslouchat kolumbijskému lidu, je celoplošná mobilizace Kolumbie. Márquez tak dal jednoznačně najevo nedůvěru ve vyjednávání a vyjádřil své přesvědčení, že jediné možné řešení je ozbrojený boj.²¹¹

V roce 1961 Komunistická strana Kolumbie odsouhlasila koncept „kombinace všech forem revolučního boje“ a pár let poté vzniklo hnutí FARC. Ve svých počátcích bylo hnutí závislé na komunistických doktrínách PCC a jeho vojenské operace byly přímo podřízené politické straně. Způsobem přímé podřízenosti politické straně systém fungoval až do masakru Vlastenecké unie v roce 1990. Rok po pádu SSSR, který narušil integritu samotné PCC, zanikla politická strana UP (Vlastenecká unie) a zemřel ideolog Jacobo Arenas. Militantní členové UP, kteří patřili i do řad hnutí FARC (např. Iván Márquez), si uvědomili svou zranitelnost při práci ve veřejném sektoru, jež byla pro vládu neslučitelná s ilegální aktivitou ozbrojeného boje.

První polovina devadesátých let předznamenala rozchod s oslabenou PCC. Model „kombinace všech forem boje“, jak se někteří analytici domnívají, nezmizel, nýbrž prošel transformací. Z dualistického systému činnosti legální – činnosti vojenské se změnil na systém protipólů tajné politické organizace (PCCC) – ozbrojeného hnutí. Podle výpovědi bývalého člena řízení PCC Álvara Delgada začal Jacobo Arenas ke konci svého života pochybovat o funkčnosti podřízení gerily stranickým zájmům a o smyslu legálního politického působení. Považoval vedení strany za neschopné a snažil se přesvědčit PCC, aby se vydala cestou ozbrojeného boje. Sám Arenas pocítil rozčarování nad nikam nevedoucím politickým snažením Komunistické strany Kolumbie a místo politického činitele hnutí vyplnil po jeho smrti militantní Marulanda. Rok konání VIII. konference hnutí FARC (1993) přinesl pravděpodobně nejradikálnější změny od samotného vzniku uskupení.²¹² Kromě definitivního rozchodu s Komunistickou stranou Kolumbie se uskupení, jak podotýká León Valencia, rozhodlo pro cestu ozbrojeného boje: „Padlo rozhodnutí vrhnout se naplno do války, zanechat veškerého legálního politického projevu a vsadit na sílu zbraní. Bylo také rozhodnuto netrvat

²¹¹EMANUELSSON, Dick. *Entrevista exclusiva al comandante guerrillero Iván Márquez en la Habana* [online video]. Youtube.com. 14. listopadu 2012 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Jll10my1yxs>.

²¹²PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 214-215.

na demokratizaci hnutí a na získávání dalšího prostoru pro účely rozvoje politické činnosti. [...] Hnutí FARC se chystalo dát politice sbohem.²¹³

V tomto bodě se tak FARC od roku 1993 může ztotožnit s modelem vojenské gerily, jelikož vedení jednomyslně upřednostnilo ozbrojený boj nad mírovým politickým řešením a náhradní orgány PCCC a MB jsou pouhými „pseudopolitickými“ odnožemi řízenými uskupením FARC. Ulises Casas zastává názor, že by gerila měla mít politické jádro a bez této podmínky nemůže mít historický přesah. Politický program je rozhodující a vojenská složka pak podřazená tomuto programu.²¹⁴ V současnosti však situace vypadá zcela odlišně.

Povstalci levicové gerily vyvíjeli po dlouhou dobu pouze vojenskou činnost. Náhle v roce 2012 členové sekretariátu, ať už jsou jejich úmysly jakékoli, znovu přijmuli možnost mírového jednání k prosazení svého politického programu bez ohledu na oprávněnost svých nároků. Snad si po letech důrazné bezpečnostní politiky prezidenta Uribeho²¹⁵ gerila uvědomila, že výlučně ozbrojený boj je spíše předzvěstí zkázy než cestou k úspěchu.

V rozhovoru s Dickem Emanuelssonem ze 14. listopadu 2012 Iván Márquez s přesvědčením prohlašuje, že uskupení FARC má silnou podporu mezi obyvatelstvem, a to jak venkovským, tak městským. Márquez tvrdí, že nedokázal porozumět nenávisti ze strany státu při nezdařilém mírovém jednání a neúspěchu Vlastenecké unie, která byla rozpuštěna a gerila se musela navrátit zpět do hor. Podle jeho názoru mohlo hnutí FARC rozvíjet otevřenou politickou aktivitu, ale tato snaha byla zmařena (slovy Ivána Márqueze) „nepřáteli míru“, tedy kolumbijskou armádou. Vínou dává zejména reakčním sférám armády, které napomohly vzniku fenoménu polovojenských oddílů. Tyto skupiny, jak tvrdí Márquez, představují strategii samotného státu, jejímž účelem bylo za využití násilí oslabit podporu

²¹³VALENCIA, León. *Adiós a la política, bienvenida la guerra. Secretos de un malogrado proceso de paz*. Bogotá: Intermedio Editores, 2002, s. 107.

²¹⁴CASAS, Ulises. *De la guerrilla liberal a la guerrilla comunista* [monografie online]. www.escuelaideologica.org. Bogotá, 1987 [cit. 2013-03-22]. s. 14. Dostupné z: <http://escuelaideologica.org/php/pdf/472.pdf>.

²¹⁵Od konce devadesátých let 20. století došlo v kolumbijské armádě za vydatné podpory ze strany USA k zásadním reformám zahrnujícím mimo jiné modernizaci vojenské techniky – dominance vzdušného prostoru, zlepšená mobilita armády a její reakční doba, technologie umožňující noční operace a propracovaná zpravodajská síť. V letech 1998 až 2002 se kolumbijská armáda rozrostla o 60% na 132 000 vojáků (z nich 55 000 profesionálních vojáků). Na konci Uribeho mandátu armádní sbor čítal na 283 000 vojáků a policejní aparát tvořilo 159 000 zaměstnanců. In *Colombia: Peace at last?* [online]. Bogotá: International Crisis Group, Latin America Report N°45, 25 September 2012 [cit. 2013-03-25]. s. 2. Dostupné z: <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/latin-america/colombia/045-colombia-peace-at-last.pdf>.

levicové gerily mezi civilním obyvatelstvem. Márquez zachází tak daleko, že přirovnává chování hlavy státu k Hitlerovi.²¹⁶ Z Márquezova pohledu na problémy, které zmítají Kolumbií, lze vyvodit, že FARC se v bodě číslo 3 svými rysy blíží sociální gerile kombinované s gerilou stranickou. Nelze však opominout fakt, že hnutí v mnoha regionech nemá tradici a venkované jsou nuceni s gerilou vyjít po dobrém či po zlém a často s ní spolupracují jen z ekonomických důvodů. Je obtížné (ne-li nemožné) určit, zda se více násilností dopustili povstalci hnutí FARC nebo příslušníci polovojských oddílů. Tyto oddíly vznikly jako reakce na zabytí půdy a majetku střední a vyšší vrstvy prováděné levicovou gerilou. Jsou-li polovojské skupiny důsledkem krátkozrakého a nedomyšleného jednání uskupení FARC, pak gerila nemůže popřít část viny na násilnostech, které páchají polovojské oddíly na venkovském obyvatelstvu.

Hnutí FARC má svůj původ v regionu Marquetalia, ale podařilo se mu rozšířit do mnoha rurálních oblastí Kolumbie. Ačkoliv se povstalci v mnoha komunitách úspěšně institucionalizovali²¹⁷ a prakticky suplují funkce státu (zejména v otázkách sociálních a zdravotnických služeb), jedná se na většině území o mobilní jednotky, jež neustále putují z bezpečnostních důvodů. V tomto ohledu lze tedy FARC alespoň částečně klasifikovat jako gerilu vojenskou v souladu s bodem číslo 4.

Poslední bod se zabývá obtížně posouditelnou záležitostí využití teroristických prostředků v ozbrojeném boji. Na pomyslné ose proměny ozbrojeného hnutí gerilového charakteru se vojenská gerila nachází na samém přechodu od gerily sociálního a stranického typu k teroristické organizaci. Hnutí vykazující rysy vojenské gerily využívá pro dosažení svých cílů metod teroristických útoků jako taktických prostředků. Teroristické útoky, ke kterým se FARC bezpochyby uchyluje, jsou stále ještě taktickými prostředky. Mnohokrát za dobu své existence však gerila při masivních útocích zanechala dojem, že od taktických prostředků chybí jen krůček k převzetí teroristických aktivit jako nové strategie. Takové definitivní metamorfóze by pravděpodobně předcházelo zužování řad uskupení, vytrácení ideologických základů (k čemuž bezesporu již dochází) a radikální militarizace.

²¹⁶EMANUELSSON, Dick. *Entrevista exclusiva al comandante guerrillero Iván Márquez en la Habana* [online video]. Youtube.com. 14. listopadu 2012 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Jll10my1yxs>.

²¹⁷BRITTAİN, James J. *Revolutionary Social Change in Colombia. The Origin and Direction of the FARC-EP*. London: Pluto Press, 2010, s. 29-30, 57-59, 156-157, 178-184.

4.5 Závěrečné pojednání

Výroční zpráva *Peace and Conflict 2005* střediska Center for International Development and Conflict Management na Marylandské univerzitě nabízí několik zajímavých vhledů do problematiky terorismu. Terorismus je globální hrozba v asociaci s válkou a coby vyhraněná forma politického násilí jako taková je relativně málo efektivní metodou.²¹⁸

Ve zveřejněné příručce CIA z roku 1980 zvané *Guide to the Analysis of Insurgency* se řadí terorismus a gerilová činnost pod tzv. *insurgency* (povstání). Tento termín je pak definován následovně: „Povstání je vleklá politicko-vojenská činnost vyvíjená za účelem získání úplné nebo částečné kontroly nad prostředky dané země za využití neoficiálních vojenských sil a ilegálních politických organizací. Cílem povstalecké činnosti (zahrnující gerilovou válku, terorismus a politickou mobilizaci, např. propagandu, náборы, oficiální i utajenou politickou stranu a mezinárodní aktivity) je oslabit vládní moc a legitimnost vlády samotné, přičemž dochází k upevňování moci povstaleckých skupin, na něž je postupem času nahlíženo jako na legitimní formu vlády. Společným jmenovatelem většiny povstaleckých skupin je jejich touha po kontrole v dané oblasti. Tento cíl odlišuje povstalecké skupiny od výhradně teroristických organizací. Ty po svržení oficiální vlády neusilují o vytvoření politické struktury schopné ovládat dané území nebo zemi.“²¹⁹

Ať již hnutí FARC od konce devadesátých let vykazuje spíše rysy vojenské gerily (viz 4.4) a začíná se přibližovat teroristické organizaci či nikoliv, jen stěží lze vyvrátit fakt, že FARC v poslední době soustředí své vojenské aktivity na ochranu a zajištění fungování obchodu s kokainovou pastou a využívá metody spadající do kategorie terorismu.

Podle definice příručky CIA lze říci, že uskupení FARC nikdy za dobu své existence nevedlo čistě gerilovou válku, jelikož jeho vojenské operace byly doprovázeny taktickými teroristickými prostředky – únosy spojenými s dožadováním výkupného a využitím násilí jak proti státním činitelům, tak proti veřejnosti. Hnutí FARC nebylo považováno za teroristickou

²¹⁸CHERNICK, Marc. FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 388.

²¹⁹*Guide to the Analysis of Insurgency* [online]. Washington, D.C.: Central Intelligence Agency, 1980 [cit. 2013-03-24]. s. 2. Dostupné z: <http://www.fas.org/irp/cia/product/insurgency.pdf>.

organizaci až do druhé poloviny devadesátých let, ačkoliv využíval terorismus k dosažení svých politických předsevzetí. Příslušníci gerily totiž snahou rozšiřovat své pole působnosti v nových regionech dokazovali široké veřejnosti, že jejich cílem je skutečné převzetí moci v dané oblasti, resp. v celé zemi, nikoli pouhé vegetativní přiživování na ilegálním obchodu s narkotiky doprovázené občasnými teroristickými útoky, jež měly Kolumbii připomenout, že tato tzv. gerila je v zemi stále přítomná.²²⁰ Současný stav uskupení FARC však začíná odpovídat výše zmíněnému přežívání, které je paradoxně financováno z výnosů drogového obchodu fungujícího na principech tržní ekonomiky, která je vlastní společenské vrstvě, proti jejímž zájmům se FARC staví.

²²⁰Počet útoků na policejní a vojenské stanice či infrastrukturu je v současné době znatelně nižší než na počátku 21. století. In *Colombia: Peace at last?* [online]. Bogotá: International Crisis Group, Latin America Report N°45, 25 September 2012 [cit. 2013-03-25]. s. 3. Dostupné z: <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/latin-america/colombia/045-colombia-peace-at-last.pdf>.

5. Schéma vývoje hnutí FARC

5.1 Mechanismus tří základních složek gerilového uskupení

Na základě analýzy podstatných prvků hnutí FARC jsme došli k závěru, že tato levicová gerila, která v posledních dvaceti letech prochází zásadní proměnou, je vystavěna na třech důležitých pilířích, jež svým vlivem a provázaností určují budoucí směřování uskupení. Pilíř politický byl probrán z diachronního hlediska v první kapitole a v dalších kapitolách na něj bylo odkazováno jako na určující prvek podstatný pro správné fungování organizace.

Vojenskému aparátu a jeho proměnám byla věnována zejména čtvrtá kapitola zabývající se mimo jiné otázkami terorismu a definováním a klasifikací uskupení FARC v jeho současné podobě. Právě vojenská složka FARC se v posledních letech ukazuje jako relevantní činitel pro další vývoj tohoto ozbrojeného hnutí.

Poslední částí – nosníkem skupiny FARC je jeho ekonomická složka, která byla podrobena rozboru v kapitole třetí. Ukázalo se, že složka se zdánlivě nejmenším možným vlivem na chod organizace narušuje nepřímým a obtížně prokazatelným způsobem rovnováhu všech tří základních složek, ovlivňuje fungování uskupení a v důsledku i to, jak je hnutí FARC vnímáno veřejností.

V posledních pětadvaceti letech působí na vývoj uskupení FARC různou měrou řada událostí a faktorů, které mění toto ozbrojené hnutí a dávají mu novou formu. Patří mezi ně rozpad SSSR, rozchod FARC s PCC, smrt Arenase, obchod s narkotiky, zničení kartelů z Medellínu a Cali, neadekvátní přizpůsobení politického programu FARC současným podmínkám, modernizace společnosti, nepřímo pak ekonomický růst Kolumbie, větší míra pronikání státní správy do odlehlejších oblastí, kde tradičně operovalo hnutí FARC, reforma kolumbijské armády a modernizace jejího zbrojního arzenálu atd.

Juan Guillermo Ferro Medina a Graciela Uribe Ramón zastávají názor, že ideologický problém hnutí FARC nespočívá v jeho slabých politických základech, jak je ozbrojencům často vytýkáno, jelikož se řídí základními principy klasického marxismu-leninismu. Je však náročné adekvátně přizpůsobit tyto principy novým skutečnostem. Bez vhodné formulace se

stěží může objevit nový politický program.²²¹ Studie výše zmíněných autorů je z velké části založena na výpovědích členů FARC, což je na jednu stranu logické a nezbytné, ovšem rozhovory mohou být návodné a zavádějící. Proklamované politické ideály totiž bývají v rozporu s realitou Kolumbie – tou je ozbrojený boj, pronikání do obchodu s narkotiky a strach, jenž se šíří mezi civilním obyvatelstvem ve venkovských oblastech, kde má mít ozbrojené hnutí oporu a sympatie. Jinými slovy, uskupení FARC mělo od svého počátku nedostatečnou podporu obyvatelstva, nepůvodní politickou základnu a jeho příslušníci nepostačující ideologickou fundovanost. Hnutí se však dostalo záštity Komunistické strany Kolumbie a neoficiálně i Kremlu, takže jeho politický program nebyl až do pádu SSSR a rozkolu s PCC zpochybňován. Tato levicová gerila byla v devadesátých letech 20. století a na počátku 21. století na vzestupu a výrazně zhoršila situaci v zemi. Stále častěji se začalo poukazovat a upozorňovat na upozadění politického programu ozbrojeného hnutí. Teroristické útoky 11. září 2001 a nové nazírání na ozbrojená hnutí pak přiznaly pochybnosti související s tímto hnutím.

Francisco Gutiérrez v předmluvě publikace *El orden de la guerra: las FARC-EP, entre la organización y la política* zastává názor, že vysoká úroveň institucionalizace hnutí FARC zajistila jeho dlouhodobé přežití. Gerila je tak chráněna před rozpadem a kriminalizací, ke které by mohlo dojít zejména kvůli způsobu financování.²²² Hierarchizace a kompaktnost celého hnutí do jisté míry závisely na spojení s PCC a řízení z Kremlu. Uskupení FARC nemělo na rozdíl od jiných revolučních skupin kontinuální podporu městské intelektuální levice. Jestliže ji vůbec mělo, jak předáci hnutí přesvědčivě tvrdí, přišlo o ni po rozpadu Vlastenecké unie. V devadesátých letech 20. století se totiž gerila po nevydařeném vyjednávání s vládou stáhla zpět do hor a došlo k militarizaci celého hnutí.

Uskupení FARC nedokázalo úspěšně nahradit své dlouhodobé velitele a osobnosti, tj. Arenase a Marulandu a samovolně přejít z vedení založeném na kultu osobnosti na vedení byrokratické. V první dekádě 21. století došlo k obměně téměř celého vedení sekretariátu,²²³ ale dvě ikonické postavy této gerily (Arenase a Marulandu) již nikdo nahradit nedokázal.

²²¹FERRO MEDINA, Juan Guillermo – URIBE RAMÓN, Graciela. *El orden de la guerra: Las FARC-EP entre la organización y la política*. Bogotá: CEJA, 2002, s. 125.

²²²Tamtéž, s. 10.

²²³PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 213.

Hnutí FARC bylo od svého počátku řízeno několika vybranými jednotlivci a nikoli marxisticko-leninskou ideologií (viz 1. kapitola). Levicová gerila se adaptovala na nastalé podmínky, ale v průběhu devadesátých let 20. století a zejména po přelomu tisíciletí byly stále patrnější její ideologická rozmělněnost a příklon k ozbrojenému boji. Systematický úbytek v řadách vedení musel mít trvalý dopad na fungování gerily i navzdory již zmíněné vysoké míře institucionalizace.²²⁴

5.2 Proměna hierarchických vztahů

Tři dříve zmíněné základní složky se musí v rámci zachování statusu levicové gerily a její správné funkceschopnosti nacházet v rovnováze. Zároveň mezi sebou uchovávají vztahy, které jsou řízeny jistou hierarchií. Dojde-li k narušení rovnováhy či přeskupení v hierarchické souvztažnosti, změna vedení a fungování gerily je nevyhnutelná. To v důsledku ovlivní i náhled veřejnosti na ozbrojené uskupení.

Ustanovením tří základních složek a objasněním jejich rolí v mechanismu ozbrojeného hnutí jsme došli k závěru, že optimálně fungující gerilová organizace by měla mít následovně uspořádané hierarchické vztahy: politická složka zaštiťuje celé hnutí, rozhoduje o jeho chodu a jsou jí podřízeny zbývající složky – vojenská a ekonomická; vojenský element je nástrojem politického aparátu a měl by být nadřazen ekonomické složce, jelikož ta zajišťuje fungování celého uskupení (viz příloha č. 22).

První vztahové změny v uspořádání organizace lze pozorovat v devadesátých letech 20. století. Ještě před definitivním rozchodem PCC s hnutím FARC bylo pro aktivní členy gerily z důvodů bezpečnosti problematické účastnit se zasedání ústředního výboru PCC (*Comité Central*) a stejně tak obtížné pro straníky z PCC pravidelně se scházet v hlavním ústředním aparátu (*Estado Mayor Central*), kde se rozhodovalo o záležitostech týkajících se chodu uskupení FARC.²²⁵ Politická strana a její aparát tak začaly ztrácet kontrolu nad fungováním levicového hnutí a interakce mezi oběma orgány ochabovala. Rozkol PCC s uskupením FARC a vznik nových složek PCCC a MB, které byly podřízeny hlavnímu

²²⁴PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 286.

²²⁵Tamtéž, s. 225-226.

ústřednímu státu FARC, pak demonstrují dramatické otočení rolí. Aktivní členové ozbrojeného hnutí stanuli v čele dvou politických aparátů, do kterých se promítlo jejich militantní založení.

K posunu v hierarchické souvztažnosti nedošlo pouze mezi elementy politickým a vojenským, ale svou roli pozměnila i složka ekonomická. Jak z předchozích kapitol vyplývá, hnutí FARC jako finančně nezávislá organizace čerpá velkou část svých prostředků z obchodu s narkotiky. Ekonomická složka má v gerilovém uskupení obecně vzato zvláštní postavení, jelikož by v ideálním případě měla udržovat chod hnutí a zároveň nikterak neovlivňovat způsob jeho vedení. Stane-li se ekonomickou složkou z velké části drogový průmysl, který vychází z principů kapitalismu, stojí mimo zákon a navíc je napojený na mezinárodní organizovaný zločin, musí zákonitě na vedení takové organizace působit.

Za existence drogových kartelů z Medellínu a Cali se Pablo Escobar pokusil politicky angažovat a vláda se relativně rychle ohradila. S levicovou gerilou však v průběhu let stát jednal, jelikož uznal její ideologický základ a politický program. V současnosti, kdy se levicová gerila aktivněji podílí na obchodu s narkotiky, je pro vládní činitele stále obtížnější řešit tyto dva problémy jako jeden. Větší mírou zapojení do obchodu s kokainem, který na jiné frontě narušuje stabilitu a bezpečnost Kolumbie, začíná pomalu mizet ochota kolumbijského státu s hnutím vyjednávat. Provázanost obou fenoménů (levicové gerily a drogového obchodu) nicméně neimplikuje, že likvidací uskupení FARC dojde k oslabení či narušení obchodu s narkotiky.

Existence drogového průmyslu obecně komplikuje mírové řešení ozbrojených konfliktů. Budou-li se povstalecké skupiny méně zajímat o sociální spravedlnost (či jakýkoli jiný politický cíl, jež si vytyčily) a učiní-li svou prioritou zisky z obchodu s narkotiky, vláda dané země jen stěží dosáhne mírového řešení a začlenění příslušníků gerily do civilní společnosti.²²⁶

Mnozí zastávají názor, že vztah hnutí FARC s kokainovým průmyslem je jasným důkazem rozchodu gerily s marxisticko-leninskou ideologií. Skutečně tedy FARC zrazuje své principy, když umožňuje pěstování koky v oblastech, které ovládá? Jaimes J. Brittain, sociolog z University of New Brunswick v Kanadě, který strávil kvůli svému výzkumu několik měsíců

²²⁶CORNELL, Svante E. The Interaction of Narcotics and Conflict. *Journal of Peace Research*, Vol. 42, No. 6 (Nov., 2005), s. 755.

v oblastech ovládaných kolumbijskou gerilou, urputně obhajuje cíle hnutí FARC a jejich ideologickou platnost přetrvávající i v současné době. Tvrdí, že po zevrubném studiu marxisticko-leninské teorie musíme dojít k jednoznačnému závěru, a totiž, že levicová gerila zapojením do obchodu s narkotiky nepodrývá svůj ideologický základ a politický program. FARC pouze reaguje na realitu současného dění a socioekonomické podmínky společenské vrstvy, jejíž zájmy hájí. FARC podle Brittaina nepodporuje koku, nýbrž část společnosti, která je nucena ji pěstovat.²²⁷

Brittain snad záměrně nezmiňuje důsledky zapojení hnutí FARC do drogového průmyslu. Bylo by pochopitelné, že hnutí hájí zájmy venkovského obyvatelstva, ovšem min. představenstvo sekretariátu FARC si musí uvědomovat následky svých činů. Ozbrojené hnutí je nuceno přizpůsobit se socioekonomickým okolnostem dané situace, současně však musí domýšlet, jaký dopad na proklamované ideály bude mít přímá či nepřímá účast na obchodu s narkotiky. Drogový průmysl totiž funguje na principech kapitalismus, zhoršuje Giniho koeficient a v důsledku upevňuje moc několika vyvolených. Gerila může přizpůsobit své financování daným podmínkám, ovšem je-li výsledek ve finále spíše kontraproduktivní, je třeba zvážit otázku, jak daleko je možné ve způsobu získávání prostředků zajít.

Dnešní svět začal vnímat hnutí typu FARC jako teroristy a termín gerila pomalu upadá v zapomnění. V samotné Kolumbii se mnozí (zejména státníci) dokonce uchylují k výrazu „narko-terorismus“. Eduardo Pizarro ve své publikaci *Una democracia asediada* tvrdí, že hnutí FARC (společně s ELN) není možné definovat jako *narco-guerrilleros*, tedy drogovou gerilu, ani ho nazývat teroristickou organizací, jelikož FARC sice vykazuje rysy takových uskupení, nicméně jde v obou případech (FARC i ELN) pouze o cestu k dosažení prostředků k jejich boji o převzetí moci.²²⁸ Jak bylo naznačeno, hranice mezi terorismem – taktickým prvkem a terorismem – strategií (a de facto cílem) je velmi tenká a hnutí FARC svou vojenskou aktivitou v posledních letech pomalu ztrácí povědomí o svých činech a směřování gerily.

²²⁷BRITTAİN, James J. *Revolutionary Social Change in Colombia. The Origin and Direction of the FARC-EP*. London: Pluto Press, 2010, s. 89-114.

²²⁸PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 31.

V zásadě není možné označit kolumbijskou levicovou gerilu termínem *narco-guerrilla*, jak s oblibou činí zaměstnanci státní správy, či, v poslední době ještě častěji, *narco-terrorismo*. Musíme si uvědomit, že navzdory komplikovanosti a provázanosti bezpečnostních otázek (levicová gerila, obchod s narkotiky, polovojenské oddíly, běžná kriminalita) by se vláda neměla uchýlovat ke zneužívání okolností, aby sloučila dva či tři odlišné problémy dohromady (např. FARC a obchod s kokainem). Vládě se nikdy nepodaří ukončit konflikt a zcela eliminovat činnost hnutí FARC, pokud bude ospravedlňovat rozsáhlé vojenské operace prezentováním levicové gerily jako teroristické organizace zapojené do obchodu s narkotiky. I když vliv a moc levicové gerily slábne, hypoteticky i několik stovek posledních ozbrojených členů FARC bude, vezmeme-li v úvahu rozlohu Kolumbie, nadále komplikovat bezpečnostní situaci státu. Nechce-li tedy současná vláda, aby se levicová gerila s vyprcháující ideologickou podstatou a s neaktuálním a obtížně obhájitelným politickým programem přerodila v teroristickou organizaci financovanou drogovým průmyslem, měla by, jak tvrdí Pizarro Leongómez, následovat příklad Guatemaly.²²⁹ V první řadě vojensky výrazně oslabit hnutí FARC a pak zasednout k vyjednávacímu stolu a ustanovit podmínky pro mír a rozpuštění zbytku gerily.

5.3 Současný stav ozbrojeného hnutí a řešení konfliktu

V našem schématu (viz příloha č. 22) lze pozorovat současný stav hnutí FARC, ve kterém politická složka klesla až na samé dno pomyslné hierarchie a vojenskému aparátu jsou podřízeny jak politická, tak ekonomická složka, přičemž poslední zmíněná má stále větší vliv na řízení celého hnutí. Zdá se, že je pouze otázkou času, kdy zcela vymizí politická složka hnutí a ozbrojená organizace začne uplatňovat pseudopolitické nároky, jež bude vydávat za zájmy rolnictva či celého venkovského obyvatelstva. Původ veškerého dění od poloviny 20. století do současnosti tkví v neadekvátní reakci státu a jeho elit na téma agrárních reforem. Vláda nebyla schopna kompetentně a efektivně vyřešit tuto otázku a komunisté situace

²²⁹URNG nebo *Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca* (Guatemalská národní revoluční fronta) zasedla v roce 1987 po letech krvavého ozbrojeného konfliktu již jako oslabená levicová gerila (čítající na 800 až 900 členů) k vyjednávání s vládou. Mírový proces za asistence OSN pak úspěšně skončil v prosinci roku 1996. In PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 347-349.

využili. Když se po několika letech v zemi, kterou zmítal ozbrojený konflikt, pokoušela nová vláda problém vyřešit, bylo již pozdě.

Někteří odborníci zastávají názor, že revoluce je výsledkem modernizace společnosti, v níž se elita brání nevyhnutelnému vývoji, který požaduje většina. Vývojem je v tomto případě míněna reforma společnosti z rigidního a hierarchizujícího systému na systém liberální, založený, ne na původu a finančním statusu, nýbrž na schopnostech jednotlivce. Historie několikrát ukázala, že revoluci lze předejít modernizací elit, tj. tak, že vládnoucí vrstva bude flexibilně, kreativně a adekvátně reagovat na daný problém či požadavek obyvatelstva, který již není možné nadále ignorovat (problémy práv dělníků, agrární reformy atd.).²³⁰ Jak se zdá, současná Kolumbie (od funkčního období prezidenta Uribeho) dokáže efektivně řešit otázky bezpečnosti v zemi a její vláda začíná pomalu, ale jistě kompetentně odpovídat na palčivou problematiku sociální nespravedlnosti a majetkového nepoměru.

Konsolidační politika, kterou započal Uribe a v níž pokračuje Santos, spočívá nejen v opětovném získání kontroly nad daným územím, ale i v následné instalaci aparátu státního civilního dohledu. Poté je oblast zapojena do systému veřejných služeb a regionálního ekonomického rozvoje. Do roku 2007, ve kterém byla tato politika zahájena, lidé v postižených oblastech čelili po každém vojenském zásahu proti FARC stejné situaci – byli přehlíženi vládou a zbytkem Kolumbie.²³¹

Miguel Gamboa ve svém článku *Democratic Discourse and the Conflict in Colombia* tvrdí, že nový demokratický diskurz v Kolumbii nabízí cestu k dojednání řešení. Bude zapotřebí zejména silné levice pro úspěšné dosažení reforem (demokratickou cestou). Legitimizace jakýchkoli vytyčených politických cílů (v případě levice zejména agrárních reforem) pak musí proběhnout demokratickou cestou, ať už ozbrojená levicová (či pravicová) hnutí sklízí úspěchy nebo přijímají porážky na poli vojenském i politickém. Jinými slovy, žádný politický extrémismus v jakékoli formě nemá v Kolumbii budoucnost. Důkazem nám může být déle než půl století trvající kolumbijský ozbrojený konflikt. Hnutí FARC bude

²³⁰GOODWIN, Jeff. *No other way out. States and revolutionary movements, 1945–1991*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001, s. 18-19.

²³¹*Colombia: Peace at last?* [online] Bogotá: International Crisis Group, Latin America Report N°45, 25 September 2012 [cit. 2013-03-25]. s. 4-5. Dostupné z: <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/latin-america/colombia/045-colombia-peace-at-last.pdf>.

muset jednoduše připustit, že k dosažení úspěchu vede pouze cesta kompromisu a vzít na vědomí nejen zájmy rolnictva, ale i zbytku společnosti.²³²

²³²GAMBOA, Miguel. Democratic Discourse and the Conflict in Colombia. *Latin American Perspectives*, Vol. 28, No. 1, Colombia: The Forgotten War (Jan., 2001), s. 93-109.

Závěr

Kolumbijské gerilové hnutí FARC je složitý fenomén, který nepříznivě zasahuje do chodu země už bezmála půl století. Vezmeme-li v potaz, že FARC operuje na kolumbijském území několik desítek let, změny či celková reorganizace hnutí jsou logickým vyústěním dlouhého vývoje.

Tato práce se pokusila upozornit na několik aspektů hnutí FARC, které jsou pro jeho fungování podstatné a mohou zásadním způsobem ovlivnit vedení ozbrojeného boje a jeho budoucí politické směřování. Cílem práce bylo poukázat na sepjetí tří základních složek (politické, vojenské a ekonomické) a na důsledky jejich disbalance a hierarchického přeskupení, které zapříčinilo rozhodující změny v rovině ideologické.

Ideologický základ nebyl, jak z naší práce vyplývá, původní a gerilový oddíl se se svým politickým programem vytvořeným komunistickými ideology stal na dlouhou dobu nekonvenčním nástrojem Komunistické strany Kolumbie. Hnutí FARC se dařilo šířit ozbrojený konflikt po celé zemi a pokládalo samo sebe za hlas kolumbijského venkova. Stěží však mohlo mít (z důvodů kulturních a sociologicko-historických) podporu veškerého venkovského obyvatelstva, které se naopak často stávalo terčem jeho útoků či jiných represí.

Mao Ce-tung kdysi prohlásil, že ryba bez vody zemře. V této analogii gerilové hnutí (ryba) bez podpory lidu (vody) ztrácí sílu a zaniká. Stabilizací státní moci a zefektivněním jak centrální, tak regionální správy nenechá vláda gerile jinou možnost než mírové jednání.²³³ Níže zmíněné závěry, tak jako námi navrhované schéma, ukazují, že fungující kolumbijská levicová gerila s právoplatným politickým programem je v podstatě pouhou fasádou, pod kterou se v dnešní době skrývá výnosný ilegální obchod.

Rozpad SSSR, rozchod s PCC a smrt ideového vůdce Jacoba Arenase v devadesátých letech představují pravděpodobně nejpodstatnější události,²³⁴ které urychlily proměnu hnutí FARC. Ideologický základ levicové gerily se začal vytrácet a z politického programu se

²³³BOUDON, Lawrence. Guerrillas and the State: The Role of the State in the Colombian Peace Process. *Journal of Latin American Studies*, Vol. 28, No. 2 (May, 1996), s. 287.

²³⁴Vzrůstající míru napojení na obchod s narkotiky, což je jedním z faktorů určujících změnu hnutí FARC, ve výčtu neuvádíme, jelikož se podle našeho názoru nejedná o událost, nýbrž o dlouhodobě probíhající proces.

pomalu stává záminka k vedení ozbrojeného boje, jenž by zanedlouho mohl pouze maskovat ziskové zájmy hnutí FARC orientované na obchod s narkotiky.

Hnutí FARC nicméně trvá na svém politickém programu nazvaném *Plataforma de diez puntos* a toto rozhodnutí představitelů levicové gerily nemá zdaleka jen politický důvod. Jde o připomenutí a zdůraznění, že i v období po konci studené války a oddělení od Komunistické strany Kolumbie je důvod k existenci gerily politický a hnutí není jen elementem ohrožujícím řádné fungování státu tak jako polovojenské útvary a mocní obchodníci s narkotiky.²³⁵

Na základě analýzy daných aspektů hnutí FARC v kontextu zásadních historických událostí jsme vytvořili schéma tří základních složek: politické, vojenské a ekonomické, jejichž přeskupení zapříčinilo změnu (viz příloha č. 22), kdy vojenská složka zaštiťuje ozbrojené hnutí, ekonomická složka začíná získávat rozhodující pozici, politická složka je podřízena vojenské a její význam i role upadá. Světové události a hierarchické změny v mechanismu ozbrojeného hnutí byly příčinou schematizujícího vnímání hnutí FARC jako teroristické organizace. Změna pohledu na uskupení FARC a jeho zjevná kriminalizace nepochybně souvisela s militarizací levicové gerily, převzetím řízení hnutí vojenským aparátem a upozaděním politické složky. Politický charakter gerilového uskupení byl zpochybněn kvůli údajné neslučitelnosti politické činnosti s násilnostmi, jež se hnutí FARC dopouštělo. Objevují se však argumenty, že ztráta politického charakteru není způsobena násilnostmi jako takovými, nýbrž formou násilí, kterou kritici označují za terorismus.²³⁶

Dosavadní výsledky mírových jednání uskupení FARC s kolumbijskou vládou, která probíhala v roce 2012 a 2013 v norském Oslu a následně v kubánské Havaně, odrážejí nereálný politický program, jenž neodpovídá současným možnostem a postavení hnutí FARC a vypovídají o neochotě levicové gerily přistoupit na kompromis. Mírové jednání může pro FARC skončit obdobně jako pro EPL v devadesátých letech za vlády prezidenta Gavirrii, tj. rozpadem hnutí, jeho částečnou demobilizací a radikalizací zbývajících příslušníků gerily. Rozhodne-li se celé uskupení FARC či pouze jeho část i nadále pokračovat v ozbrojeném boji, je kriminalizace ozbrojeného hnutí za současných okolností (participace na obchodu

²³⁵PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Grupo Editorial Norma, 2008, s. 152.

²³⁶MEDINA GALLEGOS, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados, s. 283.

s narkotiky, militarizace, ustupující politická složka atd.) nevyhnutelná. Za předpokladu, že se radikálním způsobem nezmění vedení gerily a hierarchická transformace tří základních složek bude nadále vykazovat stejné tendence, politická složka hnutí FARC²³⁷ se zcela vytratí a organizace bude fungovat výlučně ve vztahu vojenská složka – ekonomická složka. S politickou složkou zmizí i původní *raison d'être* existence hnutí FARC a nahradí jej mechanické hromadění kapitálu.

²³⁷Vymizení politické složky nepovede k tomu, aby hnutí změnilo svůj oficiální status (levicové gerily), jelikož potřebuje politický program k ospravedlnění svého boje. Pokud by se hnutí FARC oficiálně vzdalo svých politických požadavků, popřelo by de facto důvod své existence a připustilo tak dlouhodobě popíranou kriminalizaci organizace.

Seznam použité literatury

- CALAPE, Arturo. *Tirofijo: los sueños y las montañas*. Santafé de Bogotá: Editorial Planeta, 1994.
- ALBA, Víctor. *Historia del Comunismo en América Latina*. México: Ediciones Occidentales, 1954.
- ARANGO Z., Carlos. *FARC, veinte años: de Marquetalia a la Uribe*. Bogotá: Ediciones Aurora, 1984.
- ARENAS, Jacobo. *Diario de la resistencia de Marquetalia*. Bogotá: Ediciones Abejón Mono, 1972.
- BAQUERO, Rafael. *Treinta años de historia del Partido Comunista de Colombia*. Bogotá, 1960.
- BEHAR, Olga. *Las guerras de la paz*. Bogotá: Planeta Colombiana Editorial, 1985.
- BERSTEIN, Serge – BECKER, Jean-Jacques. *Histoire de l'anticommunisme en France*. Paris: Olivier Orban Éditions, 1987.
- Bolivia: Morales celebra aceptación del ancestral mascado de hoja de coca por la ONU [online]. *Infolatam*, La Paz [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.infolatam.com/2013/01/13/bolivia-morales-celebra-aceptacion-del-ancestral-mascado-de-hoja-de-coca-por-la-onu/>.
- BOUDON, Lawrence. Guerrillas and the State: The Role of the State in the Colombian Peace Process. *Journal of Latin American Studies*, Vol. 28, No. 2 (May, 1996), s. 279-297.
- BRITAIN, James J. *Revolutionary Social Change in Colombia. The Origin and Direction of the FARC-EP*. London: Pluto Press, 2010.
- CABALLERO, Antonio. Gaitán, el hombre que inventó un pueblo [online]. *El Tiempo*, 21 de diciembre de 1997 [cit. 2012-09-02]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-697834>.
- CAMPOS, Germán Guzmán. *La violencia en Colombia*. Cali: Ediciones Progreso, 1968.
- CARDENAS SANTAMARÍA, Mauricio. Economic growing Colombia: A reversal of “Fortune”? [online]. *ARCHIVOS DE ECONOMÍA*. Departamento Nacional de Planeación. Dirección de Estudios Económicos, 18 de Marzo de 2002, Documento 179 [cit. 2013-03-10]. Dostupný z: https://www.dnp.gov.co/Portals/0/archivos/documentos/DEE/Archivos_Economia/179.PDF.
- CASAS, Ulises. *De la guerrilla liberal a la guerrilla comunista* [monografie online]. www.escuelaideologica.org. Bogotá, 1987 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z: <http://www.escuelaideologica.org/php/pdf/472.pdf>.
- CLAUSEWITZ, Carl von. *On war*. London: Kegan Paul, Trench, Trübner & CO. LTD., 1908.
- CLISSOLD, Stephen. *Soviet Relations with Latin America 1918–1968*. London: Oxford University Press, 1970.

COLLIER, Paul. *El desafío global de los conflictos locales* [online]. Bogotá: Banco Mundial, 2005 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2006/01/04/000160016_20060104122413/Rendered/PDF/348580958682541onflictos1401PUBLIC1.pdf.

Colombia. *Coca cultivation survey 2011* [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, June 2012 [cit. 2013-04-10]. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Colombia/Colombia_Coca_cultivation_survey_2011.pdf.

Colombia: las FARC insisten en ampliar y desmilitarizar reservas campesinas [online]. *Infolatam*, 24 de marzo de 2013 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.infolatam.com/2013/03/24/colombia-las-farc-insisten-en-ampliar-y-desmilitarizar-reservas-campesinas/>.

Colombia: *Peace at last?* [online]. Bogotá: International Crisis Group, Latin America Report N°45, 25 September 2012 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z: <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/latin-america/colombia/045-colombia-peace-at-last.pdf>.

Colombia recupera 130.000 hectáreas de tierras que usurpó Mono Jojoy [online]. *El Universal*, 20 de febrero de 2013 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.eluniversal.com/internacional/dialogo-en-colombia/130220/colombia-recupera-130000-hectareas-de-tierras-que-usurpo-mono-jojoy>.

CORNELL, Svante E. The Interaction of Narcotics and Conflict. *Journal of Peace Research*, Vol. 42, No. 6 (Nov., 2005), s. 751-760.

CORREA MONTERO. Eyleen Dayan. *Desigualdad económica y pobreza en Colombia* [online]. [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/COLUMBIAINSPANISHEXTN/Resources/TercerpremioEnsayo.pdf>.

DUNCAN, Gustavo. Narcotraficantes, mafiosos y guerreros. Historia de una subordinación. In DUNCAN, Gustavo; VARGAS, Ricardo et al. *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*. Bogotá: Fundación Seguridad y Democracia, 2005, s. 19-86.

EMANUELSSON, Dick. *Entrevista exclusiva al comandante guerrillero Iván Márquez en la Habana* [online video]. Youtube.com. 14. listopadu 2012 [cit. 2013-02-11]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=Jl110my1yxs>.

FARC asesinan a 16 campesinos en Turbo [online]. *El Tiempo*, 06.05.1996 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-289895>.

FARC asesinaron a nueve campesinos [online]. *El Tiempo*, 12.10.1996 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-467138>.

FARC espantan a campesinos de Guacamayas [online]. *El Tiempo*, 29.10.1996 [cit. 2013-01-23]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-564480>.

FARC y Paras asesinan a nueve campesinos [online]. *El Tiempo*, 15.10.1998 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-796400>.

FERRO MEDINA, Juan Guillermo – URIBE RAMÓN, Graciela. *El orden de la guerra: Las FARC-EP entre la organización y la política*. Bogotá: CEJA, 2002.

FRANK, Pierre. *Histoire de l'Internationale Comuniste*. Paris: Éditions La Brèche, 1979.

FREYE, Enno – LEVY, Joseph V. *Pharmacology and Abuse of Cocaine, Amphetamines, Ecstasy and Related Designer Drugs. A Comprehensive Review on their Mode of Action, Treatment of Abuse and Intoxication*. New York: Springer-Verlag, 2009.

GAMBETTA, Diego. 'Mafia: The Price of Distrust'. In GAMBETTA, Diego. *Trust: Making and Breaking Cooperative Relation*. Department of Sociology, University of Oxford, Oxford, 2000, s. 158-175.

GAMBOA, Miguel. Democratic Discourse and the Conflict in Colombia. *Latin American Perspectives*, Vol. 28, No. 1, Colombia: The Forgotten War (Jan., 2001), s. 93-109.

GARRIDO, Alberto. *Guerrilla y Plan Colombia. Hablan las FARC y el ELN*. Caracas, 2001.

GILHODES, Pierre. El Ejército colombiano analiza la violencia. In SÁNCHEZ, Gonzalo – PEÑARANDA, Ricardo. *Pasado y presente de la Violencia en Colombia*. Bogotá: Fondo Editorial CEREC, 1986, s. 305-332.

GÓMEZ GIRALDO, Marisol. Casi medio siglo en el monte [online]. *El Tiempo*, 29 de mayo de 2004 [cit. 2012-09-07]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-1503654>.

GOODWIN, Jeff. *No other way out. States and revolutionary movements, 1945–1991*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

Guide to the Analysis of Insurgency [online]. Washington, D.C.: Central Intelligence Agency, 1980 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z: <http://www.fas.org/irp/cia/product/insurgency.pdf>.

GUTIÉRREZ, Francisco – BARÓN, Mauricio. Estado, control territorial paramilitar y orden político en Colombia. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 267-309.

Hacia un Estado Comunitario, Plan Nacional de Desarrollo (2002-2006) [online]. Departamento Nacional de Planeación, 2003 [cit. 2013-02-20]. Dostupné z: <https://www.dnp.gov.co/Portals/0/archivos/documentos/GCRP/PND/PND.pdf>.

HOFFMANN, David L. *Stalinism: The Essential Readings*. London: Blackwell, 2003.

CHERNICK, Marc. FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 51-81.

CHERNICK, Marc W. Negotiated Settlement to Armed Conflict: Lessons from the Colombian Peace Process. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 30, No. 4 (Winter, 1988–1989). s. 53-88.

Indictments won't faze FARC [online]. *Latin American Herald Tribune*, Bogotá [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://laht.com/article.asp?CategoryId=12393&ArticleId=232155>.

INSIGHTCRIME. *Inside the FARC, After 'Mono Jojoy'* [online video]. Youtube.com. 2. května 2011 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: http://www.youtube.com/watch?v=zlrF_NDe-Lo.

KALYVAS, Stathis N. *The Ontology of "Political Violence": Action and Identity in Civil Wars* [online]. September 2003, Vol. 1/No. 3 [cit. 2013-04-06]. Dostupný z: <http://stathis.research.yale.edu/files/The%20Ontology%20of%20Political%20Violence.pdf>

KISSINGER, Henry. *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster, 1994.

LAIR, Eric. Colombia's internal conflict since the 1970s: A strategic approach. In MYHRE, David. *Colombia: Civil conflict, state weakness and (in)security*. Princeton: Princeton University. PLAS Cuadernos: Latin American Studies Program, 2003, s. 84-101.

LEE III., Rensselaer W. Dimensions of the South American Cocaine Industry. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 30, No. 2/3, Special Issue: Assessing the Americas' War on Drugs (Summer – Autumn, 1988), s. 87-103.

LEÓN RESTREPO, Orlando. FARC plantean su reforma agraria [online]. *El Tiempo*, 25.02.1996 [cit. 2013-02-12]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/MAM-352890>.

LINDNER, Tomáš. „Kokain a džihád“. *RESPEKT*, 2013, č. 7.

LÓPEZ-RESTREPO, Andrés – CAMACHO-GUIZADO, Alvaro. From smugglers to drug-lords to "traquetos": Changes in the Colombian illicit drugs organizations [online]. In *Peace, Democracy, And Human Rights In Colombia*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 2007 [cit. 2013-03-24]. s. 24-25. Dostupné z: <http://kellogg.nd.edu/faculty/research/pdfs/LopeCama.pdf>

LÓPEZ RESTREPO, Andrés. Narcotráfico, ilegalidad y conflicto en Colombia. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 405-439.

LÓPEZ RESTREPO, Andrés. Conflicto interno y narcotráfico entre 1970 y 2005. In DUNCAN, Gustavo; VARGAS, Ricardo et al. *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*. Bogotá: Fundación Seguridad y Democracia, 2005, s. 183-226.

LUCAS, Kintto. *Plan Colombia: La paz armada*. Quito: Planeta, 2000.

MACKENZIE, Eduardo. *Las FARC, fracaso de un terrorismo*. Bogotá: Debate, 2007.

MARULANDA HERRÁN, Adriana. *La cuestión agraria y su incidencia en los orígenes de las FARC*. Bogotá: Ediciones Uniandes, 2003.

MCDERMOTT, Kevin – AGNEW, Jeremy. *The Comintern: a History of International Communism from Lenin to Stalin*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillian Press, 1996.

MEDINA, Medófilo. *Historia del Partido Comunista de Colombia*. Bogotá: CEIS, 1979.

MEDINA GALLEGO, Carlos. *FARC-EP: Temas y problemas nacionales 1958–2008*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia, Facultad de Derecho y Ciencias Políticas y Sociales. Grupo de Investigación de Seguridad y Defensa Actores Armados.

MOORE, Barrington. *Social Origins of Dictatorship and Democracy: Lord and Peasant in the Making of the Modern World*. Boston: Beacon Press, 1966.

OCAMPO LÓPEZ, Javier. *Historia Básica de Colombia*. Bogotá: Editores Colombia, 2010.

O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. Introduction. Thinking About Durable Political Violence. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 1-17.

PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Editorial Norma, 2008.

PENHAUL, Karl. *Video FARC frente 15 – Romeo Langlois – Abril 30 2012* [online video]. Youtube.com. 6. května 2012 [cit. 2013-02-16]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=6VH-K1k7EM4>.

PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011.

PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. Las FARC-EP: ¿Repliegue estratégico, debilitamiento o punto de inflexión?, In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 171-207.

PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004.

PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Insurgencia sin revolución: La guerrilla en Colombia en una perspectiva comparada*. Bogotá: Tercer Mundo Editores. IEPRI, 1996.

PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 1966): De la autodefensa a la combinación de todas las formas de lucha*. Bogotá: Tercer Mundo Editores, 1991.

PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. Política de paz y apertura democrática. In *Nueva Historia de Colombia. VII Historia Política desde 1986*. Bogotá: Planeta, 1989. s. 261-288.

RANGEL SUÁREZ, Alfredo et al. *Qué, cómo y cuándo negociar con las FARC*. Bogotá: Intermedio, 2008.

Reforma agraria de Santos [online]. *El Espectador*, 18 Dic 2011 [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.elespectador.com/impreso/politica/articulo-317398-reforma-agraria-de-santos>.

Reforma agraria Santos-FARC [online]. *Análisis 24* [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://analisis24.com/reforma-agraria-santos-farc/>.

Report of the International Narcotics Control Board for 2012 [online]. United Nations: International Narcotics Control Board. New York: United Nations, 2013 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.incb.org/incb/en/publications/annual-reports/annual-report-2012.html>.

Report of the International Narcotics Control Board for 2011 [online]. United Nations: International Narcotics Control Board. New York: United Nations, 2012 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: https://www.incb.org/documents/Publications/AnnualReports/AR2011/AR_2011_English.pdf.

RESTREPO, Juan Camilo. El gobierno de Belisario Betancur (1982–1986). In *Nueva Historia de Colombia. VII Historia Política desde 1986*. Bogotá: Planeta, 1989, s. 43-60.

RICHANI, Nazih. The Political Economy of Violence: The War-System in Colombia. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 39, No. 2 (Summer, 1997), s. 37-81.

ROCHA, Ricardo. *La economía colombiana tras 25 años de narcotráfico*. Bogotá: Siglo de Hombre Editores, 2000.

ROCHA GARCÍA, Rocha. Sobre las magnitudes del narcotráfico. In DUNCAN, Gustavo; VARGAS, Ricardo et al. *Narcotráfico en Colombia. Economía y violencia*. Bogotá: Fundación Seguridad y Democracia, 2005, s. 145-182.

ROJAS, Diana Marcela. Estados Unidos y la guerra en Colombia. In GUTIÉRREZ, Francisco. *Nuestra guerra sin nombre*. Bogotá: Editorial Norma. Instituto de Estudios Políticos y Relaciones Internacionales, 2006, s. 37-69.

SAMBANIS, Nicholas. What Is Civil War? Conceptual and Empirical Complexities of an Operational Definition. *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 48, No. 6 (Dec., 2004), s. 814-858.

SÁNCHEZ, Ricardo. *Las izquierdas en Colombia*. Bogotá: Ediciones de la Universidad Nacional de Colombia, 1996.

SCHMITT, Carl. *The Theory of the Partisan. A Commentary/Remark on the Concept of the Political* [online]. Michigan: Michigan State University Press, 2004 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://obinfonet.ro/docs/tpnt/tpntres/cschmitt-theory-of-the-partisan.pdf>.

SKOCPOL, Theda. What makes peasants revolutionary. *Comparative Politics*, Vol. 14, No. 3 (Apr., 1982), s. 351-375.

STEINBERG, Michael K. Generals, Guerrillas, Drugs, and Third World War-Making. *Geographical Review*, Vol 90, No. 2 (Apr., 2000), s. 260-267.

SUÁREZ, Alfredo Rangel. Las FARC-EP: una mirada actual. In LLORENTE, María Victoria – DEAS, Malcolm. *Reconocer la guerra para construir la paz*. Santa Fe de Bogotá: Cerec, 1999, s. 21-51.

The Threat of Narco-trafficking in the Americas [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, October 2008 [cit. 2013-03-2013]. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/OAS_Study_2008.pdf.

The Transatlantic Cocaine Market. Research Paper [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, April 2011 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/refworld/category/REFERENCE/UNODC,,,4e809c692,0.html>.

Transnational Organized Crime in Central America and the Caribbean: A Threat Assessment [online]. Vienna: United Nations. United Nations Office on Drugs and Crime, 2012 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/TOC_Central_America_and_the_Caribbean_english.pdf.

VALENCIA, León. *Adiós a la política, bienvenida la guerra. Secretos de un malogrado proceso de paz*. Bogotá: Intermedio Editores, 2002.

VELÁSQUEZ TORO, Magdala. Cano, María [online]. *Revista Credencial*. N°6. Junio de 1990, Banco de la República [cit. 2012-08-24]. Dostupné z: <http://www.banrepcultural.org/blaavirtual/biografias/maria-cano-credencial>.

Vida de Sangrenegra, uno de los bandoleros más buscados de la década del 50, será llevada al cine [online]. *El Tiempo*, 31 de mayo de 2007 [cit. 2012-08-11]. Dostupné z: <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-3577452>.

WHITE, Stephen. *Communism and Its Collapse*. London: Routledge, 2001.

Přílohy

Seznam:

Příloha č. 1 – Užívání kokainu v roce 2010

Příloha č. 2 – Ilegální pěstování koky v letech 2001–2010

Příloha č. 3 – Zadržený kokain podle regionu v letech 2001–2010 / Celosvětová tendence ve výrobě kokainu a zadrženého zboží v letech 2001–2010

Příloha č. 4 – Rozloha pěstované koky v hektarech

Příloha č. 5 – Osobní komunikace za účelem vysvětlení pojmu

Příloha č. 6 – Příjmy z obchodu s narkotiky (kokain, heroin, marihuana) v Kolumbii (v milionech amerických dolarů / US\$)

Příloha č. 7 – Míra kriminality, aktivita gerilových hnutí, výroba kokainu a jeho vývoz (v tunách) v Kolumbii

Příloha č. 8 – Výroba kokainu ve světě (v metrických tunách) v letech 1990–2007

Příloha č. 9 – Zadržený kokain v hlavních tranzitních zónách do USA a Kanady v letech 1985–2006

Příloha č. 10 – Celosvětové trasy pohybu kokainu v letech 1998–2008

Příloha č. 11 – Zadržený kokain podle typu použitého dopravního prostředku

Příloha č. 12 – Rozloha kokainových polí (v hektarech) v Kolumbii podle departamentů v letech 2005–2011

Příloha č. 13 – Ekvivalence rozložení příjmů v Kolumbii v letech 1938–1993

Příloha č. 14 – Oblasti levicové gerily a *autodefensas* v Kolumbii v letech 1949–1953

Příloha č. 15 – Hustota pěstování koky v Kolumbii v roce 2011

Příloha č. 16 – Rozmístění bloků hnutí FARC v Kolumbii

Příloha č. 17 – Vytvořené vztahové schéma aktérů ozbrojeného konfliktu v současné Kolumbii

Příloha č. 18 – Manifest pěstitelů koky a opia (COCCA)

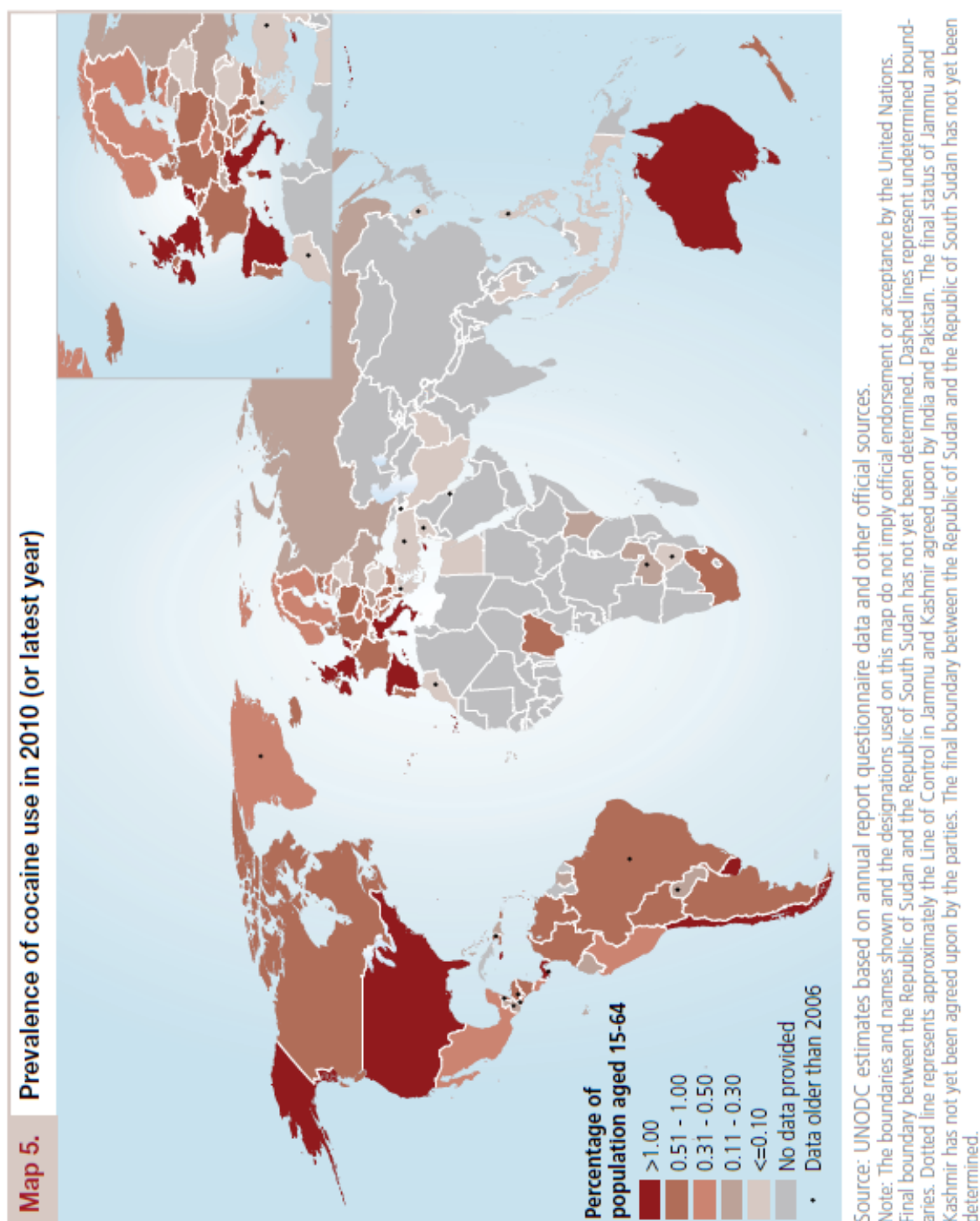
Příloha č. 19 – Příjmy a výdaje hnutí FARC za rok 2003

Příloha č. 20 – Zdroje financování gerily

Příloha č. 21 – Schéma řízení hnutí FARC

Příloha č. 22 – Navrhované schéma hierarchického přeskupení základních složek hnutí FARC

Příloha č. 1 – Užívání kokainu v roce 2010

Zdroj: *World Drug Report 2012* [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. New York: United Nations, June 2012 [cit. 2013-04-08]. s. 11. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf.

Příloha č. 2 – Ilegální pěstování koky v letech 2001–2010

Table 12. Global illicit cultivation of coca bush, 2001-2010 (Hectares)										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bolivia (Plurinational State of)	19 900	21 600	23 600	27 700	25 400	27 500	28 900	30 500	30 900	31 000
Colombia										
(Area without adjustment for small fields)	144 800	102 000	86 000	80 000	86 000	78 000	99 000	81 000	68 000	57 000
(Area with adjustment for small fields)	73 000	62 000
Peru	46 200	46 700	44 200	50 300	48 200	51 400	53 700	56 100	59 900	61 200
Total^a	210 900	170 300	153 800	158 000	159 600	156 900	181 600	167 600	158 800	149 200

Source: For Bolivia (Plurinational State of): 2001-2002: Inter-American Drug Abuse Control Commission (CICAD) and United States Department of State, International Narcotics Control Strategy Report; 2003-2010: National Illicit Crop Monitoring System supported by UNODC.

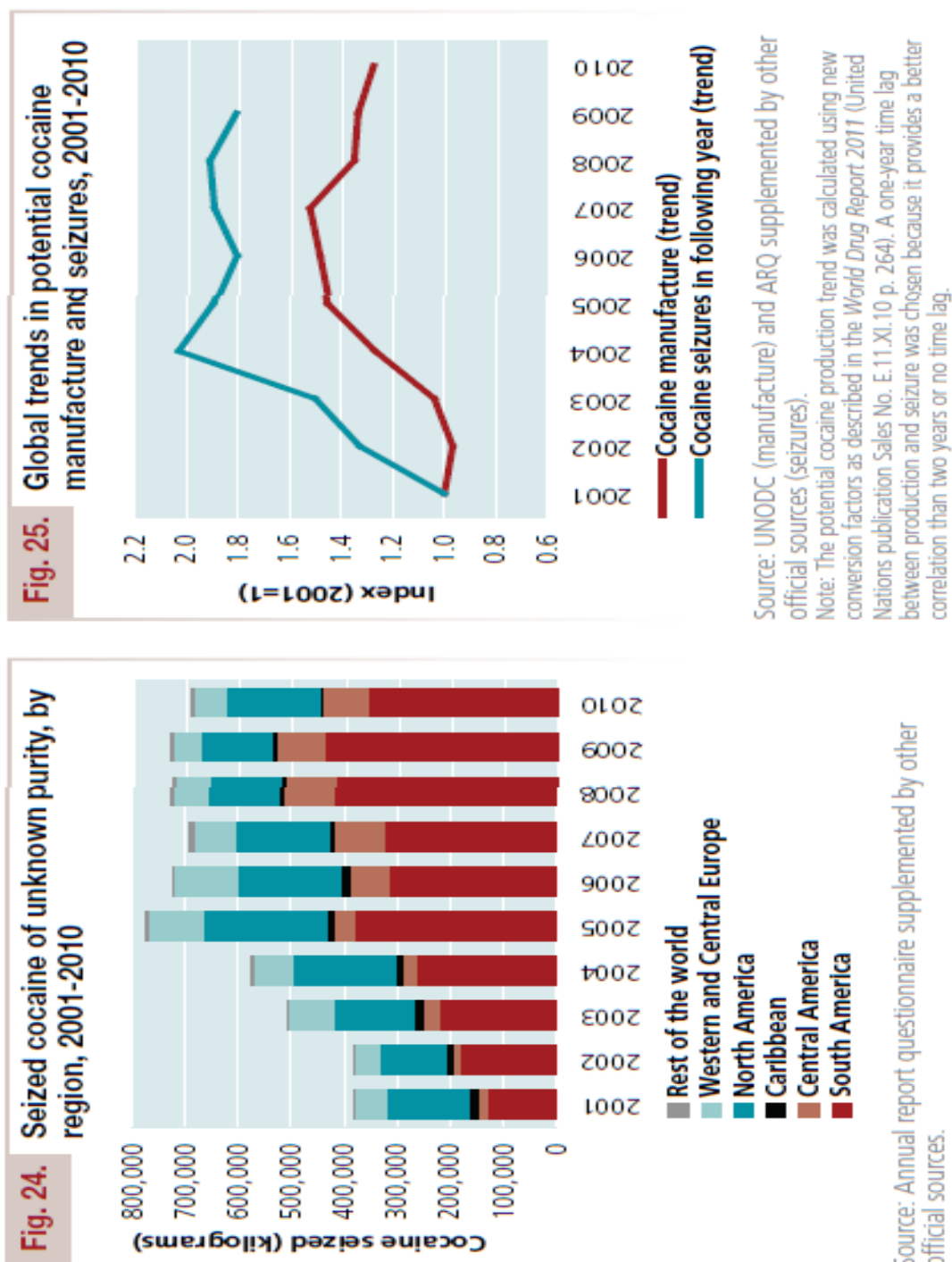
For Colombia: National Illicit Crop Monitoring System supported by UNODC.

For Peru: National Illicit Crop Monitoring System supported by UNODC.

^a For the calculation of the total area, the series Colombia (Area without adjustment for small fields) was used as the area with adjustment was not available for all years presented.

Zdroj: *World Drug Report 2012* [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. New York: United Nations, June 2012 [cit. 2013-04-08]. s. 35. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf.

Příloha č. 3 – Zadržený kokain podle regionu v letech 2001–2010 / Celosvětová tendence ve výrobě kokainu a zadrženého zboží v letech 2001–2010

Zdroj: *World Drug Report 2012* [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. New York: United Nations, June 2012 [cit. 2013-04-08]. s. 37. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/WDR2012/WDR_2012_web_small.pdf.

Příloha č. 4 – Rozloha pěstované koky v hektarech

Rozloha pěstované koky v hektarech				
	1991		1999	
Země	Rozloha v hektarech	%	Rozloha v hektarech	%
Peru	120 800	59.00%	38 700	21.00%
Bolívie	47 900	23.00%	21 800	12.00%
Kolumbie	37 500	18.00%	122 500	67.00%
Celkem	206 200	100.00%	183 000	100.00%

Zdroj: PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 186.

Příloha č. 5 – Osobní komunikace za účelem vysvětlení pojmu

Eduardo Pizarro Leongomez <epizarrol@unal.edu.co>:

Martín, coincido con Ud. que el término "partisano" está intimamente relacionado con la lucha contra la ocupación nazi y no creo que se deba utilizar en otro contexto. Entre otras razones, debido a que uno de sus componentes históricos es la lucha contra una ocupación extranjera y éste no es el caso de Colombia.

Saludos

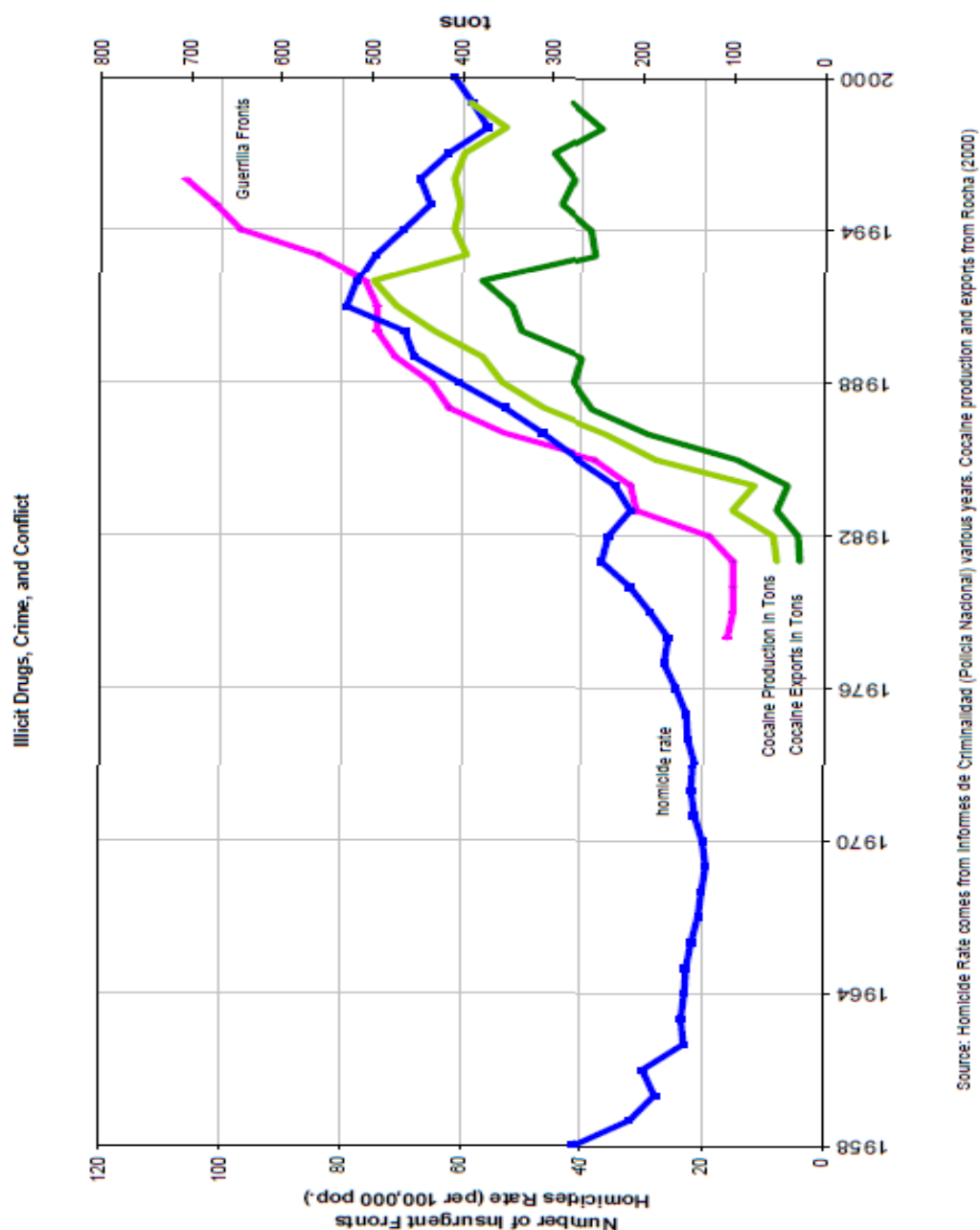
Zdroj: PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Consulta acerca de los archivos* [online]. 21. března 2013 11:50; [cit. 2013-03-22]. Osobní komunikace.

**Příloha č. 6 – Příjmy z obchodu s narkotiky (kokain, heroin, marihuana)
v Kolumbii (v milionech amerických dolarů / US\$)**

Příjmy z obchodu s narkotiky (kokain, heroin, marihuana) v Kolumbii (v milionech amerických dolarů / US\$)			
Rok	Čisté příjmy	Příjem utajeného kapitálu	% z HDP
1982	1 369	911	3,5
1983	793	242	2,0
1984	417	706	1,1
1985	2 032	764	5,8
1986	1 679	906	4,8
1987	2 445	1 355	6,3
1988	1 904	1 128	4,9
1989	1 647	1 501	4,2
1990	2 427	1 754	6,0
1991	2 403	3 234	5,7
1992	2 861	2 977	5,8
1993	2 336	1 695	4,2
1994	2 294	2 423	3,3
1995	2 182	994	2,7
1996	2 356	800	2,8
1997	2 499	736	2,6
1998	2 144	1 276	2,3
Průměr	2 229	1 539	3,8

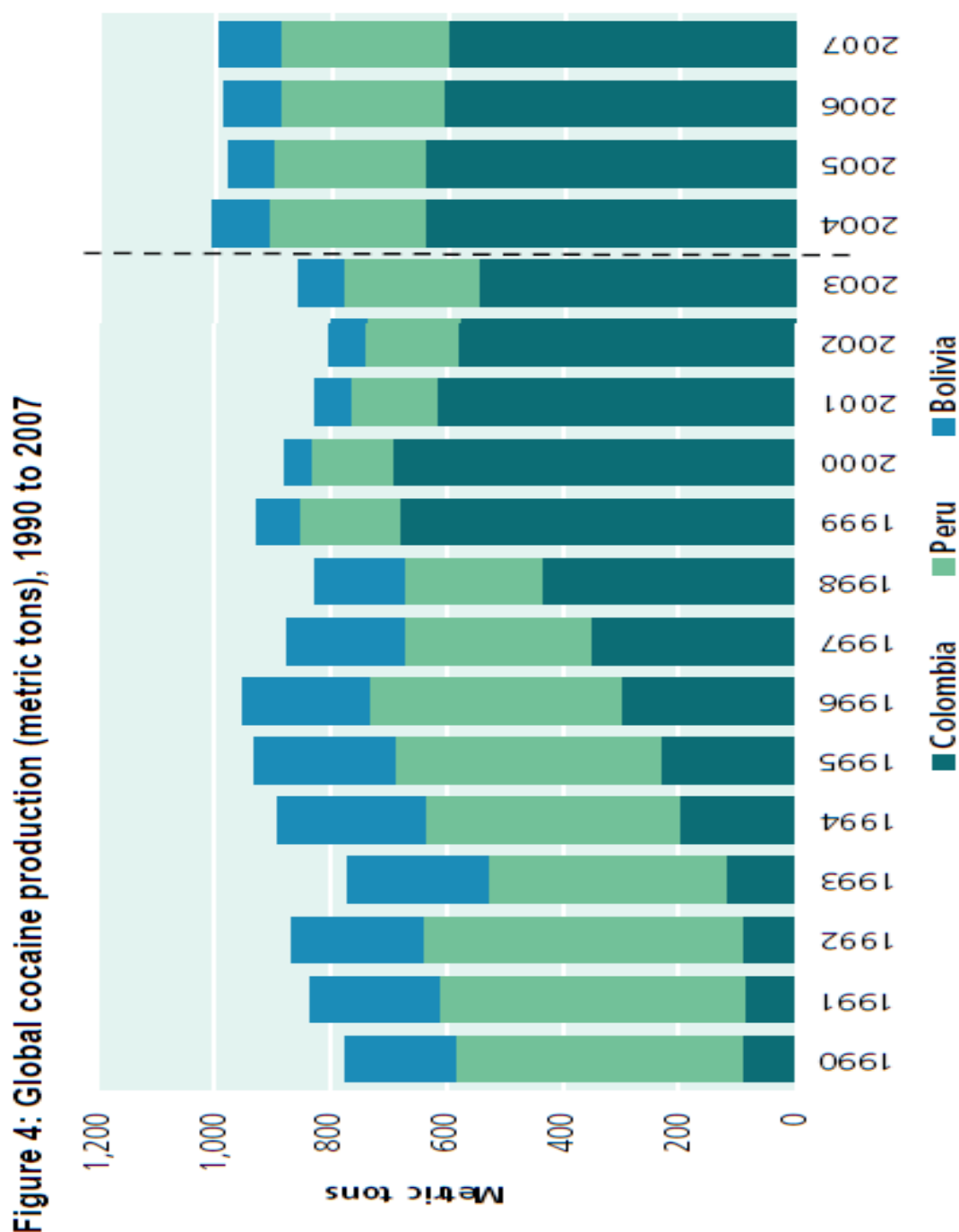
Zdroj: PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 190.

Příloha č. 7 – Míra kriminality, aktivita gerilových hnutí, výroba kokainu a jeho vývoz (v tunách) v Kolumbii

Zdroj: CARDENAS SANTAMARÍA, Mauricio. Economic growing Colombia: A reversal of “Fortune”? [online]. *ARCHIVOS DE ECONOMÍA*. Departamento Nacional de Planeación. Dirección de Estudios Económicos, 18 de Marzo de 2002, Documento 179 [cit. 2013-03-10]. s. 34. Dostupný z: https://www.dnp.gov.co/Portals/0/archivos/documentos/DEE/Archivos_Economia/179.PDF.

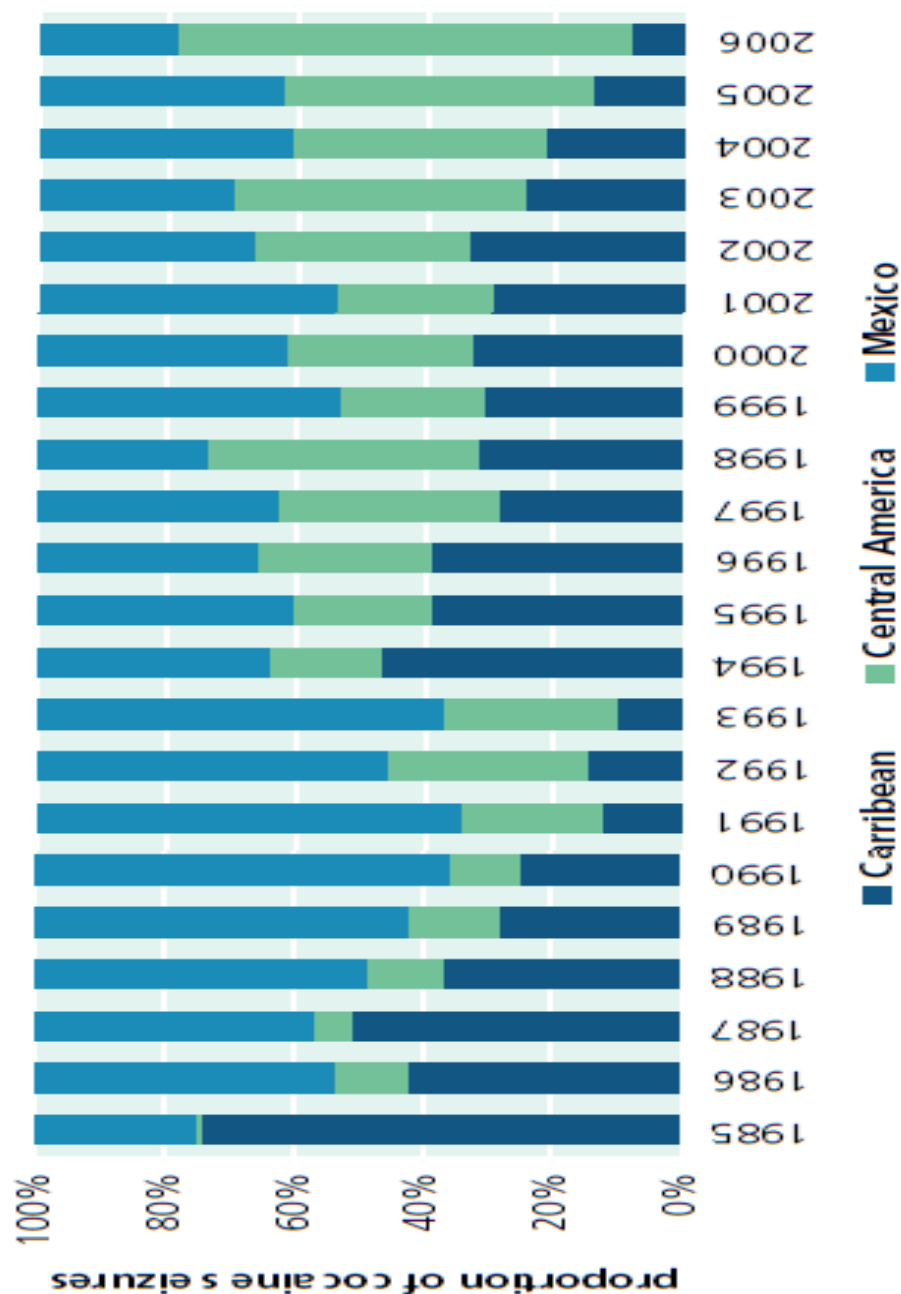
**Příloha č. 8 – Výroba kokainu ve světě (v metrických tunách) v letech
1990 – 2007**

Zdroj: *The Threat of Narco-trafficking in the Americas* [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, October 2008 [cit. 2013-03-2013]. s. 10. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/OAS_Study_2008.pdf.

**Příloha č. 9 – Zadržený kokain v hlavních tranzitních zónách do USA a Kanady
v letech 1985–2006**

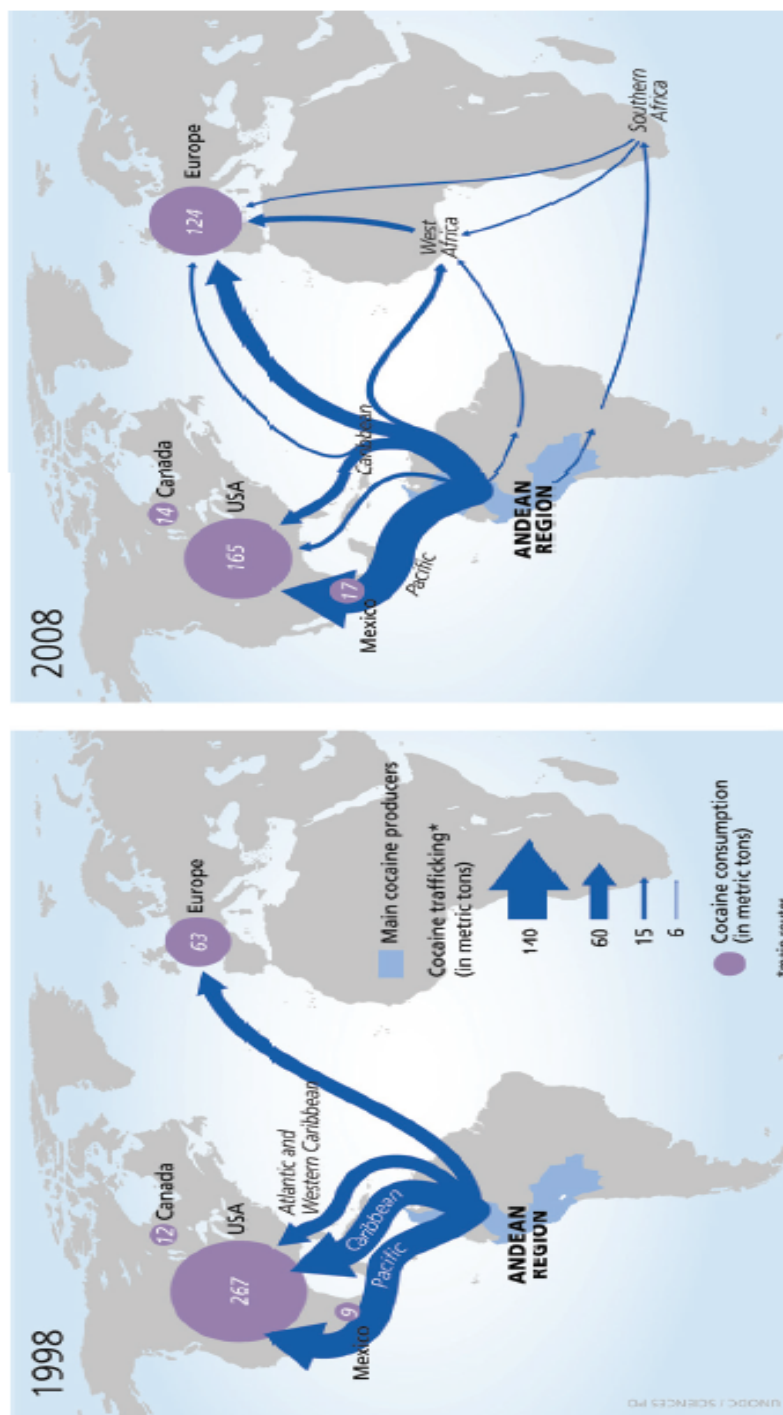
Figure 5: Cocaine seizures in main transit zones to USA and Canada, 1985-2006

Zdroj: *The Threat of Narco-trafficking in the Americas* [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, October 2008 [cit. 2013-03-2013]. s. 12. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/OAS_Study_2008.pdf.

Příloha č. 10 – Celosvětové trasy pohybu kokainu v letech 1998–2008

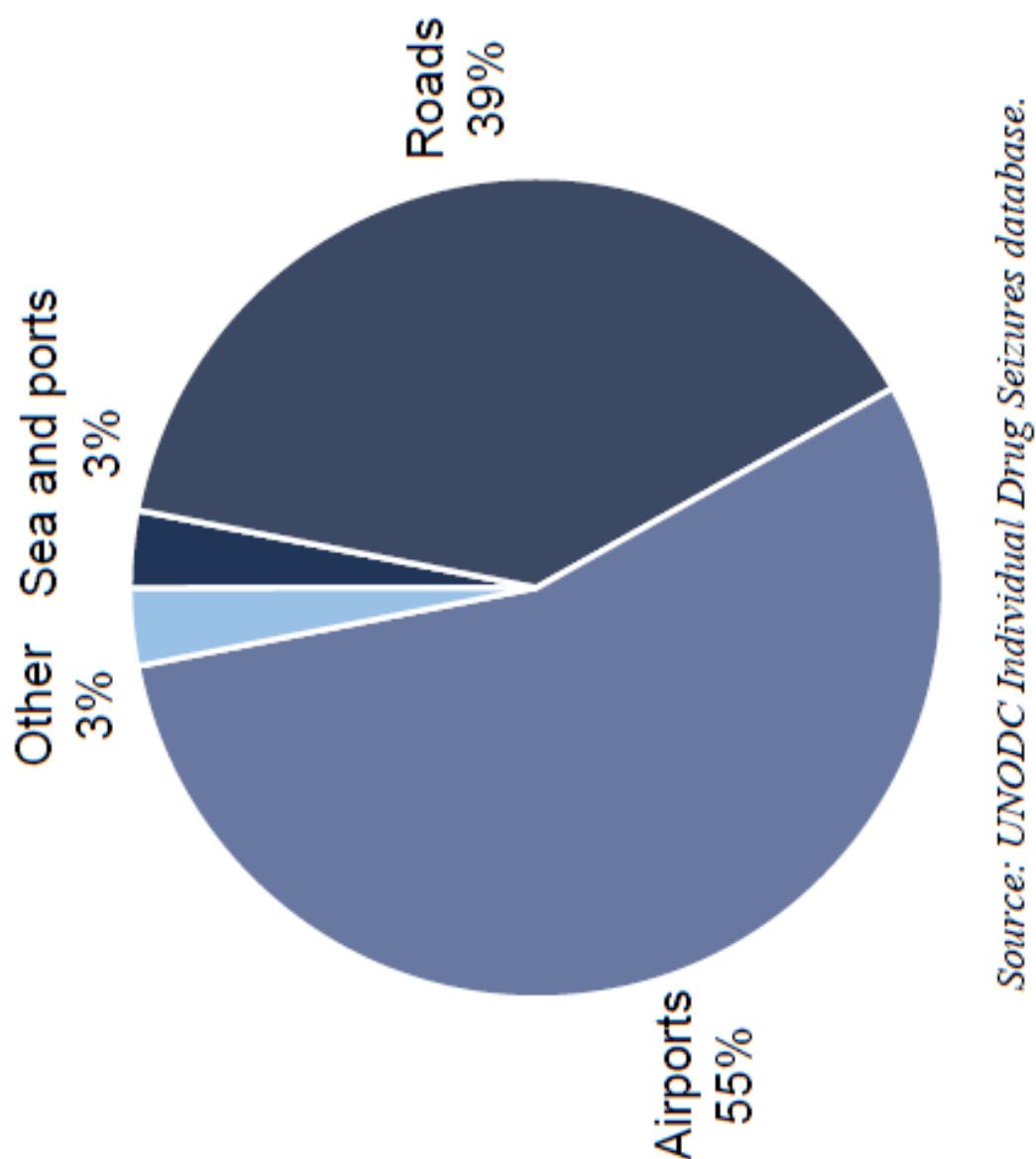
Figure 6: Global cocaine flows, 1998 and 2008

Source: UNODC World Drug Report 2009 and UNODC calculations informed by US ONDCP, Cocaine Consumption Estimates Methodology, September 2008 (internal paper).

Zdroj: *The Transatlantic Cocaine Market. Research Paper* [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, April 2011 [cit. 2013-04-08]. s. 12. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/refworld/category/REFERENCE/UNODC,,,4e809c692,0.html>.

Příloha č. 11 – Zadržený kokain podle typu použitého dopravního prostředku

Zdroj: *The Transatlantic Cocaine Market. Research Paper* [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, April 2011 [cit. 2013-04-08]. s. 24. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/refworld/category/REFERENCE/UNODC,,,4e809c692,0.html>.

Příloha č. 12 – Rozloha kokainových polí (v hektarech) v Kolumbii podle departamentů v letech 2005–2011

Table 1. Coca fields per department in Colombia, 2005-2011 (hectares)

Department	Dec.- 2005	Dec.- 2006	Dec.- 2007	Dec.- 2008	Dec.- 2009	Dec.- 2010	Dec.- 2011	change % 2010-2011	% of the 2011 total
Nariño*	13,875	15,606	20,259	19,612	17,639	15,951	17,231	+ 8%	27%
Putumayo*	8,963	12,254	14,813	9,658	5,633	4,785	9,951	+ 108%	16%
Guaviare*	8,658	9,477	9,299	6,629	8,660	5,701	6,839	+ 20%	11%
Cauca	2,705	2,104	4,168	5,422	6,597	5,908	6,066	-3%	10%
Norte de Santander	844	488	1,946	2,886	3,037	1,889	3,490	+85%	5%
Caqueta	4,988	4,967	6,318	4,303	3,985	2,578	3,327	+29%	5%
Antioquia*	6,414	6,157	9,926	6,096	5,096	5,350	3,104	-42%	5%
Meta	17,305	11,063	10,386	5,525	4,469	3,008	3,040	= 1%	5%
Choco	1,025	816	1,080	2,794	1,789	3,158	2,511	- 21%	4%
Vichada*	7,826	5,523	7,218	3,174	3,228	2,743	2,264	-17%	4%
Bolívar	3,670	2,382	5,632	5,847	5,346	3,324	2,207	-34%	3%
Córdoba	3,136	1,216	1,858	1,710	3,113	3,889	1,088	-72%	2%
Valle del Cauca	28	281	453	2,089	997	665	981	+48%	2%
Santander	981	866	1,325	1,791	1,066	673	595	- 12%	1%
Guainia	752	753	623	625	606	446	318	- 29%	0,5%
Vaupés	671	460	307	557	395	721	277	- 62%	0,4%
Arauca	1,883	1,306	2,116	447	430	247	132	- 46%	0,2%
Amazonas	897	692	541	836	312	338	122	- 64%	0,2%
Boyaca	342	441	79	197	204	105	93	- 11%	0,1%
Caldas	189	461	56	187	186	46	46	= 0%	0,1%
Magdalena*	213	271	278	391	169	121	46	- 62%	0,1%
Cundinamarca	56	120	131	12	0	32	18	- 43%	0,03%
La Guajira*	329	166	87	160	182	134	16	- 88%	0,03%
TOTAL	85,750	77,870	98,899	80,953	73,139	61,812	63,762	3%	100%
Rounded total	86,000	78,000	99,000	81,000	73,000	62,000	64,000	3%	
Number of affected departments	23	23	23	24	22	23	23		

* In the last quarter of 2011, 4,267 hectares were eradicated by GME. Given that this figure does not have standardized geographical records, it was not included as an adjustment parameter of the census.

Zdroj: Colombia. Coca cultivation survey 2011 [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, June 2012 [cit. 2013-04-10]. s. 10. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Colombia/Colombia_Coca_cultivation_survey_2011.pdf.

Příloha č. 13 – Ekvivalence rozložení příjmů v Kolumbii v letech 1938–1993

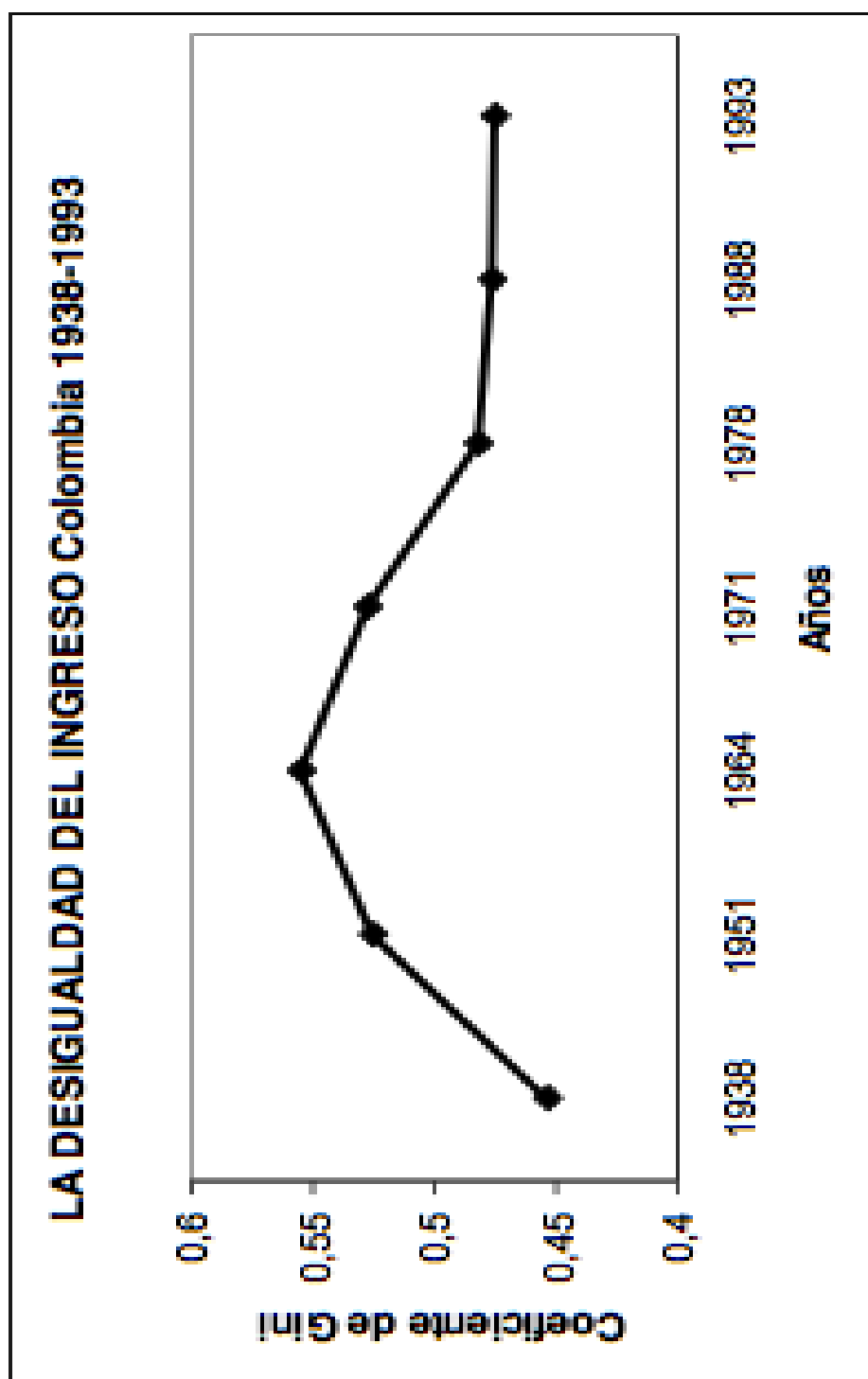
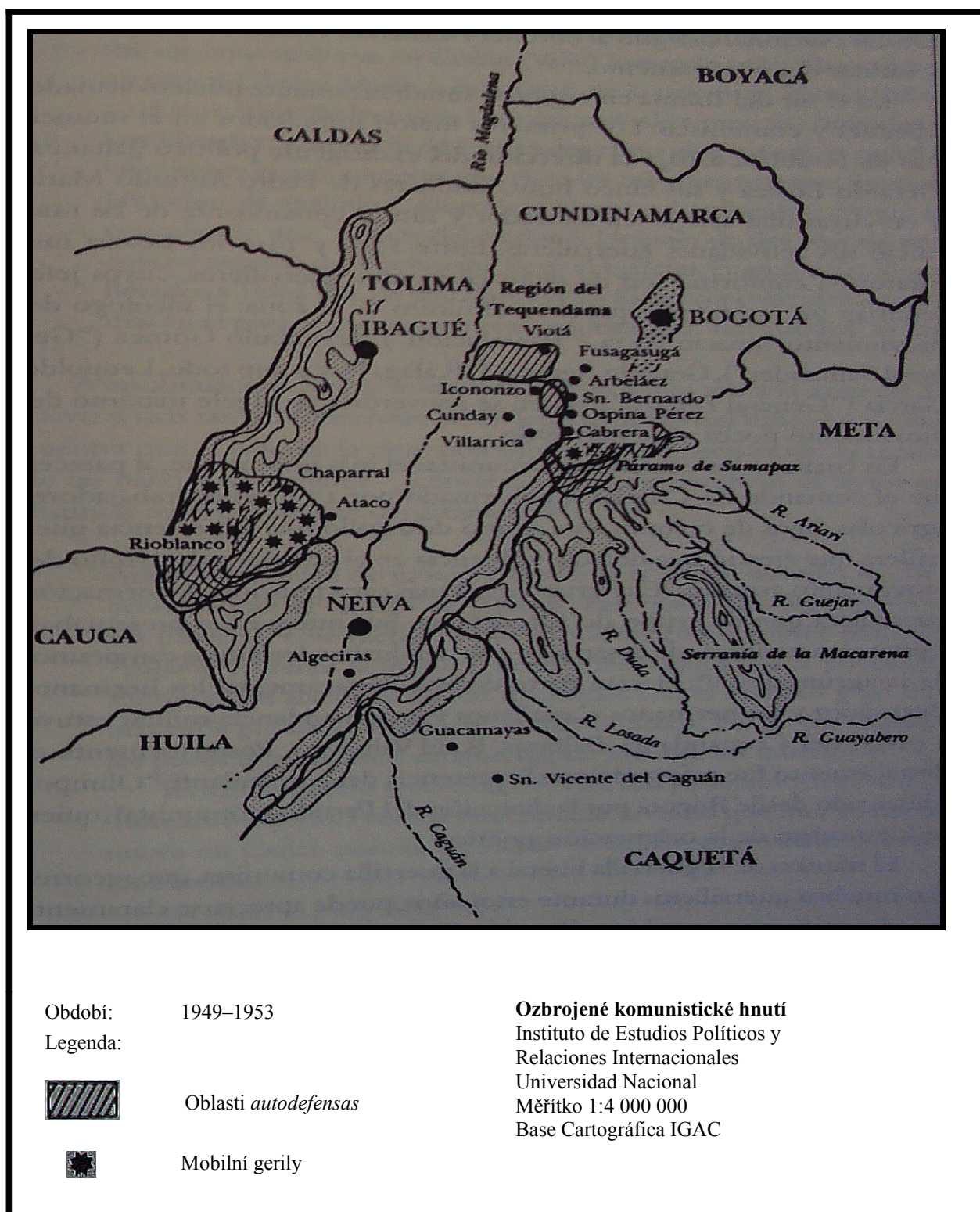

Gráfico 3: Desigualdad del Ingreso en Colombia 1938-1993 Fuente: Juan Londoño

Zdroj: CORREA MONTERO. Eyleen Dayan. *Desigualdad económica y pobreza en Colombia* [online]. [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/COLUMBIAINSPANISHEXTN/Resources/TercerpremioEnsayo.pdf>.

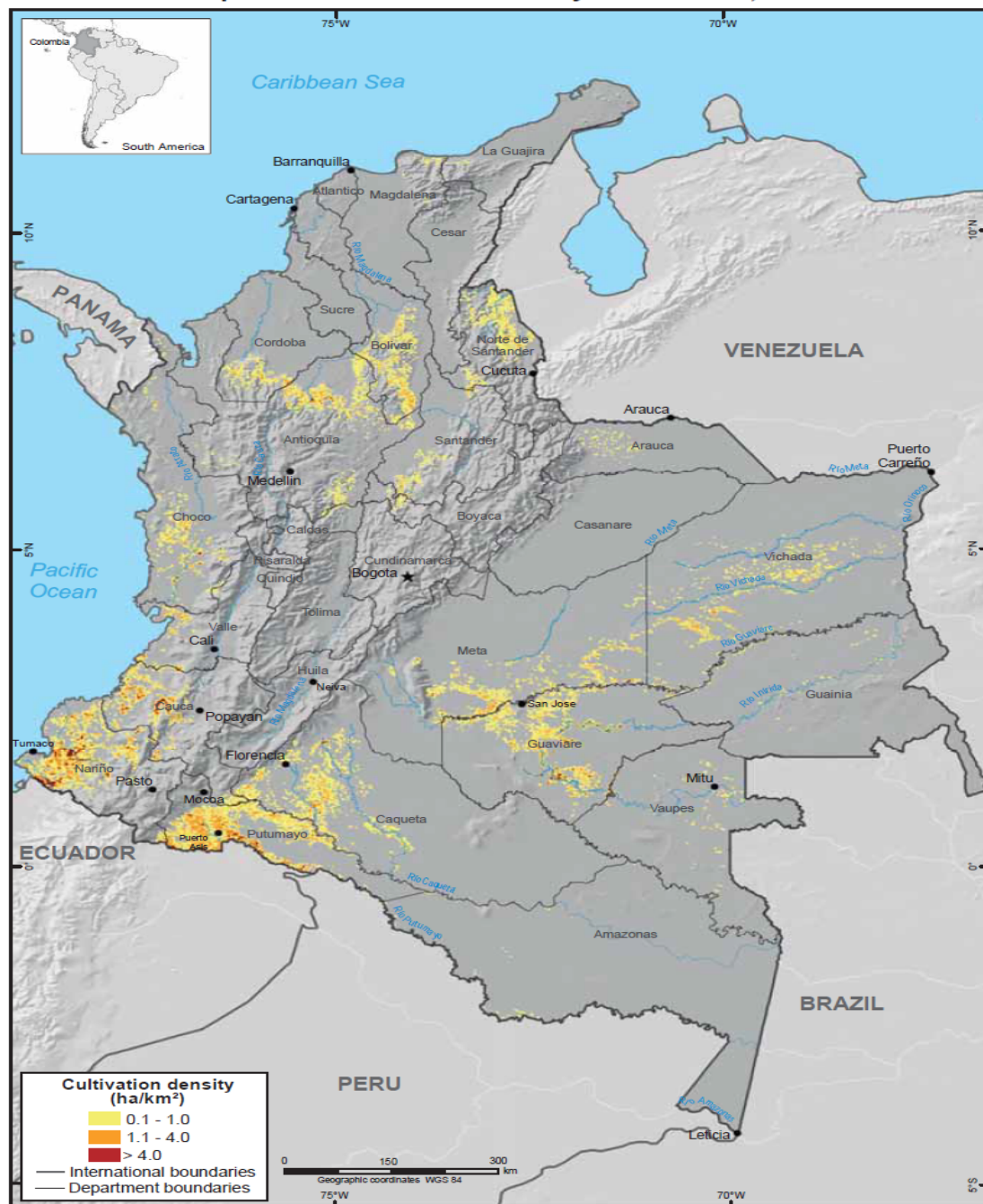
Příloha č. 14 – Oblasti levicové gerily a autodefensas v Kolumbii v letech 1949–1953

Zdroj: PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 51.

Příloha č. 15 – Hustota pěstování koky v Kolumbii v roce 2011

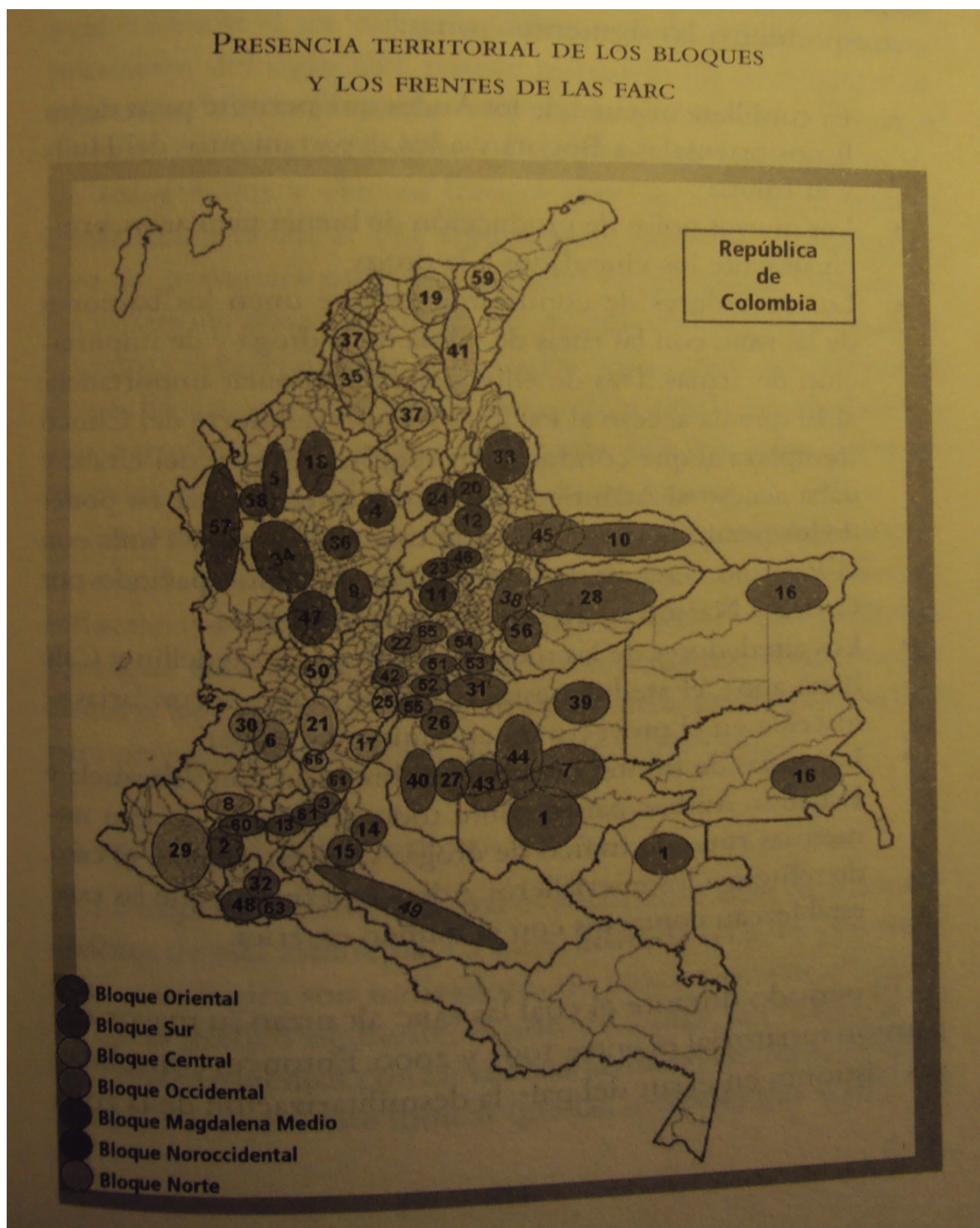
Map 1. Coca cultivation density in Colombia, 2011

Source: Government of Colombia - National monitoring system supported by UNODC
The boundaries and names shown and the designations used in this map do not imply official endorsement or acceptance by the United Nations

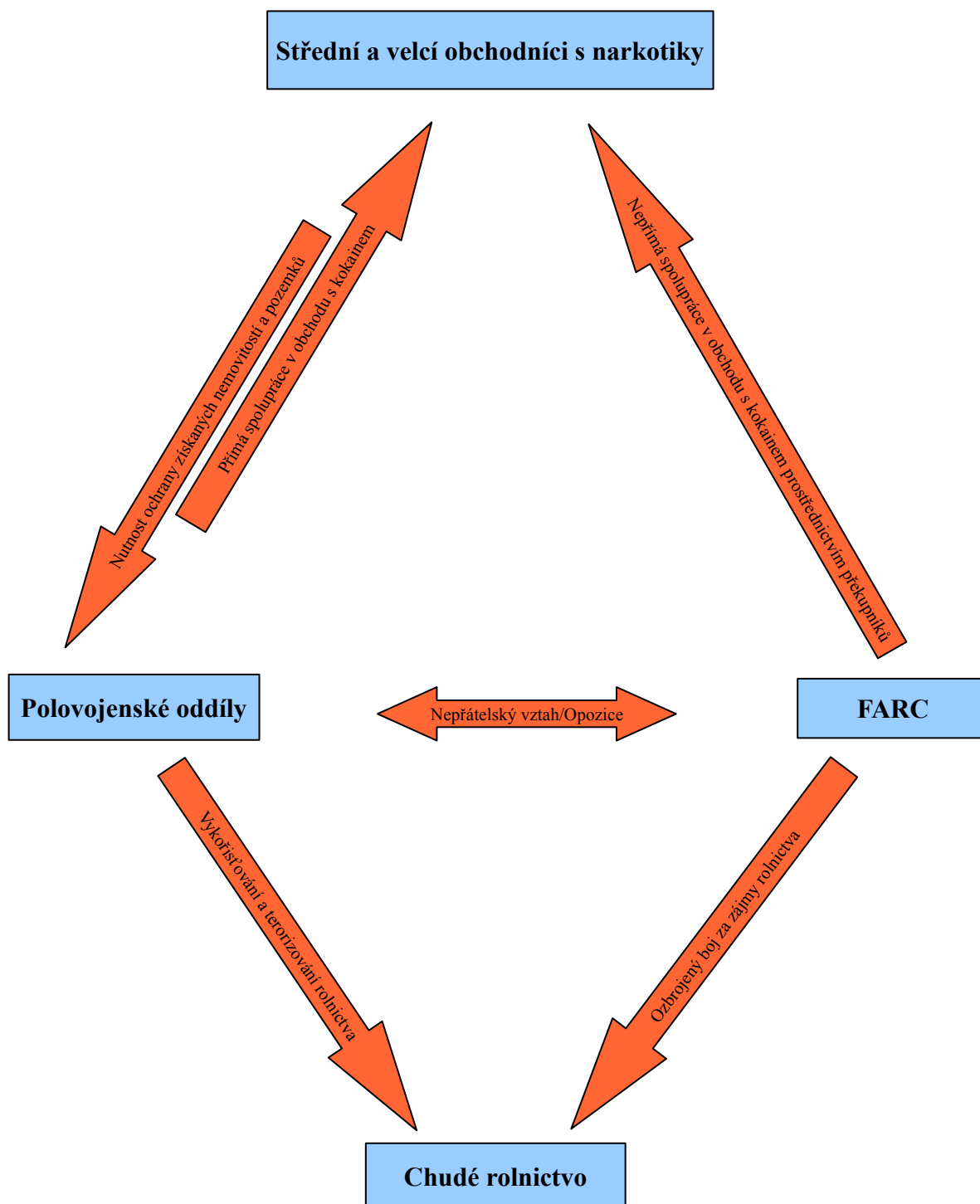
Zdroj: Colombia. Coca cultivation survey 2011 [online]. United Nations Office on Drugs and Crime. United Nations, June 2012 [cit. 2013-04-10]. s. 12. Dostupné z: http://www.unodc.org/documents/crop-monitoring/Colombia/Colombia_Coca_cultivation_survey_2011.pdf.

Příloha č. 16 – Rozmístění bloků hnutí FARC v Kolumbii

Zdroj: PÉCAUT, Daniel. *Las FARC: ¿Una guerrilla sin fin o sin fines?*. Bogotá: Editorial Norma, 2008, s. 109.

**Příloha č. 17 – Vytvořené vztahové schéma aktérů ozbrojeného konfliktu
v současné Kolumbii**

Příloha č. 18 – Manifest pěstitelů koky a opia (COCCA)

Manifiesto de la Coordinadora nacional de cultivadores de coca y amapola (COCCA – Colombia)

El campesinado colombiano ha sido obligado permanentemente por la violencia estatal y latifundista a romper la frontera agrícola para desarrollar cultivos ilegales, únicos que ante el abandono, la falta de vías, mercados y créditos le han permitido a un sector importante de éste sobrevivir, por los precios que se originan en el gran consumo de cocaína y heroína especialmente en los Estados Unidos.

Ahora somos nuevamente víctimas. El Plan Colombia, versión actual de la injerencia de los Estados Unidos en los asuntos internos de nuestra nación buscando apoderarse del petróleo de Venezuela y de los incalculables recursos de la Amazonia, así como destruir a la insurgencia, se desarrolla con la falsa justificación de combatir al narcotráfico haciéndonos objeto de fumigaciones, agresiones militares y paramilitares y de toda clase de vejámenes y engaños.

El llamado Plan Colombia es realmente un plan de guerra en contra del pueblo colombiano.

Como cultivadores, como campesinos y como colombianos tenemos un gran reto en este momento: dar respuesta organizada a las políticas de Estado, para la cual nos proponemos construir y fortalecer una Coordinadora nacional de cultivadores de coca y amapola, como instrumento que ligado a otras formas de accionar popular luche por una salida digna a esta problemática, con una plataforma unificada, una representación y una vocería propias ante el país y el mundo, evitando la injerencia de politiqueros y vividores.

Estructura y funcionamiento

La estructura orgánica y el funcionamiento de la Coordinadora, será de la siguiente forma:

1. Asambleas veredales, o zonales como organismos básicos, de acuerdo con las condiciones en los diferentes municipios;
2. Coordinaciones municipales con delegados elegidos en las asambleas veredales o zonales;
3. Coordinadoras departamentales y/o regionales conformadas con delegados de las coordinaciones municipales;
4. Coordinadora Nacional conformada con cinco o más personas, de acuerdo con el número de regiones o departamentos que se vinculen, una por cada coordinadora regional o departamental;
5. Las coordinadoras serán de carácter colegiado.
6. La financiación de las coordinadoras será totalmente independiente con respecto a cualquier entidad y obedecerá a planes locales y regionales que se nutrirán con actividades comunitarias.
7. Se impondrán sanciones para los dirigentes de cualquier nivel que mal gasten o se roben los recursos de las comunidades o de la Coordinadora.
8. Las funciones de las asambleas locales y de las coordinaciones municipales serán:
 - a. Buscar la unificación de objetivos y luchas entre los cultivadores de coca y amapola y demás sectores campesinos y populares;
 - b. Rendir cuentas a las comunidades de todas las actividades realizadas y especialmente de las finanzas y los gastos. Establecer mecanismos de remoción para los dirigentes que no cumplan con los principios de transparencia y honestidad que deben caracterizar a todo líder comunitario;
 - c. Difundir los objetivos y la plataforma de COCCA;
 - d. Organizar actividades financieras comunitarias como bazares, rifas, festivales o cuotas que acuerden en las comunidades, para garantizar el funcionamiento de las coordinadoras regionales y nacionales.

Plataforma urgente de los campesinos cultivadores de coca y amapola.

Zdroj: Dokument původně dostupný z internetové stránky <http://www.coccacolombia.org/page2.html/>, která již nadále není funkční. Převzato od: PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Una democracia asediada: balance y perspectivas del conflicto armado en Colombia*. Bogotá: Editorial Norma, 2004, s. 199-200.

Příloha č. 19 – Příjmy a výdaje hnutí FARC za rok 2003

Zdroj příjmů	Množství v US \$	Výdaje	Množství v US \$
Bezpečnostní daň z kultivace koky	245 909	Výstroj a výzbroj gerilových bojovníků	6 425 909
Daň ze sklizně koky	433 181	Doprava	685 909
Daň z kokové pasty	402 727	Benzín	4 740 545
„Gramaje“, daň z prodeje kokové pasty	9 207 272	Zdravotní péče, léky a mobilní kliniky	657 727
Daň z produkce kokainového chlorohydrátu	1 191 363	„Fond solidarity“, platby politickým vězňům FARC	1 074 545
Prodej kokainu	3 251 818	„Fond solidarity“, platby rodinám politických vězňů FARC	322 272
Daň z užívání tajných přistávacích dráh	2 344 090	Vojenské/politické výcvikové programy	2 322 727
Součet, drogová produkce	17 076 360	Operativní mezinárodní fronta	216 363
Únosy	40 254 545	Výbušniny	1 934 545
Vydírání	681 818	Zbraně	18 784 000
		Údržba internetové sítě	9 090
		Ztráty na zbraních zadržených kolumbijskou armádou	3 575 000
		Propaganda	365 000
		Stravování členů gerily	14 620 000
		Stravování unesených gerilou	1 082 272
		Tajné radiové stanice	195 909
		Výdaje na komunikaci	3 777 727
Celkem	83 216 359	Celkem	60 789 630

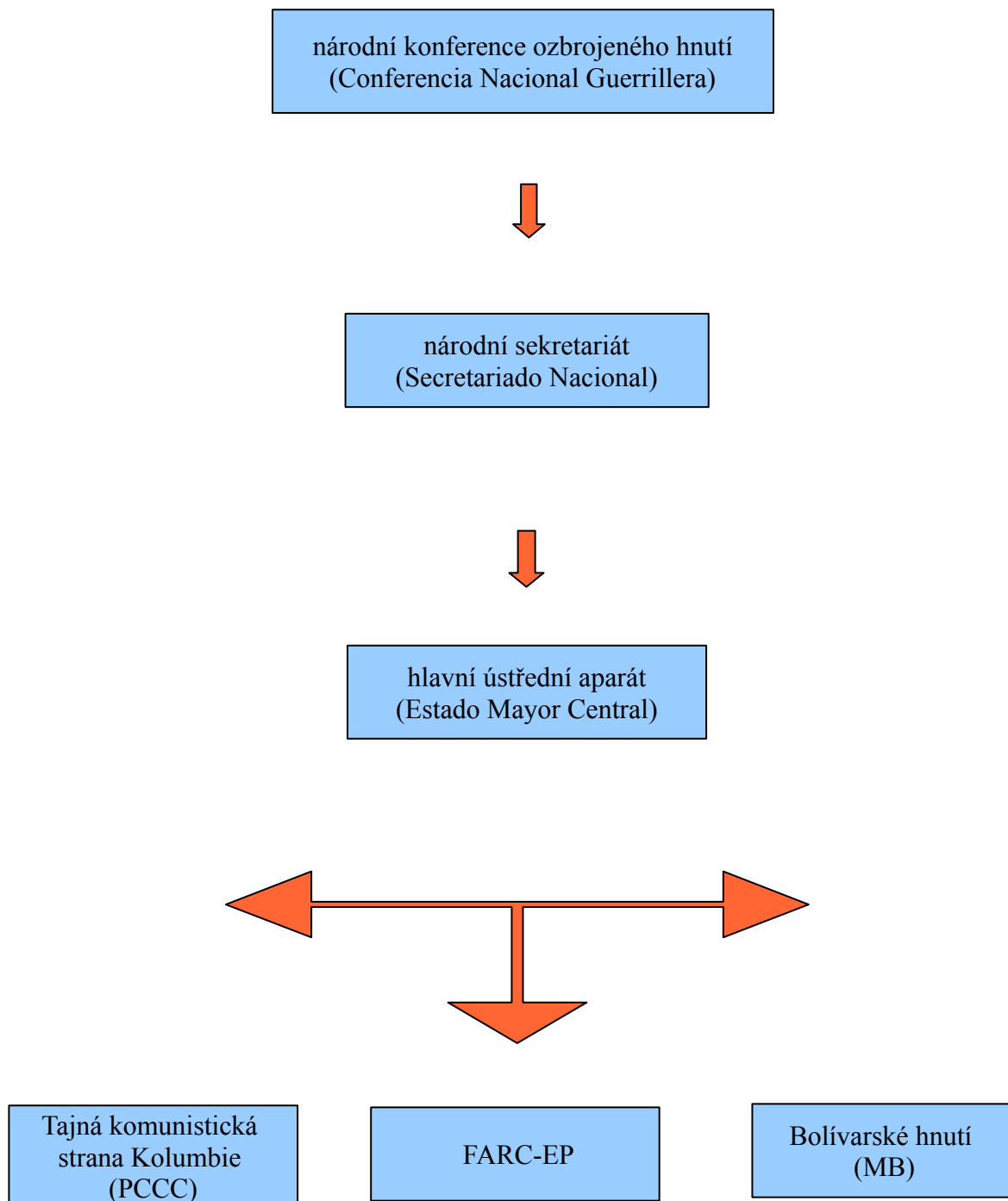
Zdroj: CHERNICK, Marc. FARC-EP: From Liberal Guerrillas to Marxist Rebels to Post-Cold War Insurgents. In HEIBERG, Marianne – O'LEARY, Brendan – TIRMAN, John. *Terror, Insurgency and the State: Ending Protracted Conflicts*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2007, s. 72.

Příloha č. 20 – Zdroje financování gerily

Zdroje financování gerily	Roční průměr 1991–1995 (v kolumbijských pesos)	%
Ilegální kultivace (produkce, zabezpečení a „gramaje“)	187 868 000 000	41,97%
Únosy	97 891 600 000	21,87%
Vydírání v sektoru těžby (ropa, zlato, uhlí)	74 537 381 008	16,65%
Vydírání v chovu skotu a zemědělství	39 607 528 096	8,85%
Vydírání v dopravním a obchodním sektoru	28 361 720 640	4,32%
Nezákonné obohacení z oficiálních zdrojů peněz	19 321 079 584	4,32%
Celkem	447 587 309 328	100,00%

Zdroj: ECHANDÍA, Camilo. Expansión territorial de las guerrillas colombianas: geografía, economía y violencia. In LLORENTE, María Victoria – DEAS, Malcolm. *Reconocer la guerra para construir la paz*. Santa Fe de Bogotá: Cerec, 1999, s. 135.

Příloha č. 21 – Schéma řízení hnutí FARC

Zdroj: PIZARRO LEONGÓMEZ, Eduardo. *Las FARC (1949 – 2011): de guerrilla campesina a máquina de guerra*. Bogotá: Editorial Norma, 2011, s. 227.

Příloha č. 22 – Navrhované schéma hierarchického přeskupení základních složek hnutí FARC

